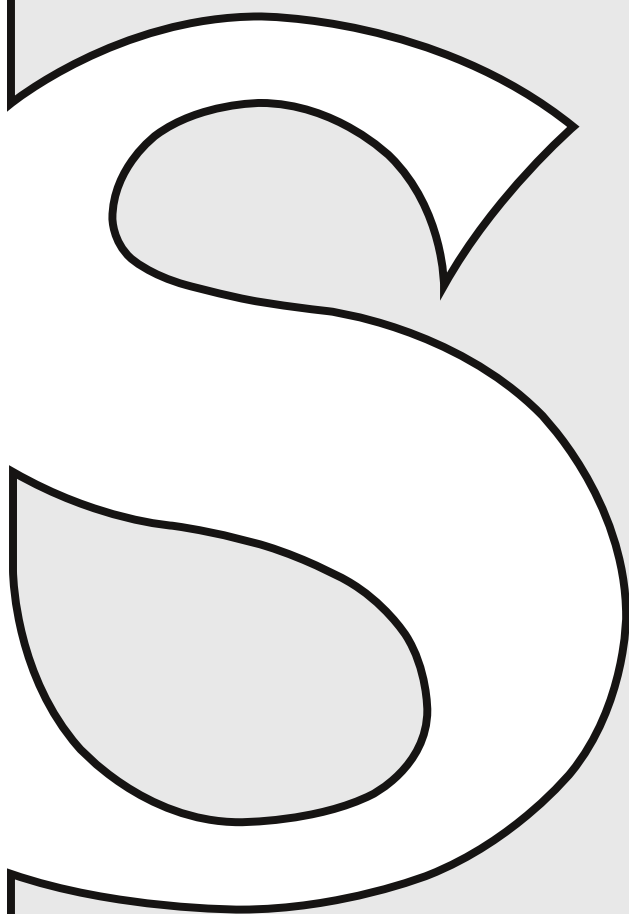

slovník

česko–qvenijský

lairě 2013

quenyalambë

SLOVNÍK

ČESKO-QUENIJSKÝ

Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena
s využitím sekundárních pramenů z oboru
eldarské jazykovědy

sepsal Quen

Lairë 2013

Předmluva

Předkládaný text je pokusem o zpracování jazykovědných poznatků z publikovaných písemností J. R. R. Tolkiena do slovníku pro překlad z češtiny do noldorské quenijštiny. Při sestavování jsem používal přednostně primární zdroje v angličtině; chyby překladu z angličtiny do češtiny, jakož i chyby interpretace Tolkienových poznámek, jsou tedy povětšinou moje vlastní.

Zahrnuty jsou údaje ze zdrojů ze všech fází Tolkienových představ o quenijském jazyce, přičemž jsem provedl určité úpravy ke sjednocení některých prvků. Za rozhodující zdroj považuji knihu *Pán prstenů* a jazykovědné texty z téhož období. Zvláště slova ze zdrojů starších a nejstarších jsem poupravil tak, aby hláskově a slovtvorně zapadala do schématu pozorovaného v pozdějších textech. Jelikož Tolkienova quenijšтина má rozvinutou i diachronní stránku, při úpravách jsem bral v úvahu nejen podobu samotných quenijských slov, ale i jejich vývoj a odvození z etymologických kořenů.

V případech, kde jsem neměl k dispozici primární zdroj informací, jsem použil spolehlivé zdroje sekundární. Slovník obsahuje i některé výrazy vytvořené současnými uživateli jazyka – především takové, jež považuji za vhodně utvořené.

Při sestavování slovníku jsem se snažil údaje příliš nefiltrovat, nečinit rozhodnutí o vhodnosti jednotlivých slov, aniž by bylo jasné, na čem je založeno. Uvádím u slov ale odkazy na kořeny v *Kořenovníku*, zdroje a různé komentáře (upozornění na homonyma apod.), podle nichž se uživatel slovníku sám může rozhodnout, jak slova použít.

Na slovníku jsem pracoval dlouhou dobu a hotový stále ještě není. Nyní probíhá víceméně poslední obsahová úprava a kontrola. Ty stránky slovníku, které mají v záhlaví napsáno „PRACOVNÍ VERZE“, jsou v takovém stavu, že považuji za vhodné je publikovat, ale s touto poznámkou; stránky, jež toto označení nemají, lze mít v současné době za dokončené. Ani v nedokončené části textu by však zásadní chyby již neměly být přítomny, a proto myslím, že by slovník už mohl být použitelný – přinejmenším použitelnější než ono donekonečna kopírované česko–quenijské slovníkové podhoubí, na které narazíte na každém druhém blogu. Budu Vám vděčný za jakékoli připomínky ke slovníku, upozornění na nesrovnalosti a náměty k úpravám.

autor

Vysvětlivky ke Slovníku

Slovníkové heslo začíná českým slovem vyznačeným tučně. Je-li ve slově svislá oddělovací čára, značí místo, odkud se připojuje část uvozená dále pomlčkou (např. **blízk|o**, **-ý**). V případě homonym se slova rozlišují číslicí v horním indexu (**bez¹**, **bez²**).

Římská čísla (**I.**, **II.** apod.) oddělují různé významy téhož slova. Nižší úroveň členění představuje středník, jednotlivá quenijská slova jsou pak oddělena čárkami. Malým vzpřímeným písmem je psáno upřesnění významu, gramatické kategorie apod. Rozsáhlejší komentář je uveden ve stejném fontu za oddělovačem ζ na konci hesla.

Quenijská slova jsou vyznačena kurzívou. Tvar v oblých závorkách zakončený spojovníkem je kmen či konec kmene, k němuž se připojují koncovky při skloňování – např. *oron(t-)* = *oron (oront-)*; *súřě* (*súří-*). Slovesa jsou vždy uváděna v kmenovém tvaru a zakončena spojovníkem. Pravopis je důsledně *c-y-qu*, plně se využívá diareze nad samohláskovými znaky (zejm. *ě*). Valinorský pravopis se projevuje jen znakem *ñ*, který představuje zadní nosovku, jež se ve Středozemi obvykle vyslovovala stejně jako *n*.

Hvězdička * před slovem značí nedoložené, dotvořené slovo. U výrazů, jež někdo z uživatelů jazyka (podle smysluplných pravidel) upravil, je původní tvar uveden za symbolem « – např. *tontil* « *tontl*. V takovém případě se obvykle ani hvězdička u nové podoby nepíše. Křížek † před slovem vyznačuje tvar, o němž Tolkien napsal, že je básnický či archaický, či u kterého tento znak se stejným významem sám udělal.

Za quenijskými výrazy jsou za znakem odmocniny (*root* = kořen) vypsány etymologické kořeny, např. $\sqrt{GAJ^1}$, AJ^4 ; podoba kořenů i indexy homonymních tvarů jsou stejné jako v Kořenovníku.

V hranatých závorkách jsou uvedeny zdroje, v nichž jsou slova publikována. Počet odkazů je omezen na tři nejvýznamnější, např. [Et, PE17, QL]. Vysvětlení zkratk je uvedeno níže. Údaj o zdrojích stejně jako údaj o kořenech platí pro quenijské slovo, za nímž se nachází, a pro všechna předcházející slova, u nichž nejsou tyto údaje zvlášť poskytnuty.

Zkratky

du.	duál, číslo dvojné
exkl.	exkluziv
hom.	homonymum
inkl.	inkluziv
koř.	etymologický kořen
min.	minulý čas slovesa
mn.	množné číslo
núm.	númenorejský
perf.	perfektum, čas předpřítomný
předp.	předpona, prefix
příp.	přípona, suffix
sind.	sindarský, sindarština
slož.	složenina
Van.	vanyarská quenijsština
vl.	vlastně

Odkazy na zdroje

Zdroje jsou vypsaný zkratkou, číslo strany se neuvádí. Není tedy možno podle odkazu rychle vyhledat původní údaj; účelem uvádění zdrojů je spíše poskytnout informaci o období vzniku a charakteru zdroje, z něhož výraz pochází.

Primární zdroje

AI	J. R. R. Tolkien Artist and Illustrator, vyd. 1995
Et	The Etymologies (1936–38), obsaženo v LR
FCL	Father Christmas Letters – Dopisy Děda Mráze (1920–42), vyd. 1976
GL	The Gnomish Lexicon (kolem 1917), vyšlo v r. 1995 jako PE11
Let	The Letters of J. R. R. Tolkien, vyd. 1981
LotR	The Lord of the Rings – Pán prstenů, 1. vyd. 1954, 2. vyd. 1966
LR	The Lost Road and Other Writings (texty z 2. pol. 30. let), HoME V., vyd. 1987
LT	The Lost Tales, Part I, II. (asi 1916–1926), HoME I., II., vyd. 1983–84
MC	The Monsters and the Critics – Netvoři a kritikové, báseň Markirya z konce 60. let, vyd. 1983
MR	Morgoth's Ring (kolem r. 1960), HoME X., vyd. 1993
PE	Parma Eldalamberon, periodikum: PE11–16 obsahují starší texty (do konce 30. let), PE17 současná s Pánem prstenů
PL	Plotz Letter (1967) – tabulka skloňování podstatných jmen, publikováno 1989 v časopise Beyond Bree
PM	Peoples of Middle-earth (konec 60. let), HoME XII., vyd. 1996
RGEO	The Road Goes Ever On s básní Namárië, vyd. 1967
QL	The Qenya Lexicon (1915–1920), vyšlo v r. 1998 jako PE12
S	The Silmarillion – Silmarillion, vyd. 1977
SD	Sauron Defeated (kolem poloviny 40. let), HoME IX., vyd. 1992
UT	Unfinished Tales of Númenor and Middle-earth – Nedokončené příběhy Númenoru a Středozemě (50. a 60. léta), vyd. 1980
VT	Vinyar Tengwar, periodikum: většinou 50. a 60. léta; VT45, 46 obsahují dodatky a opravy k Et; VT27, 28, 36, 40 staré písemnosti
WJ	The War of the Jewels (zejm. text Quendi and Eldar, 1959–60), HoME XI., vyd. 1994

Zdroje nedoložených slov

HKF	Helge Kåre Fauskanger, http://folk.uib.no/hnohf
LF	Laisi Finwen, http://laisifinwen.wz.cz
PPQ	Parma Penyanë Quettaron, http://www.elvish.org/gwaith/ppq.htm
Q	Quen, http://quenyalambe.bluefile.cz

a

a I. pro všeobecné použití *ar* [PE17, LotR, Et], *arē* √AD⁴ [VT43, 48] **II.** u přirozených dvojic a protikladů *yo* √JU [PE17], jako přípona *-yē* [VT49] **III.** ve výčtu †*ta* √TA⁴ [PE17] ∫ *Ar* se ve výslovnosti může přizpůsobovat: *al l*, *as s*. Tvar *-yē* se připojuje jako latinské „*que*“: *menel yo cemen*, *menel cemenyē* „nebe a země“.

abeceda tengwanda √TEK [Et]

aby I. pro účel **anai* √AN⁴ [Q] **II.** pro předmět *sa* √SA [M] ∫ V účelových větách lze použít vazbu s dativem gerundia: *utúlielvē ten restien* „přišli jsme, abychom ti pomohli“. Pro případy, kde nelze, je navržena spojka **anai* jako „k tomu, že“. V předmětových větách se využije pův. zájmeno *sa*: *merin sa istalyes* „chci, abys to věděl“.

Aegnor Aicanáro √GAJ⁴, NAR⁴ [PM, S], *Aicanár* √AJAK, NAR⁴ [MR], *Ecyanáro* √EK⁴, NAR⁴ [VT41] ∫ „Strašlivý oheň“, „Ostrý plamen“.

ach! *ai!* [RGEO, QL]

ale nan [LR], *nán*, *ná* √NDAN [Et]; *mal* [VT43] ∫ U nás se nejčastěji používá *nan*, ale kupříkladu HKF upřednostňuje *mal*, jež není uspokojivě zakořeněno.

alej aldëon(d-) √GALAD [QL]

Aman, Blažená říše *Aman* √AMAN [W], S, VT49]

amanský amanya √AMAN [WJ] ∫ Jako podst. mn. *Amanyar* = *Amaneldi* (j.č. *Amanel*) „amanští elfové“. Jinde se *amanya* překládá přímo „blažený“ [VT49].

amen násitě √NA², SI [VT43] ∫ Podle významu v hebrejštině: „je [to] tak“, „budiž tak“.

Anduina Anduině √ANAD, DUJ [PE17] ∫ „Dlouhá řeka“.

Angband Angamando [MR, S], *Angamanda* √AŅG, MBAD [Et] ∫ „Železný žalář“.

aniž ∫ Návrh: *lá langala i sířē*, *ú langieo/langienyo i sířē* „aniž bych přecházel řeku“, dosl. „nepřecházeje řeku“ a „bez (mého) překročení řeky“.

ano ná √NA² [VT49, QL], váhavě či s podmínkou *nácē* √NA², KE² [VT49] ∫ Výraz *ná* je vlastně sloveso („je [to] tak“); mluví-li se o minulosti, použije se minulý čas *nē*. Méně vhodné pro vyjádření obvyčejného souhlasu je **tancavē*, „jistě“.

Aragorn Aracorno [PE17] ∫ Význam možná „Uctíváný král“ √ARAN, ŅGOR. Další jména viz Elfkam, Chodec.

Arda, svět *Arda* √GAR [MR, S] ∫ Jako obecné podst. jm. znamená „oblast, říše“.

Arnor Arador, Arandórē [PE17], *Arnanor*, *Arnanórē* √ARAN, NDOR [Let] ∫ „Královská země“; dříve zvána *Follondiē*, *Turmen Follondiéva* „Říše severního přístavu“ [PE17].

Arothir Artaher (Artahér-) √ARAT, KHER [PM] ∫ „Vznešený pán“

artefakt tamna √TAM² [PE17] ∫ Těž příd. jm. „umělý“, pův. význam zřejmě přičestí „vyrobený“.

asi, možná *cé*, *ce* √KE² [VT41, 44, 49] ∫ Použito i ve významu „jestliže“.

atd. netě, netē √ENET [VT47] ∫ Používá se tam, kde tři tečky ve výčtu, vprostřed i na konci řady.

athelas asēa aranion √ATH, ARAN [LotR, PE17] ∫ V quen. znamená „bylina králů“.

Avari mn. *Avari* (j.č. *Avar*) √AB [W], Et], *Avamanyar* √AB, AMAN [WJ] ∫ Znamená „Ti, kteří odmítli (jít do Amanu)“.

ave! aiya! [LotR, PE17, VT43], *ai!* √AJ⁴, GAJ⁴ [PE17, VT43] ∫ Pozdrav patrně velmi vznešený, dnes ovšem používaný běžně při setkání. Pro takový účel je ale snad vhodnější *alla* „zdar!“ [PE17].

až časově írē [LR] ∫ Následuje budoucí čas: *írē anarinya queluva* „až moje slunce pohasne“.

až do, až k předl. *tenna* √TEN² [LotR, UT, VT44] ∫ Časově i místně: *tenn' Ambar-metta* „(až) do konce světa“ [LotR], *tenna mentē lendalyo* „až k cíli tvé cesty“.

b

babička *haruni* [QL]; *anamillë √AN⁴, AM⁴ [?]

báje, bajka, pověst *nyarië* √NJAR [QL]

balit, ovíjet *vaita-* √WAJ⁴ [VT46, QL], *lap-* « *lapa-* √LAP⁴ [QL]

balón *pusulpë* √PUTH [QL]

Balrog *Valarauca* [PE17, S], *Valarauco* √BAL, RUK [W], S] ∫ „Démon moci“.

Barad-dûr *Taras Lúna* √TA3, *Lúnaturco* √TURUK [PE17] ∫ Znamená zřejmě „Temná věž“ jako v sindarštině.

barbar *calimbo* –**ství** *calimbarië* [QL]

barevný *quilëa*, ve slož. *-quilëa*, *-quila* √KWIL [QL] ∫ Ve složeninách znamená „mající barvu něčeho“: *helinquila*, *saquila*.

barv|a *quilë* –**it**, zdobit *quilya-* √KWIL [QL]

báseň *lairë* [Et], *lirit*, *liritta* √LIR [QL] ∫ Hom. *lairë* „léto“ √LAJ.

básník *maitar* √MAJ⁴ [PE17], *lairemo √LIR [PPQ] ∫ Zákl. významem slova *maitar* je „umělec“.

bát se, děsit se *ruc-* √RUK [W], *sorya-* √THOS [PE17] ∫ Předmět je v ablativu: *Lá rucilmë lócello*. „Nebojíme se draka.“

bavlna či vlákno *línë* √LI² [QL] ∫ Stejně znějící slovo od koř. SLIG je přeloženo „pavučina“ [Et].

bázeň, uctivá *áya* √GAJ⁴, AJ⁴ [PM] ∫ Vyloženo jako „hluboká úcta a pocit vlastní malosti v přítomnosti věcí či bytostí majestátních a mocných“.

bázlivý, ustrašený *caurëa* √KAWAR [QL]

bažant *cecet* (*ceceht-*) √KEK [QL]

bažina *luxo* √LUK³ [QL] ∫ Možná je to mn. č. od *luxo*, tedy = „bláta“.

bdělý I. nespící *cuiva √KUJ [QL] **II.** ostražitý *tírínwa* √TIR [QL] ∫ *Cuiva upraveno z *coiva* v rámci rozlišování kořenů *koj* a *kuj*.

běda! *ai!* [RGeo, PE17]

bedna, krabice *colca* [QL]

běh, závod *norië*, *normë* √NOR [PE17], *yuro* √JUR [QL]

Belegaer *Alatairë* √ALAT, AJAR [Et] ∫ Quenijsky i sindarsky „Veliké moře“.

Belegost *Túrosto* √TUR, OSOT [WJ] ∫ V řeči trpaslíků *Gabilgathol*, česky se překládá jako „Velehrad“.

Beleriand *Valariandë* √BAL, JAN⁴ [LR]; *Hecelandamar*, *Heclamar* √3EK, EL, MBAR [WJ] ∫ První pojmenování je patrně utvořeno podle sindarštiny; druhé znamená „Země opuštěných elfů“ a patří do jazyka amanských učenců.

bělost *ninquissë* √NIKW [Et]

beran *camo* [PE16]

bez¹ podst. *sarco* [PE16] ∫ Stejně znějící slovo je uvedeno v QL s významem „maso“ √SARAK.

bez² předl. ú. √AW⁴ [VT39, PE17] ∫ Pojí se s genitivem: ú *calo* „bez světla“ [VT39].

bez(e)- jako příp. *-lóra* √LO [VT45], *-enca* √NEK² [PE17]; *-viltë*, *-valta* [QL, GL]; jako předp. *nec-* √NEK² [PE17] ∫ Lze odvozovat slova jako *esselóra „bezejmenný“. Češtině je bližší předpona, její použití však ve známých zdrojích nenacházíme.

bezpeč|í *varnassë* –**ný**, v bezpečí *varna* √BAR [Et]

běžet *nor-* √NOR [PE17], *yur-* √JUR [QL, Et]; o dvojnožci *locu-* « *loqo-*, min. *lonquë* √LOKw, o zvířeti *lop-* « *lopo-* √LOP [QL]

bič *falampa –**ovat** **falpa-* √SPALAP [HKF]

bíďa *angayassë* –**ný** *angayanda* √NGAJ⁴ [QL]

bílit *ninquita-*, min. *ninquitanë √NIKW [Et] ∫ Stejně znějící slovo znamená „zářit bělostí“, liší se zřejmě minulým časem.

bílý *ninquë* √NIKW [Et, PE17, QL]; jako oblaka *fána* [Et, VT46, MC], *fanya* √SPAN⁴, PHAN² [PE17], jako sníh *lossëa* [VT42, PE17], *lossë* √LOS² [RGeo]; *bledý* *isca* √IS² [QL] ∫ *Fána* i *fanya* též podst. „oblak“, *lossë* „sníh“.

bít, bušit **tarama-* √TARAM [QL]; klavírem *namba-* √NDAM [Et], *klepat* *pet-* √PET, *bubnovat* *tompa-* « *tompo-* [QL]; plácát *palpa-* √PALAP [Et]

blaho, bohatství *alma* √GAL⁴, AL⁴ [Et]

bláto *luxo* √LUK³ [QL]

blažený *almárëa*, *alya* √GAL¹, AL¹ [Et] **B-á říše** *Aman* √AMAN [S, VT49]

bleděmodrý jako nebe *helwa* √ZEL [Et]

blednout *sinta-* √THIN [Et]

bledý *isca* √IS²; nemocí *leucë* √LEW [QL], zimou *ninquë* √NIKW [WJ]; nejasně viditelný *néca* [MC]; též okrový *malwa* √SMAL, MAL² [Et, QL] } Slovo *ninquë* se obvykle používá ve významu „bílý“.

blesk } Některé české slovníky mají *sarco*, ale jedná se o angličtinářský omyl: správný význam je „maso“ [QL] („flesh“–„flash“). Známe slovo *íta* (viz „záblesk“), ale to možná není tak úplně ono.

blízk[o] přísl., předl. *tangë* √TAŇG², *har*, *harë* √KHAD –*y tangë* √TAŇG² [QL]

blíže *amna*, *ambena* √AM², NA¹ [PE17]

bloudění, toulání *ránë* [Et], *ranya* [VT42] –*it ranya-* √RAN [Et]

bludný, potulný *ránëa* « *ránen* √RAN [Et, HKF]

blýskat se *tin-* √TIN [Et, PE17], *íta-* √IT¹ [PM], *ilca-* [MC] –*vý tinda* √TIN [Et], *itila* √IT¹ [PM], *ilcala* [MC]

bobule *melpo* [QL] } Upřesněno jako „plod typu angrešt – dužnatý, s jádérky“.

boď, tečka *tixë* √TIK [Et]

boďat *nasta-* √NAS, *erca-* √EREK [Et]

bohatství *ausië*, *autë* √AW² [QL], n. blaho *alma* √GAL¹ [Et]; *lar* √LAR [VT45] } Jiným významem slova *lar* je „tuk“.

bohatý *herenya* √KHER [Et], *autë* √AW² [QL], *alya* √GAL¹ [Et]; „tučný“ *lárëa* √LAR [VT45] } PE17 překládá *alya* √AL¹ jako „dobrý“.

bohyně v polyteismu *Valië* √BAL [S], *Valatári* √BAL, TA3 [Et] } Zřejmě vhodné výrazy pro překlad tohoto slova do quenijštiny, v rámci Tolkienovy mytologie však mají konkrétnější obsah.

bochník chleba *cornë*, *mastacornë* [QL], *cormasta* √KOR, MBAS [PE16]

bojovat, zacházet se zbraní *mahta-* √MAK [Et] } Splývá se stejně znějícím slovesem „držet, ovládat“ √MA3. Ten, proti komu se bojuje, je

nejspíše v allativu – podle vzoru *ohtacarë Valannar* „vést válku proti Valar“ [SD].

bojovník *mahtar* √MAK [Et, PE16]; *ohtatyaro* √OKOT, KJAR [Et], *ohtar* √OKOT [UT]; s mečem *macar* √MAK [VT39] } *Ohtar* v užším významu označuje nižší hodnost v núnorejském vojsku.

bok, kyčel *oswë* [QL] } Angl. „hip“. Kontext nedostatečný, ale příbuzné slovo „kloub“ nasvědčuje překladu „bok“ spíše než „šípek“.

bolest *naicë*, *naicëlë* √NAJAK [Et, QL], *ongwë* √OŇG [QL]; *krutá řwalma* √ŇGWAL [VT46] } PE17 má hom. *ongwë* „zločin“ √ok.

bolestivý *naicëlëa* √NAJAK [Et, QL], *naiqua* [QL], či působící zármutek *naica* √NAJ [PE17]

bolet *onga-* « *ongo-* √OŇG, n. trápit *quol-* « *qolo-* √KWOL [QL]; silně *řwalya-* √ŇGWAL [Et]

borovice *sonďë √THON [PPQ], *hórë* [QL]; nebo jedle *aiquairë* √AJAK, *súcë* √SUK² [QL] } Hom. *hórë* √KHOR „popud“. Je-li druhou složkou slova *aiquairë* kořen GAJ², lépe se hodí pro význam „borovice“ než „jedle“.

boťa *hyapat* √SKJAP [Et, VTe], *hyapa*; pevná *saipo* √SAJAP [QL]; lehká *patinca* √PAT² [QL] } Ke slovu *hyapat* viz též „pobřeží“.

boule *pulmë* √PUL [QL]

bouře, hukot bouře *raumo* [MC] } Kořen patrně RAW či RAM².

Boží *Eruva* √ER [VT44]

božský (valarský) *valaina*, mající božskou moc či autoritu *valya –stvi, –stvo valassë* √BAL [Et]

brada *venta* √WET [QL]

bradka, vous *fanga* √SPANAG [Et]

brambor *cemmas √KEM, MBAS [LF] } „Zemní chléb“.

brána *ando* [LotR, PE17, Et], velká *andon(d-)* √AD², AN¹ [Et]

brať I. pokrevní *toron (torn-)* √TOR¹ [Et], *háno*, hovor. *hanno* √KHAN² [VT47]; *onóro* √WO, NO¹ [Et] **II.** přísahou *oforno* √WO, TOR¹ [Et] } *Onóro* znamená vl. „sourozenec“.

bratrství I. pokrevní *onórossë √WO, NO¹ [Q] **II.** přísahou *ofornassë* √WO, TOR¹ [Et]

brod, přechod *tarna* √TAR² [QL]

brož, spona *tancil* [Et], *tancal*, *tancala* √TAK [PE18]

brnk, –nutí *tingě* √TIŇG, *tango* √TAŇG⁴ [Et]
–at *tinga-* √TIŇG [Et], *qinga-* « *qingi-*
√KWIŇG [QL]

bručet, mumlat *nurru-* √NUR² [MC]

brzy rato [FCL]

břečka ze sněhu *tiquilin(d-)* √TIKW [QL]

břečfan etil [QL]

břeh moře, jezera či široké řeky *hresta* [MC],
zejm. kde jsou silné vlny *falas(s-)*, *falassě*
√PHALAS [VT42, S, QL]; rychlé řeky *ráva*
√RAB² [Et] ∫ Hom. *ráva* √RAB⁴ „divoký“.

břemeno cólo √KOL [VT39], náklad *cúmě*,
cumbě √KUM [QL] ∫ *Cumbě* znamená též
„hromada, návrší“.

břevno, příčník *hwarma* √SKWAR [Et]

březn sůlimě √THU [LotR, S] ∫ Znamená „vě-
trný“.

břichatý *faura [Q] –o velké *famba* √PHAB
[QL]

břiza silwin(d-), *silqueléni* √SIL [QL];
hwindě [PE17] ∫ *Silqueléni* je přesněji pře-
loženo jako „břiza bělokorá“ a má znamenat
„paní s dlouhými vlasy“. Hom. *hwindě* „vír“ [Et].

buben menší *tompa* [QL]; n. *tamburína*
*rambil, *rambillě √DARAM [PPQ]

bulina pumpolě, *pumpo* √PUP [QL] ∫ *Pum-
po* znamená též „měchýř, puchýř“.

bučina neldorion [QL]

bude I. sponové *nauva* √NA² [VT42, 49]; neg.
úva √U, UG⁴ [PE17, LR] **II.** plnovýznamové
euva √EŇ [VT49] ∫ Budoucí čas, pro nějž češ-
tina má „bude“ jako pomocné sloveso, se v que-
nijštině vyjadřuje koncovkou *-uva* √UB⁴ [LotR,
VT48, UT].

budoucnost *apamě, *apalúmě √AP², LU⁴
[PPQ], *ellúmě √EN², LU⁴ [LF]

bůh Vala, mn. *Valar*, *Vali* √BAL [Et, S, PE17];
Valatar (*Valatár-*) √BAL, TA3 [Et] ∫ Patrně
vhodné výrazy pro označení polyteistických
bohů. V rámci Tolkienovy mytologie mají však
konkrétnější obsah.

Bůh Ilúvatar √ILU, AT⁴ [Et, S, QL], ve slavnost-
nější řeči *Eru* √ER [VT43, PE17, Et] ∫ Výrazy
v doslovném překladu znamenají „Otec všeho“
a „Jediný“.

buk feren (*fern-*), *ferně* √PHEREN [Et], *nel-
dor*, *neldorin* [QL, PE16] ∫ Podle *Silmarilli-*
onu se *neldor* (zakořeněno jako √NELED, ORON)
možná konkrétněji vztahuje ke stromu *Híri-*
lornu se třemi kmeny.

buklový ferinya –*vice ferna* √PHEREN [Et]

burácející rávěa –ní rávě [MC] ∫ Etymolo-
gickým základem je patrně RAB⁴ či RAW.

bydlet, zůstávat *mar-* √MBAR [LotR, UT]

býk tarucco, *tarunco* √TARU [QL], *mundo*
[Let] ∫ *Mundo* √MBUD jinde ve významu „ču-
mák“. Další dva výrazy znamenají „rohatý“.

byl I. sponové, min. *ně*, *náně* √NA², pokud
se připojují zájm. koncovky *ane-* √AN²; perf.
anaie [VT49]; neg. *úmě* √UM⁴ [Et] **II.** plno-
významové *engě* √EŇ [VT39]

bylina léčivá asěa √ATH [PE17, LotR] ∫ Uve-
denu v užším významu jako *athelas* (*asěa ara-*
nion), ale snad lze použít pro bylinu obecně.

býložravý, vegetariánský *lausimatwa*
√LAW⁴, MAT [QL]

bystrost smyslu *laicě* √LIK [Et]; myslí *návě*
√NAW [QL]

bystrý laica √LIK [Et, VT45, QL]; myslí *finwa*
√PHIN⁴ [QL]

být I. sponové *na-/ná-* √NA² [RGEO, VT43,
49], *ye-*, v příponě *-ie* √JE [LR]; neg. *ua-* √U
[PE17], *um-* √UM⁴, *u-* √UG⁴ [Et], *úye-* √UG⁴, *JE*
[LR] **II.** plnovýznamové *ěa* √EŇ [UT, VT39, 49]
∫ Sponové sloveso se často vynechává [PE17],
např. *i lócě (ná) melima* „ten drak (je) rozto-
milý“. Tvary *ye*, *-ie*, *úye* nejsou mimo starou
Fírielinu píseň použity. Minulý a budoucí čas
viz „byl“ a „bude“.

byťi návě √NA² [PE17] ∫ Hom. „důvtip“ √NAW.

bytosť, živá *coitě* √KOJ [QL]

C

cedník, síto *colucë* [QL]

Celeborn *Telporno* [Let], *Teleporno* √KJELEP, OR, ORON [UT, PM] } Znamená „Stříbrný a vysoký“ nebo „Stříbrný strom“.

Celebrimbor *Telperinquar* [PE17, S], *Telpinquar* [PE17], *Tyelpinquar* √KJELEP, KWAR [PM, VT47] } „Stříbrná pěst“, „Stříbroruký“.

celý *quanda* √KWA⁴ [QL]

cennost, zejm. klenot *mířě* (*míri-*) √MIR⁴ [PE17]

cenný *valda* √BALAD [QL]; *mírwa*, *mířě* (*míri-*), velmi *mírma* √MIR⁴ [PE17] } *Valda* je určitě obecnější a možná lze použít ve vazbě jako „být hodný čeho“, „stát za co“: *Umis valda culusto rácina*. „Nestojí to za zlámanou zlatku.“ Výrazy od √MIR⁴ se týkají asi jen výrobků, uměleckých děl; uvádí se i zesílené tvary *mimířě*, *mimírma*.

cesmína *ercassë* √EREK [Et], *piosenna* [QL]

cesta **I.** *tië* [Et, PE17, UT]; přímá *tëa* √TEŇ², TEŽ [Et], úzká, v roklí *axa* √AK⁴ [Et]

II. výprava *lenda* √LED [PE17]

cestovat *lelya-*, min. *lendë* √LED, DEL [WJ]

cihla, dlaždice *telar* [PE13, 16]

cíl *mentë* √MET [Et] } Pokud jde o kořen, nabízí se i asociace s √MEN.

cín *latúcen –ový* *latucenda* [QL]

cít **I.** duševně *felmě* [VT41], *tendilë* **II.** spíše tělesně *tendë* √TEN⁴ [QL]

cítát, citace *eques(s-)* √KWE [WJ] } Ve starém jazyce znamená „on pravil“.

cítit **I.** duševně **fel-* [LF] **II.** hmatem *tenya-* √TEN⁴ [QL] } **Fel-* podle *felmě* „pud, hnutí, cit“ [VT41].

cítlivý *tendilëa*, vnímavý *tentima* √TEN⁴ [QL]

cizí *ettelëa –ina* *ettelë* √ET [Et, VT45] } Má-li nějaký slovník *ettelen* místo *ettelëa*, vychází ze zdroje, kde ještě Tolkienův rukopis nebyl správně rozluštěn.

co **I.** tázací *man* √MAN² [LR] **II.** vztažné *ya* √JA⁴ [VT43], *i* [VT42] } Výraz *man* je lépe

doložený ve významu „kdo“ [LotR], ale snad lze použít i takto. Známe i slovo *mana* [PM], ale to je nejspíše *ma(n)+na*, tedy „co je“. *I* je vícedělové vztažné zájmeno a určitý člen.

cokoli *aiqua √KWA³ [HKF] } Utvořeno dle *aiquen* „kdokoli“ a *ilqua* „vše“.

čožpak *ne laumë* √LA, UM⁴ [Et] } Příklad: *Laumë ecénielyes?* „Čožpak jsi to neviděl?“

cuchat, zamotávat *fasta-* √PHAS [Et]

Curufin *Curufinwë* √KUR, PHIN², WE² [VT41] } „Dovedný Finwë“ (Finwëho syn).

cválat *lop-* « *lopo-* √LOP [QL]

Č

čaj *tyé* [QL]

čára *tië*, rovná *tëa* √TEŇ², TEŽ [Et] } Obojí znamená též „cesta“.

čárka diakrit. *andatehta* √ANAD, TEK [Et, PE17] } Znaménko pro prodloužení samohlásky v plném psaní.

čaroděj *sairon* √SAJ⁴ [Et], z řádu Moudrých ze Západu *Istar* √IS⁴ [UT, S] } *Istari* se vykládá jako „Ti, kteří vědí“; slovo *sairon* má podobný původ, ale nemá, narozdíl od *Istar*, v rámci Tolkienova světa tak konkrétní význam.

čas **I.** jako pojem *lúmë* [Et] **II.** období či bod v čase *lúmë* [LotR, PE17, VT49], *lú* √LU⁴ [Et] } *Lúmë* se též překládá jako „hodina“, ale stěží lze použít jako jednotka času.

časný, ranní *arinya* √AR², AS⁴ [Et]

časový *lúmëa* « *lúmia* √LU⁴ [QL] } Zřejmě též „dočasný, pomíjivý“.

častý, četný *rimba* √RIM⁴ [Et]

čelist *anca* √ANAK [LotR, Et, S], *angwa* √NAK [Et] } *Anca*, ač gramaticky jednotné číslo, se někde překládá množným číslem – „čelisti“.

čel|enka *timbarma [Q] –o *timbarë* [PE14]

čep *peltas* (*peltax-*) √PEL², TAK [Et] } „Otočné upevnění“, pevný bod otáčení.

čepel *hyanda* √SJAD [QL]; zejm. meče *maica* √MAK [VT39], †*russë* √RUS² [Et] } Zákl. významem *russë* je „lesk, blýskání“.

černoruký *morimaitë* √MOR, MA3 [LotR, VT49, SD]

černý *morna* [MC, PE17, QL], *morë* (*mori-*) [Et], *morqua* √MOR [QL] } *Morë* může být též podst. jm. „temnota“. V podobě *mori-* se využívá ve složeninách (*morimaitë*, *Moringotto*).

čerstvý *vírya* √WIR² [VT46], *loitë* √LAW⁴ [QL], *céva* √KEW⁴ [VT48]

červ *wembë*, *wembil* √WEB [QL]

červen *nárië* √NAR⁴ [LotR] } Znamená „slunečný“ nebo „ohnivý“.

červenec *cermië* [LotR]

červenka *cilapi*, *cilapincë* [QL]

červený *carne* (*carni-*) √KARAN [PE17, Et, QL]; ohnivý *narwa* √NAR⁴ [Et], ruměný *roina* √ROJ², *aira* √GAJ² [Et]; do zlata *culda*, *culina* √KUL [Et], do oranžova *carmalin* √KARAN, MAL² [QL]; Van. *nasar* [WJ]

červík *testë* [QL]

česat *pecu-* « *peqe-*, min. *penquë* √PEKW [QL]

čestný, častý *rimba* √RIM⁴ [Et]

čí táz. **mava* √MA⁴ [HKF], **mano* √MAN² [LF] } Odvozeno jako posesiv, resp. genitiv od tázacího základu.

čich *nustë* √NUS⁴ [QL]

čichat, očíhávat *nuv-* « *nuvu-*, min. *núvë* √NUPH [QL]

čin *tyar(d-)* « *car(d-)* √KJAR [Et], *carda* √KAR [PE17] } Úprava prvního výrazu je pokračováním Tolkienovy úpravy příbuzných slov v témže odstavci.

činel *tontil* « *tontl*, *tontilla* [QL]

činitel *tyaro* √KJAR [Et]

číslo, počet *nótë* √NOT [Et] *-vka notessë* √NOT, ES [VT47, 48]

čist *cenda-* √KEN [VT41], *henta-* √KHEN; nahlas *ed-henta* √ET, KHEN [PE17] } Původním významem slov je „pozorovat (za účelem získání informací), prohlížet si“.

čistit *poita-*, min. *poinë* [QL] *-ý poica* √POJ [Et, QL], *soina* √SOW, *alluva* √ALU [QL]

číše *sungwa* √SUK⁴, *súlo* (*súlu-*) √SUG [Et]; *yulma* √JUL⁴ [RGeo, PE17, VT49] } Hom. *yulma* „uhlík, doutnající dřevo“ √JUL².

člověk, tj. z Mladších dětí Ilúvatarových *atan* √ATAN, *fírima* √PHIR [WJ] } Dále a přesněji viz „lidé“. Neurčitý podmět viz „někdo“.

čtení *cenda* √KEN [VT41], *hentië* √KHEN [PE17] } Obojí je získáno ze složenin: *parma-hentië* „čtení knih“, *sanwecenda* „čtení myšlenek“.

čtrnáct **canquë -ý* **canquëa* √KAN³ [Q, VT48]

čtverec, čtyřúhelník **cantil(d-)* √KANAT, TIL⁴ [PPQ] } U Lamairu se používá pro čtyřčlenný bojový útvar.

čtvrtek 4. den v 6-denním týdnu *aldúya*, v ménorejském 7-denním *aldëa* √GALAD [LotR] } První výraz znamená „den Dvou stromů“, druhý „den Stromu“.

čtvrť *ina canasta*, *casta* √KAN³, SAT [VT48] *-ý cantëa* √KANAT [VT42]

čtyři *canta*, v sloz. někdy *can-* √KAN³, KANAT [Et, PE17, VT48] *-cet* **canquain* √KAN³, KWAJAM [Q]

čumák, rypák *mundo* √MBUD [Et] } Stejně slovo znamená „býk“ [Let].

d

daleko *haiya*, *háya* √KHAJ [Et, SD], velmi *vahaiya*, *vaháya* √WA², KHAJ [SD, LR]; daleko za něco/něčím, ještě dále *ambela* √AM², LA3 [PE17]

daleký, vzdálený *haira* √KHAJ [Et], velmi *ec-caira* √ET, KHAJ, *avahaira* √AW⁴, KHAJ [Et] **dálka** **hayassë* √KHAJ [PPQ]

další, ještě jeden *enta* √ENET [VT47] } Stejně znějící (a známější) slovo znamená „tamten“ √EN², TA⁴.

dar *anna* √AN⁴ [LotR, Et, PE17]

dár|ce *anto -kyně antë* √AN⁴ [Et] } Hom. *anto* √MAT „ústa“.

Dárkyně chleba *massánië* √MBAS, AN⁴ [PM] } Titul nejvýše postavené ženy něj. elfího lidu, neboť té příslušelo právo hospodařit s lembasem.

Darovaná země *Andor, Andórë* √AN⁴, NDOR [SD, S] } Jméno Númenoru.

dát, darovat *anta-* √AN⁴ [Et, VT43, PE17] } Splývá s *anta-* √AM² „obdarovat“ (stejný význam, jiná vazba) [PE17]. Hom. *anta* √AN⁴ „tvář“.

datel *tambaro* √TAM⁴ [Et]

dav *sanga* √STAG [Et, QL], *úmë* √UM² [VT48, PE17] } *Úmë* „velké shromáždění věcí téhož druhu; tlačence, seskupení věcí bez řádu“.

dávno *anda né, andanéya* √ANAD, NA², JA² [VT49] –*y* *yára, yárëa* √JA², *yalúmëa* √JA², LU⁴ [Et]

dbát, věnovat pozornost *cim-* [GL]

dcera *yeldë*, příp. *-iel* √JEL [Et, UT, PE17], *yendë*, příp. *-ien* √JEN² [Et, PE17]; *seldë* √SELED [Et, VT46, PE17] } Příponové tvary se používají ve jménech: *Uinéniel* „Dcera Uinen“ [UT]. *Seldë* = možná spíše „dívka“.

dědeček *haru* [QL]

dědic *aryon* √GAR, JON, *haryon* √ZAR, JON [Et] } *Haryon* překládáno též jako „princ“ (totiž „dědic vlády“).

dědictví, děděná cennost *atamir* √AT⁴, MIR⁴ [PE17]

dech *súlë* √THU [Et, PE17], *hwesta* √SWES [Et] } *Súlë* překládáno i jako „duch“. PE17 upřesňuje: „vysílání síly (vůle či touhy) ducha“ – význam „dech“ je primární. *Hwesta* též „vánek“.

dějiny, dějepisný *lúmequentialëa* [Et, PE18] –*y*, dějepis **I.** *lúmequentialë* √LU⁴, KWET [Et], *quentialë* **II.** dějepisný spis *quentasta* √KWET [VT39] } *Quentalë* *Ñoldoron* „dějiny Noldor“ (historie samotná), ale *Ñoldo-quentasta* *Ingoldova* „Ingoldovy Dějiny Noldor“ (název spisu).

děkovat *hanta-* √ZAN² [UT] } Získáno oddělením z *Eruhantalë*.

dělání *carië –at car-* √KAR [Et, PE17, QL] } Použitelné v širokém rozsahu významů.

démon *rauco, arauco* [W], [Et], *rauca* √RUK [PE17] } „Mocné, strašné a nepřátelské stvoření.“ Viz též „Balrog“.

den I. doba denního světla *aurë* √UR⁴ [PE17, S], *arië, arya* √AR² [Et] **II.** jednotka času *ré* [LotR, VT49], *árë* √AS⁴ [PM] } Den (*ré*) jakožto 24hodinový časový úsek skládající se z *aurë* a *lómë* se počítá od západu slunce, nikoli od půlnoci.

desátý *quainëa* √KWAJAM [VT42] –*atero maquat* √MAZ, KWA, AT² [VT47] } *Maquat* znamená „dvě ruce“, tj. „dvě pětice“, skupina deseti objektů.

deset *quain, quëan* √KWAJAM –*ina quaista* « *caista* √KWAJ, SAT [VT48] } Výraz *cainen* s kořenem *KAJAN* [Et] Tolkien nejspíše opustil.

děsit *sosta-* [PE17] **d. se** *sorya-* √THOS [PE17], *aista-* √GAJAS² [Et] } Hom. *aista-* √GAJAS⁴ „požehnat“.

desítková soustava *quaistanótië* « *caistanótië* √KWAJ, SAT, NOT [VT48], *maquanótië* √MAZ, KWA, NOT [VT47]

děšť jemný *mistë* √MISID [Et], „zvonící“ *timpë* √TIP [QL] **zlatý d.** (keř) *lindelohtë* « *-kte* √LIN⁴, LOZ [QL]

Děti Aulëho mn. *Aulëonnar* √ON [PM] } Tj. trpaslíci.

Děti Ilúvatarovy mn. *Eruhíni* (j.č. *Eruhín*, kmen zřejmě *Eruhín-*) √ER, KHIN [W], [S], *híni Ilúvataro* √KHIN, ILU, AT⁴ [S] } Tj. elfové a lidé.

Děti Melkorovy mn. *Melkorohíni* √MBELEK, OR, KHIN [MR] } Jen paralela k předchozím dvěma, neboť Melkor neměl žádné děti, jen otroky.

devatenáct *neterquë* –*y* *neterquëa √NETER, KEW⁴ [VT48]

devátý *nertěa* [VT42] –*ët nertë* √NETER [VT42, 48, Et] –*ítina neresta* √NETER, SAT [VT48]

díkůvzdání *hantalë* √ZAN² [UT] } Doloženo ve slož. *Eruhantalë*, Díkůvzdání Eruovi, nům. svátek.

díl, část *cirma √KIR [LF]; zejm. ze stejných *asta* √SAT [VT48] } *Asta* obv. používáno ve

významu „díl roku“, tedy „měsíc“.

díra I. otvor *assa* √GAS [Et] **II.** dutina *unquē* √UNUK [LotR, Et] **III.** jáma *latta* √DAT [Et], *sat* (*sapt-*) √SAP [QL]

diskutovat, rozmlouvat **artaquet-* √THAR¹, KWET [PPQ] } Podle sind. *athrabeth*.

dítě *hína*, mn. *híni* [W], S, VT44], ve slož. - *hin* (-*hín-*); v oslovení malého dítěte *hína* √KHIN [W]; *onna* [VT49, PE17], *onwē* √ON [PE17] } V oslovení se vyskytují zkrác. tvary se zájm. příponou: *hinya* z *hinanya* [W], *onya* snad z *onnanya* [UT] „mé dítě“. *Onna* je jinde překládáno „stvoření, tvor“ [Et].

dívka *wendē*, *wendē* √WENED [Et, PE17, VT47], *wen(d-)* [QL], ve slož. -*wen(d-)* [Et, S]; dospívající *nettē* √NETH [VT47] } *Vendē* je dívka jakéhokoli věku od narození do svatby. Přípona -*wen* (zřejmě s kmenem -*wend-*) se užívá v ženských jménech (*Arwen*, *Lalwen*).

divočina *ravanda* √RAB¹ [VT46]

divoký *verca* √BEREK [Et], *hráva* √SRAB [PE17], *ráva* √RAB¹ [Et], *dravý ravin* √RAW [QL] } Hom. *ráva* √RAB² „říční břeh“.

divoch *hravan* √SRAW [W], *hrávan* [PE17] } *Hravaní*: tak nazývali Eldar lidi mimo *Atani*. Též *Hrónatani* jako protiklad k *Núnatani* [PE17]. *Hravan* překládáno i jako „divoké zvíře“ √SRAB [PE17].

dlatbat, hloubit *unca-* √UNUK [Et]

dlaň plochá *palta* [VT47], *paltya* √PALAT [QL]; sevřená *camba* [VT47], *cambē* √KAB [Et, VT49] } Tolkien upřesňuje: *palta* „dlaň, ruka držená dlaní vzhůru či kupředu, plochá a napaťatá“; *camba* „ruka, s prsty více či méně sevřenými, nastavená k přijímání nebo držení“.

dlaždice, cihla *telar* [PE16]

dlouho *andavē* √ANAD [LotR, PE17, Let]

Dlouhopolsko *Andafalassē* √ANAD, PHALAS [PE17] } Sind. *Anfalas*.

dlohý *anda* √ANAD [Et, PE17], a tenký *lenwa* [QL] } Jako zpodstatnělé mn. *andar* „dlouhé samohlásky“ [PE18].

dmout se *tiuya-* √TIW [Et]

dnes *síra*, *siar*, *siarē* √SI, AS¹, AR² [VT43], *sinarē √SIN, AS¹, *sinaurē √SIN, UR¹

[PPQ]

do I. dovnitř *minna* [Et], *mina* √MI, NA¹ [VT43], *mir* √MI, DA [Et]; konc. allativu -(e)*nna*, mn. -(i)*nnar* √NA¹ [PL, LotR, MC] **II.** časově *tenna* √TEN² [LotR, UT, VT44]

dobro *máriē* √MAG¹, MAN¹ [PE17] } Allativ *márienna* a podobné *namáriē* se používá jako pozdrav při loučení, viz „sbohem“.

dobrý *mára* √MAG¹, MAN¹ [Et, VT47, PE17], †*marna* √MAN¹ [PE17]; *alya*, *alima* √AL¹ [PE17]; morálně *manē* (*mani-*) √MAN¹ [VT49, QL], o osobě *faila* √PHAJ¹ [PM]; chutný *matsa* √MAT [QL] } *Mára* od koř. MAG se vysvětluje jako „užitečný, vhodný“, o věci – ale podle PE17 lze odvodit i od MAN¹ a použít v širším významu. Vazba *nás mára nin*, dosl. „je to pro mě dobré“ = „mám to rád, líbí se mi to“.

dobře *mai* [VT47, PE17], †*maiē*, v předp. *mai-* √MAG¹, MAJ² [PE17]; *máriē* √MAG¹ [PE17]; *mandē* √MAN¹ [VT49, QL], *vandē* √BAN [QL] } Hom. *mandē* „osud (zpravidla šťastný)“.

dokonalý *ilvanya*, *ilvana* √IL, BAN [PE17]

dokud *ne tenna* √TEN² [UT, VT49], *mennai* √MEN, NA¹ [VT27] } Příklad: *Lemyuvan sinomē tenna entulilyē*. – „Zůstanu tady, dokud se nevrátíš.“

dolje, -*ū undu* √UN, *nún* √NU [Et], jako předp. *un-*, *undu-* √UN [PE17, R GEO]

domněnka *intya* -*ívat se intya-* √INIK [Et]

domov či vlast *már* (*mar-*) [VT45, PE17], *mar* [S], ve slož. -*mar* √MBAR [PE17, S]; *mélamar* √MEL, MBAR [PE17] } *Már*, -*mar* se používá v názvech zemí a měst (*Valimar*, *Eldamar*). *Mélamar* „milovaný domov“ = „domov, místo narození, místo, z něž obyvatelé museli odejít n. byli vyhnáni válkou“.

Doriath *Lestanóřē* √NO¹, NDOR [WJ]

dosahovat, natahovat se *rahta-* « *rakta-* √RAK² [QL]

dospělý o muži *vēa* √WEG¹ [Et]

dost, -*atečně faren* √PHAR [VT46]

dostat *ñet-* √ÑGET [QL]

dostateč *fný fárēa* [Et, LR] -*k fárē* [Et], *farmē* √PHAR [VT46]

došek *tupsē* √TUP [Et]

- dotýkat se I.** fyzicky *appa-* √AP¹ [VT44], *tenya-* √TEN¹ [QL] **II.** týkat se *ap-* √AP¹ [VT44]
- doušek** *yulda* √JUL¹ [R GEO, PE17], *suhto* √SUK¹ [Et]
- doutnat** **yul-* √JUL² [Et] } Tak se nabízí dle Etymologií; PE17 mají *yul-* „pít“ √JUL¹.
- dovednost** *curwë*, ve slož. *curu-* √KUR [Et, PM] } Technická dovednost, vynalézavost – ne vždy však se zcela dobrým úmyslem.
- dovnitř** *minna* √MI, NA¹ [Et], *mir* √MI, DA [Et]
- dovolit**, povolit *lav-* √DAB [Et] } Hom. „líznout“ √LAB.
- drahý I.** cenný *mirwa*, velmi *mírima*, *mimírma* √MIR¹ [PE17] **II.** milý *melda* [PE17], *melin* √MEL, *moina* √MOJ [Et]
- drak** *lócě* √LOK [Et, PE17, GL], *hlócě* √SLOK [PE17, S], *angulócě* √AŇGU, LOK [Et]; okřídlený *rámalócě* √RAM¹, ohnivý *urulócě* √UR¹, vodní *lingwilócě* √LIW [Et], s pokladem *föalócě* √PHO3 [QL] } Slovo *lócě* buď od počátku začínalo hláskou *l-*, nebo se tak ve Třetím věku vyslovovalo starší neznělé *hl-*. *Lócě* též „záhyb, vlna vlasů“ [PE17].
- dráp** *atsa* √GAT¹ [Et], *racca* –**atý** *raccalepta* √LEP [SD]
- dravec**, predátor *laman raustëa* « *lama raustea* √LAMAN, RAW [QL]
- drobek** *miě* [PE13]
- Drobní trpaslíci** mn. *Picinaucor*, *Pityanaucor* √PIK, NUK [W], *nuxor* √NUK [PE17] } Též *attalyar* „dvounožci“, neboť byli zprvu považováni za vzpřímeně chodící zvířata.
- drobný** *pitya* √PIK [W], *titta* √TIT [Et]
- drolít se** *ruxa-* [MC]
- drsný**, násilný *naraca* √NARAK [Et]
- drtít** *mal-*, min. *málě* √MAL¹ [QL]
- Drúadan Rú**, *Rúatan* √ATAN [UT]
- druh**, odrůda *nostalě* √NO¹ [QL]
- Druhorození** mn. *Apanónar* √AP², NO¹ [W, S] } Elfi pojmenování rasy lidí.
- druhý** *attëa* √ATAT [VT42], *atya* √AT [VT41], †*tatya* √TAT² [W, VT42]; následující *neuna* √NDEW [Et]
- dryáda tavaril**, v mužském rodě *tavaro*, *tavaron* √TAWAR [Et]
- držet I.** *mahta-* √MA3 [VT47, PE17, Et] **II.** ponechávat si **hep-* √KHEP [PPQ] **III.** při čem/kom *himya-* √KHIM [Et] } První výraz (s významem též „zacházet, ovládat, používat“) splývá s *mahta-* √MAK „vládnout zbraní, bojovat“.
- dřevěný** *taurina* √TAWAR [Et], *toina* √TAW [PE17]; *turúva* [QL, PE16], ve slož. *turu-* √TUS² [UT]; *ztuhlý tauca* √TAW [PE17]
- dřevo** *tavar* √TAWAR [Et], *töa* √TAW [VT39, PE17]; zejm. palivové *туру* √TUS² [QL, PE16]; } Hom. *töa* „vlněný“ √TOW [Et].
- dřít**, tvrdě pracovat *móta-* √MO² [Et]
- dřive** *yá* √JA² [Et]
- dub** *norno* [Et], *nordo* [PE17], *norně* √DORON [QL] } *Norno* „houževnatý, nepoddajný“ je též jedno z označení pro trpaslíka.
- dub** *víressë* √WIR² [LotR]
- dubolistý** *nornelassë*, *nornelassëa* –**vý** *nornëa* √DORON [QL] } *Nornelassë(a)* „mající listy jako dub“.
- duha** *helyanwë* √ZEL, JAT [Et] } „Nebeský most.“
- duch** *fairë* √PHAJ¹ [MR, MC, PE17], *súlë* √THU [PE17, LotR]; *ëala* √EŇ [MR]; uniklý z mrtvého těla *manu* √MAN¹ [Et] } *Fairë* (hom. „smrt“ √PHIR) je obecné, lze použít též jako „přízrak“; *ëala* („jsoucí“) je takový duch, jehož přirozeností je existovat bez těla. *Súlë* může znamenat také „dech“.
- Duch svatý** *Aina Fairë* √AJAN, PHAJ¹ [VT44], *Airefëa* √GAJAS, PHAJ¹ [VT43]
- důl** *sinquelë* √SINIK [QL], *felco* √PHELEK [PE17] } *Felco* též „jeskyně, podzemní příbytek“.
- důležitost** *valdëa* √BALAD, zásadní *vildima* √BILID [QL]
- dům** *cöa* √KAW¹ [VT47, PE17, W], *car(d-)* √KAR [Et]; *martan* (*martam-*), *martaman* (*martamn-*) √MBAR, TAM² [PE17] } *Cöa* (pův. zejm. skromnější přístřeší, bouda) lze použít metaforicky jako „tělo“ [PE17].
- Dúnadan** *Núnatan* √NDU, ATAN [W, PE17], *tarcil(d-)* [LotR, PE17, Et], *tarhil(d-)*

√TA3, KHIL [PE17]

dupat, dusat *vatta- √BAT [PPQ]

dusit quosta- d. se quor- « qoro-, min. quondë √KWOD [QL] } Též „topit (se)“.

duše obývající tělo *fëa* √PHAJ¹ [MR, WJ, PE17] } Též metaforicky *cöacalina* „světlo domu“ (tj. těla, hröa) √KAW⁴, KAL [MR].

duťjina unquë √UNUK [LotR, Et], *rotto* √ROT [QL] –**ý unqua** √UNUK [Et], *ronta, rotwa* √ROT [QL] } *Rotto* se v pozdějších zdrojích překládá jako „jeskyně, tunel“.

důvěra, věrnost *astar* √SATAR [PE17]

důvěrný oholima √WO, KHOL [PE17] } V gramatice se tak označuje 1. os. duálu inkluzivního „my dva“.

důvod *tyarwë √KJAR [PPQ], *tyasta* « *casta* [LF, QL]

důvtip návë √NAW [QL] } Hom. „bytí“ √NA².

dužina maru √MAR¹ [QL]

dva atta √ATAT [Et, PE17, VT42], konc. duálu –**t** √AT² [RGEO, PE17, VT47], –**u** √JU [Et, VT39]

dvanáct yunquë √JU, ENEK [VT47, PE14, 17], *rasta √RASAT [Et] –**ina yunquesta** √JU, ENEK, SAT [VT48]

dveře j.č. *fenna* √PHEN [PE17]

dvojče onónä, mn. *ónoni* √WO, NO¹ [WJ] } Slovo je původně příd. jm. slovesné „narozený jako jeden z dvojčat“. Kupodivu je uveden plurál, a nikoli duál.

dvojhláska ocamna √WO, KAM² [PE18, VT44]; *ohlon* √WO, SLON [VT39] } *Ocamna* je dvojice samohlásek, které se vyslovují v jedné slabice; *ohlon* má širší význam, označuje i dvojici souhlásek.

dvojitý, –násobný atwa √AT², *tanta* √TAT² [Et]

dvojsouhláskový o kořeni *attólamaitë* √ATAT, WO, LAM [PE18]

dvouno|hý attalaitë [VT49, QL] –**žec attalya** [WJ], *attalin* √AT², TAL [QL] } *Attalyar* (zřejmě zpodstatnělé příd. jm.) je pojmenování Drobných trpaslíků.

dvouruký atamaitë √AT², MA3 [PE17]

dýchat súya- √THU [Et]

dýka sicil √SIK [Et], *naica* √NAK, NDAK [GL]

dým páchnoucí *usquë* [Et] –**ka *uscil**, *uscillë √USUK [PPQ]

džbán, baňatá nádoba *ulma* [QL] } Nabízí se příbuznost s kořenem UL, ale zdroj tuto etymologii přímo popírá (spíše by měl znít *LUM).

e

elf quendë [WJ, Et], zvlášť muž. *quendu*, žen. *quendi* √KWEN [MR]; *elda*, ve slož. –**el(d-)** √EL, ELEN [WJ, Et, Let] } Podrobněji k významu viz „Elfové“.

elfí, –ský quenderin [WJ], *quenderinwa* √KWEN [PE17]; *eldarin* [Et, WJ, S], *eldarinwa* √ELEN [VT47, MR] } Nejjednodušší příd. jm. by bylo *quenya*, ale to se používalo obvykle jen pro jazyk. [WJ]

Elfie Eldamar √ELEN, MBAR [PE17, Et, QL], *Elendë* √ELEN [Et, MR]; *Calaciryan, Calaciryandë* √KAL, KIR [RGEO]

Elfkam Elessar [LotR, UT], *Elesar(n-)* √ELEN, SAR¹ [VT49] } Jméno Aragorna a jednoho klenotu.

Elfové mn. Quendi √KWEN [WJ, LotR, Et], hrom. *Quendelië* √KWEN, LI¹ [Et]; *Eldar* √EL, ELEN [WJ, LotR, Et], hrom. *Eldalië* √EL, ELEN, LI¹ [WJ, Et] } *Quendi* („Mluvčí“) jsou všichni elfové, zatímco *Eldar* nezahrnují Avari; v běžné řeči však výraz *Quendi* není příliš častý, a *Eldar* použit s obecným významem. *Quendelië, Eldalië* znamenají vl. „elfí lid“.

Elfové světla mn. Calaquendi √KAL, KWEN [WJ, Et], *Calamor* √KAL, MO¹ [Et]

Elfové tmy mn. Moriquendi √MOR, KWEN [WJ, Et], *Morimor* √MOR, MO¹ [Et]

elfština lambë Quendion √LAB, KWEN [PM], *Elda-lambë, lambë Eldaiva, lambë Eldaron* √LAB, ELEN [WJ]

Elrond Elerondo √EL, RON¹ [PE17] } Význam zřejmě „Hvězdná klenba“. Získáno ze jména *Elerondiel* „Elrondova dcera“, tj. Arwen.

Elros Elerossë √EL, ROS¹ [PM] } „Hvězdná pěna“.

emigrovat, opustit bydliště *lenweta-*, min. *lenwëntë* √LED [PE17]

ent *ento –*ka* *entë [LF] ∫ Sindarština má *onod* [Let], jež dle sindarských jazykovědců ukazuje na kořen *ONOT. Je-li toto odvození správné, quenijsky by pak bylo spíše *onto, *ontë.

Eriador *Eryandórë √ER, NDOR [Q, PE17]

etymologie *quettasundolië* √KWET, STUD [VT26]

existovat *ëa-*, min. *engë*, perf. *engië*, bud. *euva* √EÑ [PE17, VT39, 49] ∫ Tolkien píše, že tento výraz označuje existenci v rámci Eä, takže nelze říci *Eru ëa*, neb Bůh není součástí stvořeného světa [VT49]. V Cirionově přísaze navzdory tomu je *i Eru i or ilyë mahalmar ëa* [UT].

extrémně *langë* √LAZ [PE17]

Ezellohar *Coron Oiolairë, Corollairë* √KOR, OJ⁴, LAJ [S, WJ] ∫ „Pahorek věčného léta“ či „Věčně zelený pahorek“.

f

fack|*a piltyë* –*ovat*, dát pohlavek *piltya-* [QL] ∫ „Udeřit, zejm. plochou dlaní“.

fantazie, představivost *nausë* √NOW [Et]

Fëanor *Fëanáro* √PHAJ⁴, NAR⁴ [MR, S, Et] ∫ „Ohnivý duch“, dříve však vykládáno jako „Zářivý slunce“ √PHAJ⁴, ANAR.

fial|*ka helinillë* –*ový* do modra *helinwa* √KHEL, do růžova *helinquila* √KHEL, KWIL [QL]

fíkovník *mapalin* √MAZ, PAL [QL] ∫ Anebo „platan“. Znamená „plochá ruka“ čili „dlaň“, podle tvaru listů.

Fingon *Findecáno* √PHIN², KAN⁴ [PM]

flétn|*a simpá, simpina* √SIP; Panova *poli-simpë* √POL², SIP –*ista simpetar* √SIP [QL]

fonetický, hláskový *hlonitë* [WJ], *hlonitë* √SLON [VT48, PE17]

fonetika *lambelë* √LAB [VT39] ∫ Výraz noldorských učenců označující jazyk zejména z hlediska zvukového.

fonotaktika *lámampanë* √LAM [PE18] ∫ „Kombinování hlásek“.

foukn|*out hwesta-* –*utí hwesta* √SWES [Et]
frknout, odfrknout *pus-* √PUTH [QL]

g

Galadriel *Altariel(l-), Altariellë* [PM, R GEO, PE17], *Altáriel* [UT, PE17], *Ňaltariel* √ŇGAL, ŇAL, RIG [PE17] ∫ „Dívka korunovaná zářícím věncem“.

Gandalf *Olórin* √OLOŠ [UT, PE17] ∫ Přesněji řečeno, Gandalfovo maiarské jméno.

generace *nónarë √NO⁴ [HKF]

Glauring *Laurundo, Undolaurë* √LAWAR [LT2]

Glorfindel *Laurefindil; Laurefin(d-), Laurefindë* √LAWAR, SPIN [PE17] ∫ „Zlatovlasý“.

Gondolin *Ondolindë, Ondolin(d-)* √GONOD, LIN⁴ [PE17, S] ∫ „Zpívající kámen“ či „Kamenná píseň“.

Gondor *Ondonórë* [VT42], *Ondórë* √GONOD, NDOR [VT49] ∫ „Kamenná země“. Starší název byl *Hyallondië, Turmen Hyallondiéva* „Říše jižního přístavu“ √TUR, MEN, KHJAR, LON² [PE17].

gramatika *tengwesta* √TEK [Et] ∫ Jinde je význam trochu jiný a podrobněji popsán – viz „jazyk“.

h

had *leuca* √LEWEK [LotR, PE17], *ango* (*angu-*), mn. *angwi* √AŇGU [Et]

hák *ampa* √GAP [LotR, Et, VT47], *atsa* √GAT⁴ [Et]

halit *fanta-* √PHAN⁴ [PE17, VT43], *halya-* √SKAL⁴ [PE17, Et]; *vasarya-* √WATHAR [VT42]

↳ *Fanta*- zřejmě znamená překrytí něčím lehkým, co jen tlumí světlo (jako *fanyar* na obloze), zatímco *halya*- označuje úplné zastínění před světlem [PE17].

harfa *ňandě*, malá *ňandellě* √ŃGANAD [Et]; *tanta*, *tantila* [VT41] ↳ Příbuzná jsou slovesa *ňanda*- [Et], *tanta*- [VT41] „hrát na harfu“ a podst. jm. *ňandelě* [Et] „hra na harfu“.

harfeník *ňandaro* √ŃGANAD, *tyalangan(d-)* √TJAL, ŃGANAD [Et]

hatit, ztěžovat *hranga*- √SRAG [PE17]

havěť *rausimě* √RAW [QL] ↳ „To, co je určeno k lovení či hubení“. Gramaticky může být buď množné číslo od *rausima* (pův. příd. jm.), anebo jednotné číslo s hromadným významem.

hbitý, čilý *tyelca* √KJELEK [Et]

hedvábí *samin* -ný *saminda*, *saminwa* [QL]

hejno zejm. drobných ptáků *imbilě* √IB¹ [QL]

historie, příběh *lúmequenta* √LU¹, KWET, *lumenyárě* √LU¹, NJAR [Et] ↳ „Dějiny, dějepis“ viz tam.

Hithlum *Hísilómě* √KHITH, DOZ, *Hísilumbě* √KHITH, LUM [Et] ↳ Správným překladem sind. jména je druhý z výrazů, ale obvykle se používal první.

hlad *saicě* √SAJAK [QL]

hladit *pasta*- √PATH [PE17], *latfa*- √LAT³ [QL] ↳ *Pasta*- přeloženo též „žehlit“.

hladký *pasta* [Et], *passa* √PATH [PE17], *latwa* √LAT³ [QL], naleštěný *runda* √RUN³ [PE17] ↳ Hom. *runda* „kyj“.

hladomor *saicelě* √SAJAK [QL]

hladověť *saita*-, min. *sanyě* √SAJ²; *saitya*- √SAJAK [QL] ↳ *Saitan* jest každodenní povzdech „mám hlad“. *Saitya*- je v základním významu přechodné sloveso „trápit hladý“, ale bez podmětu znamená „hladověť“: *Nyě saitya.

hladový *saiqua* √SAJAK [QL], *maita* √MAT [VT39] ↳ Hom. *maita*- „umělecky tvořit“ √MAJ².

hlas *óma* √OM [LotR, Et, QL] -**atel**, herold *tercáno* √TER, KAN⁴ [PM]

hláska *hlón* (*hlon*-) √SLON [W], VT48], *láma* √LAM [PE18] ↳ Obojí může mít zřejmě širší význam „zvuk“.

hlášení, rozkaz *canwa* √KAN⁴ [PM]

hlava *cas* (*car*-), *cás* (*car*-) √KAS [Et, PE14, VT49] ↳ Údaj z Etymologií (*cár* s kmenem *cas*-) se upravuje kvůli hláskoslovným pravidlům. Pro spojení „od hlavy k patě“ existuje výraz *telmello talmanna* „od kápě k zemi“ √TEL², LO, TALAM, NA⁴ [Et].

hlavní *héra* √KHER [Et], *castěa* √KAS [QL] ↳ *Castěa* i „týkající se hlavy“.

hle! *ela!* √EL [WJ], *yé!* [VT47, PE17] ↳ *Ela* „imperativní zvolání směřující zrak k viditelnému objektu“.

hledat *cesta*- √KETH [PE17], *sac*- « *saca*-, min. *sácě* √SAK [QL]

hlídka, stráž *tiris(s-)*, *tirissě* √TIR [QL]

hlín *a cén* (*cem*-) -**ěný** *cemna* √KEM [Et] ↳ Ponechal-li Tolkien pro „hlínu“ stejné slovo jako pro „zemi, zemský povrch“, pak je možná na místě nahradit *cén* (*cem*-) výrazem *cemen*.

hloj *ehhtar*, *pinehtar*, *pipinehtar* « -**kt**- √EK⁴ -**žinka** *pipin*, *piopin* [QL]

hlubina *tumbalě* [PE17] -**oký** *tumna* √TUB [Et, QL], *núra* √NUR⁴ [Et] ↳ *Tumbalě* též „hluboké údolí“.

hlupák, nešika *auco* [QL]

hmat *tendě* -**at** *tenya*- √TEN⁴ [QL]

hmota *erma*, *orma* [MR], *hrón* √SRON [PE17] ↳ Fyzická substance Ardy, z níž je vytvořen celý hmotný svět.

hnát sl. *horta*- √KHOR [Et], *norta*- √NOR [PE17]; *elta*- [PE16] ↳ *Norta*- se používá ve významu „jet (na zvířeti)“, viz tam.

hnědý zejm. tmavě *varně* (*varni*-) √BARAN [Et]

hněv *rúsě* -**at se** *ursa*- -**ivý** *rúsěa*, *ruxa* √RUTH [PE17]

hniloba, rozklad *quelexiě* √KWELEK [QL]

hnisat *sistya*- « *sist* (*sisty*-) -**avý**, zanicený *sistina* √SISIT [QL]

hnít *queletya*-, min. *quelexině* √KWELEK [QL]

hnízdo orlí *sornion* √THORON [QL]

hnůj, lejno *múco*; odporná špína *mut* (*muht*- « *mukt*-) √MUK [QL]

hnušit se *nas-* « *nasa-* √NATH [QL] **h. si feuya- √PHEW [Et] } Vazba je zřejmě taková: *orqui nin nasir* a *feuyan orqui*, obojí vyjadřuje odpor ke skřetům.**

hnušný *naswa* √NATH [QL]

hobit *Perian(d-)* [VT49], *Perino √PER [LF] } První výraz byl zřejmě převzat ze sindarštiny, druhý je utvořen jako zpodstatnělé *perina* „poloviční“.

hodina lůmě √LU⁴ [LotR, VT43] } Spíše prostě „čas“ (kdy se něco děje) než doba 60 minut: *lú-messë yassë firuvammë* „v hodině smrti naší“ [VT43].

hodit, vrhnout *hat-* √KHAT [QL] } Hom. *hat-* „rozlomit se“ √SKAT. Ve spojení „hodit či střelit něco po někom“ se s ironií používalo sloveso *anta-* „dát, darovat“ s allativem: *antanen hatal senna* „hodil jsem po něm kopí“ [VT49].

hojn|ost, velké množství *úvë* √UB¹ [Et]; bohatství *autë* √AW² [QL] –*ý* *úvëa* √UB⁴ [Et], *úmëa* √UM² [VT48] } Hom. *úmëa* √UM⁴ „zlý“.

holý *helda* √SKEL [Et], *parna*, *parně* √PAR⁴, *PARAN* [PE17]

holubice *cucua* √KU [Et, VT45] } VT45 opravují nesprávné čtení *cu*, *cua* ve Ztracené cestě.

hopkat *lopeta-*, min. *lopetánë* √LOP [QL]

hora *oron(t-)* [W], [Et], *orto* √OROT [PE17] } *Orto* též překládáno „vrcholek hory“ [Et]. Kratší tvar *oro* [PE17] má využití zřejmě především ve složeninách: *Orocarni* „Červené hory“ [S].

horda *horma* √KHOTH [QL]

horko } Známe sloveso *sahta-* „být horko“ √SA₃ [QL], jehož použití by mohlo být: *sahta nin* „je mi horko“, *sahtuva* „bude horko“ apod.

horký *saiwa* √SA₃ [QL]

hoř|et *urya-* [QL, Et] –*íci* *urwa* √UR⁴, *US* [QL]

hořký *sára* √SAG [Et], *nartë* [QL]

hořlavý *tustima* √TUS² [QL]

houba *hwan(d-)* √SWAD [Et] } I jedlá houba, ale pořád v rámci obecnějšího přírodopisného významu „fungus“ zahrnujícího i plísně apod.; též houba na mytí.

housenka *ulumpingwë* [QL] } V rámci starého slovníku lze vyložit jako „velbloudí

ryba“.

housele j.č. *salaquintil* √SAL, *KWIN*² [QL]

houževnatý, nepoddajný *norma* √DOR [WJ] } Zároveň může ale znamenat i „tvrdohlavý, nenapravitelný“ [PE17].

hra *tyalië* √TJAL [Et, QL] } Ve všech významech.

hradba s příkopem *ossa* √OS⁴ [QL]; z ostrých zubů, skal *caraxë* √KARAK [Et]

hrách *orivainë* √WAJ⁴ [QL] } Může znamenat i „lusk“.

hrana *lanca* √LAN⁴ [VT42] } „Ostrá hrana, náhlý konec, jako např. okraj útesu nebo hrana věci vyrobené rukou či postavené; používáno též v přeneseném smyslu.“

hranatý *nelqua* √NELEK [QL]

hranice *landa* √LAN⁴ [VT42], *réna* √REG [Et]; *yonwa* √JOD [PE17] } Pro kámen, kůl či značku vytyčující hranici existuje výraz *lantalca* √LAN⁴ [VT42]. *Yonwa* též konkrétněji „plot“.

hrát (si) *tyal-* √TJAL [Et, PE18]

hrb *tumpo (tumpu-)* √TUM [Et] –*áč* *cauco (caucu-)* –*atý* *cauca* √KAW² –*it se* *cupta-* √KUP [QL]

hrdina, ušlechtilý muž *callo* √KAL [Et]

hrdlo, hltan *lanco* √LAK² [Et]

hrnčír *centano* √KEM, *TAN*, *cemnaro* √KEMEN [Et]

hrob *caunë* √KAB [QL], *sarca √SARAK [PPQ] } *Sarca je podle sind. *sarch* [UT].

hrobka *noirë (noiri-)* [UT] } Podle jména *Noirinan*, „Údolí hrobek“ na Númenoru.

hromadja *cumbë* √KUB, *KUM*² [Et, QL], *cúmë* √KUM², *cumpo* √KUP, *KUM*² [QL] –*it*, vršit *cum-* √KUM² [QL] } *Cumbë*, *cúmë* může znamenat i „mohyla“ [Et], „náklad, břemeno“ [QL].

hrot *nasta* √NAS [Et], zvl. u kopí *nehta*, *nehtë* √NEK⁴ [UT] } Hom. *nehtë* √NEG „plástev“.

hrotit se, sesouvat se *talta-* √TALAT [MC]

hrozen květů *lohtë* « *lokte* √LO₃ [QL]

hrozný *rúcima* √RUK [WJ], *ňorta* √NGOROTH [VT46]; nesnesitelný *naira* √NAJ [PE17]

hrud' *ambos(t-)* √AM² [PE16]

hrůza *ňorto* √ŃGOROTH [VT46], *ossë* √GOS [Et] } Odtud dle Etymologií jméno Ossë, ale pozdější zdroj vysvětluje, že je z valarštiny [WJ].

hryzat **nyanda-* √NJAD [PPQ]

hřát, zahřívát **lauta-* √LAW² [PPQ]

hřeben I. obecně *quín*, *quínë* √KWIN⁴ [PE17]

II. kohoutí *pehtë* (*pehti-*) « *pekte* √PEK

III. na česání *pequil*, *pequen* √PEKW [QL]

IV. skalnatý *axë*, *acas* (*ax-*) √AKAS [PE17] } *Axë*, *acas* též „krk, vaz“.

hřebenatý, s hřebenem *quinna* √KWIN⁴ [PE17]

hřebík *taxë* [Et], *tas* (*tax-*) √TAK [QL]

hřešit *úcar-* √U, GU, KAR [VT43]

hřích *úcarë* –**šník** *úcarindo* √U, GU, KAR [VT43]

hříva, vlající vlasy *mairu* √MAJ³ [QL] } Používáno též ve významu „(válečný) oř“.

hubený *filwa*, *filima* √PHIL [QL]

hubice, tryska *timpa* √TIP [QL]

hudba *lindalë* [Et, VT45, S], *lindelë* √LIN⁴ [QL]; strunných nástrojů *salmë* √SAL [QL], harfy *ňandelë* √ŃGANAD [Et]

Hudba *Ainur* *Ainulindalë* √AJAN, LIN⁴ [Et, S]

hůl poutnická *vandil* « *vandl* √BAT [QL] –**ka** *olwen* √OLOB, tenká *pirin(d-)* √PIR [QL]

huňatý *aulë* √OW [QL] } Hom. *aulë* √GAW „vynález“, a jméno Kováře.

Huor *Huorë* √KHO, GOR [Et]

husa *ván*, *wán* √WAN³ [Et], *yanwa* [QL]

hvězda *elen*, mn. *eleni*, *†eldi* √ELEN [LotR, Et, WJ], *†él* √EL [WJ, Et]; *ňillë* √ŃGIL [PE17, MR], *tínwë* √TIN [Et, PE17, QL]; mrkající *tingilya*, *tingilindë* √TIN, GIL [Et] } Základním významem *tínwë* je „jiskra“, výrazy následující mají podobné asociace. *Eleni* jsou správně jen skutečné hvězdy Tar-menelu, zatímco *tínwi*, *ňilli* obrazy na valinorském Nur-menelu [PE17].

hvězdář *meneldil* √MEN, EL, NDIL [LotR, Let] } Jméno třetího krále gondorského.

hvězdička *títinwë* √TIT, TIN [QL] } Nebo cokoli malého třpytivého, třeba kapka rosy.

hvězdnatý, s mnoha hvězdami *lintítinwë* √LI⁴, TIT, TIN [QL]

hvězdný *elenya* [WJ], *elena* [S], *elda* √ELEN [WJ, S]; podobný hvězdám *elwëa* √EL, BE [MC] } *Elda* se v tomto zákl. významu používá zřídka. *Elenya* je též jméno prvního dne v eldarském týdnu [LotR].

hvozď *taurë* √TAWAR, TUR [Et, S, VT39]

hyacint *linquë* [PE17] } Hom. *linquë* √LIKW „mokrý“.

hýbat se *lev-* [PE16], o velkých a těžkých věcech *rúma-* [MC]

hynout *quel-* « *qele-* √KWEL [QL]

hýždě *hacca* (j.č.) [GL]

ch

chamtiv|ost, nenasytnost *milmë* √MIL⁴ –**ý** *milca* √MILIK [Et]

chápání *handë* –**at** *hanya-* –**avý** *handa* √KHAN⁴ [Et]

chladno: **být** **ch.** sl. *nicu-*, min. *nicunë* √NIKW [PE17, WJ] } Používá se bez podmětu: *niquë* (aorist), *niqua* (průběhový) „je chladno“ (či, podle PE17, „mrzne, sněží“). Též lze použít příd. jm.: *ringa ná* „je chladno“ [VT49].

chladný *ringa* √RIŃG [MC, QL, VT49], *ringë* (*ringi-*) [Et]; *ninquë* √NIKW [PE17, WJ] } *Ninquë* častěji používáno ve významu „bílý“.

chlapec *seldo* √SELED [Et, VT46], *yondo* √JON [PE17] } První slovo Tolkien nepřeložil, význam se odhaduje; druhé se častěji používá v zákl. významu „syn“.

chléb I. bochník *masta* [Et, PE17, QL] **II.** látkově *massë* [PE17], *massa* √MBAS [VT43] } Hom. *massë „kde“.

chlup, vlas *finë* (*fini-*) √SPIN [PE17, PM], *tila*, *til* √TIL² [QL] } U slova *til* uvádí QL kmen *tiln-*, ale takový tvar se nehodí do pozdějšího hláskosloví.

chlupatý, ochmýřený *tilinya* √TIL² [QL]

Chodec *Telcontar* [MR] } Aragornovo epressé. Asi příbuzné s *telco* „noha“ √TELEK; někteří odvozují sl. **telconta-* „kráčet“ [HKF].

chodi|dlo *tallunë* (*talluni-*) √TAL, RUN⁴ [Et],
talas(t-) √TAL [QL] –**t** viz „jít“, „kráčet“.

chochol, střapec *quasilla* √KWATH [QL]

chovat se *lenga-* [PE17]

chráněný *varna –it varya-* √BAR [Et]

chrastí, tříska na podpal *tusturë* √TUS² [QL]

chrpa *menelluin* √MEN, EL, LUJ [AI] } „Ne-
beská modř“.

chtíč *mailë* √MIL¹ [Et]

chtít, přát si *mer-* √MER [Et] } Pro hnutí mysli
se používá neosobní vazba se sl. *or-* či *ora-*
√3OR [VT41, 49]: *orë nin caritas* „chce se mi
to udělat“ [VT41].

chtivý, nenasytný *mailëa* √MIL¹, *milca*
√MILIK [Et]

chud|oba *oisë, oistë –ý oica* √OJ² [QL]

chutnat *tyav-* √KJAB [Et, QL, GL] } Ve starších
slovnících je ve významu „mít chuť“, zatímco
údaj v Etymologiích nasvědčuje spíše významu
„vnímat chuť“.

chutný *matsa* √MAT [QL]

chuť I. vlastnost *tyavasta II.* smysl *tyavasta*
III. vkus, záliba *tyávë* √KJAB [MR]

chvála *laitalë* [UT] } Získáno z *Eraulaitalë*,
„Chvála Eru Ilúvatara“, název númenorejského
svátka.

chválit *laita-* [LotR, Let, PE17]; *olta-* √OL²
[QL] } Základním významem druhého výrazu
– a možná i prvního, má-li kořen √DAJ² – je
„vyvyšovat, zvěšovat“.

chvění *pampilë, pampinë* √PAP [QL] } *Pam-*
pinë též přeloženo jako „zemětřesení“.

chvět se *pap-* « *papa-* √PAP, šelestit *quas-*
« *qasa-* √KWATH [QL]

chyba *loima* √LOJ¹; v činu *loicarë* √KAR,
v řeči *loiquetë* √KWET, v psaní *loiparë*
√PAR³ [PE17]

chyb|ný, –ně jako předp. *loi-* √LOJ¹ [PE17]

chytat do sítě *raitā-* √RAJ¹ [VT42] } Též ve
významu „plést síť“.

chytr|ost *isqualë* √IS⁴, *finië* √PHIN⁴ –**ý**
isqualëa √IS⁴, *finwa* √PHIN⁴ [QL]

i

i u přirozených dvojic a protikladů *yo* √JU [PE17]

} V Otčenáši je použito *sivë* √SI, BE či *tambë*
√TA⁴, BE ve spojení „jako – tak i“ [VT43].

Idril *Itaril(-), Itarillë, Itarildë* √IT⁴, RIL [PM,
PE17, S], *Írildë* √ID+RIL [PE17]

impuls, popud *hórë* √KHOR [Et] } Hom. *hórë*
„borovice“ [QL].

infixace *mittandë* √MI [PE18] } „Vkládání“,
od *mitta-* „vložit“ [VT43].

inkoust *móro* √MOR, *saramór* √SAR², MOR
[PE16]

inteligence *handassë –tní handa* √KHAN⁴
[Et]

Ireth *Írissë* √ID, IR [PM]

Irsko *Íverin(d-), Íverindor* [QL] } Nejspíše
podle velšského „Iwerddon“ téhož významu.

j

já *ni* [VT49, FCL], důrazné *inyë* [LR]; slovesná
koncovka *-n, -nyë* √NI² [VT49, LotR]

jádro, střed *endë* √ENED [Et]

jak *táz. manen* √MA⁴ [PM] } Tázací částice s in-
strumentální koncovkou. Možná se ptá spíše
na příčiny, prostředky („čím, působením čeho“)
než na průběh a způsob.

jako *ve* √BE [RGeo, MC, QL] } Spojení „jako
– tak i“ se vyjadřuje spojkou *sivë* či *tambë*
[VT43].

jáma *latta* √DAT [Et], *sat* (*sapt-*) √SAP [QL]

jantar *malicon(d-)* –**ový** *malicondëa*
√MAL² [QL]

jaro *tuilë* √TUJ [LotR, Et, QL]; časné *coirë*
√KOJ [LotR] } V kalendáři Imladris odpovídá
tuilë přibližně našemu 30. 3.–22. 5. (ale slovo
lze použít i bez této konkrétní definice); *co-*
irë (předjaří, „probouzení“) přibližně našemu
1. 2.–27. 3.

jas *calassë* √KAL [GL]

jasno, slunečné počasí (podst.) *callē* √KAL [QL]
jasný, zářivý *calima* √KAL [LotR, VT42]
javor maitě √MA3 [PE16] } „S rukama“ – podle tvaru listů. Stejně slovo znamená „zručný“ [VT49].
jazyk I. v ústech *lamba* √LAB [W], Et] **II.** řeč *lambē* [W], LotR, QL]; *quetil* √KWET [Et, QL], ve slož. *-quet* [QL]; *quenya* √KWEN [PM, WJ, PE17]; odborně: *tengwelē*, s důrazem na gramatiku *tengwesta* √TEŇ⁴, s důrazem na fonologii *lambelē* √LAB [VT39], jako fenomén *tengwestiē* √TEŇ⁴ [WJ] } *Lambē* se používá jen ve spojení s určitým národem či zemí (např. *lambē Valarinwa*); *tengwelē* je obecnější pojem. *Tengwesta* dokonce ani nemusí být jazyk složený ze zvuků.
jazykovědec *lambengolmo* √LAB, ŇGOL [W], VT48] } Podle jména *Lambengolmor*, jež označovalo valinorské společenstvo jazykovědců.
jazykový, mluvený jazykem *lambina* √LAB [PE17]
jed hloima, *hloirē* √SLOJ [PE17], *sangwa* √SAG [Et] –**ovatý hloirēa** √SLOJ [PE17]
jeden minē √MIN [Et], *min* [VT45, 48, PE17]; jen *jeden er* √ER [Et, VT48, PE17] } Významový rozdíl lze ukázat na příkladu *Vala minē* „jeden bůh“ oproti *Eru er* „jeden Bůh“. *Er* též překládáno jako „sám“ [Et] či „jen“ [QL].
jedenáct minquē √MIN, KEW⁴ [Et, VT48, PE17] –**ina minquesta** √SAT [VT48]
jedíný erya √ER [Et]
Jedíný Eru √ER [VT43, PE17, Et] } Dále viz „Bůh“.
jedle súcē √SUK², *aiquairē* √AJAK [QL] } Obojí může znamenat i „borovice“.
jedlý mátima [PE17], *matsima* √MAT [QL]
jednorozec *eretildo √ER, TIL⁴ [PPQ]
Jednoruký podst. *Ercambo* √ER, KAB [VT47] } Berenovo *epessē*, ekvivalent *sind. Erchamion*.
jednosouhláskový o kořeni *erólamaitē* √ER, WO, LAM [PE18]
jednou v minulosti *nēa*, *nēya* √NA² [VT49]; v budoucnosti *enyárē* √EN² [LR]

jehl|a nelma √NEM –**ice**, hůlka *pirin(d)-* √PIR; na pletení, mn. *pirindi quitimar* √KWIT [QL] } Je zvláštní, že slovo *quitimar* má mn. koncovku zpodstatnělého příd. jm., ač již podstatné jméno rozvíjí (normálně by bylo *quitimē*).
jehličnan vině, *vinnē* [QL]
jehně eulē [QL]
jeho, její jako příp. *-rya* [RGEO, WJ, MC], samostatně *senya √SE
jehož, jejíž přívl. *yava* √JA⁴ [HKF]
jelen arassē √RAS [PPQ] } Podle *sind. aras*.
jemný, něžný *amalda* √MEL [QL], *moica* [GL]
jen er √ER [QL] } Může též znamenat „jeden, sám“ [Et].
jeřáb (strom) *orofarnē* √OR, PHARAN [PE17] } Nepřeložené *faran* [PE17] má zřejmě stejný význam. V básni též *lassemista* „šedolistý“ √LAS⁴, *MITH* a *carnimíriē*, *carnemíriē* „s rudými šperky“ (tj. jeřabinami) √KARAN, MIR⁴ [PE17, Let].
jeskyně felya √PHELEG [Et], *rótelē* √ROT [QL]; *felco* √PHELEK [PE17], *hróta* √SROT [PM]; *rondo* √ROD [Et] } *Hróta* je uměle vytesaná obytná jeskyně, *rondo* (jinde vyloženo prostě jako „klenba“ [WJ]) je klenutý jeskynní sál.
jestli, –že qui [VT49]; *ce*, *cē* √KE² [VT49] } *Ce*, *cē* je na jiném místě přeloženo „asi, možná“.
jet na zvířeti *norta-* √NOR [PE17] } Základním významem je „hnát“, dopravní prostředek je v akuzativu: *onortanen rocco* „jel jsem na koni“, doslova „hnal jsem koně“.
jetel červený *camilot* √KAM⁴, LOT [QL]
jezdec roquen √ROK, KWEN [WJ], UT] } U Dúnadanů se tak označovala hodnost rytíře.
jezero ailin √AJ², LIN² [PE17, Et, QL], *nendē* √NEN [PE17]; hluboké *lón*, *lónē* √LON² [VT48, PE17], horské *ringwē* √RIŇG [Et, VT46] } VT46 opravuje chybně přčtené *ringē* z LR na *ringwē*, kteréž ale (od téhož kořene) je v QL s významem „jinovatka“.
jezevec oryat (*oryac-*) √OR [QL]
jezírko (či rybníček, snad i louže) *nendē* √NEN, *linya* √LIN² [Et], průzračné *liquilla* √LIKW

[QL], s lekníny *nénuvar* √NEN [QL]
Ježíš *Yésus* [VT44] } Viz též „Kristus“.
jho *yanta* [Et], *yarta* √JAT [QL] } *Yanta* překládáno též „most“ [LotR].
jídlo I. *mat(t-)* √MAT [QL], teplé, masité *apsa* √AP³ [Et] **II.** potravina *matfil* « *matl* [QL], *matso* [PE16]
jih *hyarmen* √KHJAR, MEN [LotR, Et, S]
jilm *alalmě* [Et, QL, PE16], *lalmě* √LALAM [Et], *alvě* √ALAB [PE17] } Od *alvě* je odvozeno příd. *atalvéa* „s mnoha jilmy“ [PE17].
jinovatka, námraza *ringwě* √RIŇG [QL] } Stejně znějící slovo je později použito ve významu „horské jezero“ [Et, VT46].
jiný *hyana* √KHJA [VT49]
jírovec *mavoisi*, *alda mavoité* √GALAD, MA3 [QL] } „Strom s rukama“ (podle listů).
jisakra *tínwě* √TIN [RGE0, PE17, Et] } Často používáno ve významu „hvězda (na Nur-menelu)“.
jiskřít *ita-* √IT⁴ [PM, S], *tintina-* [Et], *tintya-* √TIN [QL]
jíst *mat-*, min. *mantě* √MAT [Et, VT39, QL]
jíst[ě] *tancavě –*ý*, pevný *tanca* √TAK [Et] } *Tancavě dříve používáno ve významu částice „ano“.
jít I. ob. *lenna-*, min. *lendě* √LEN [Et, VT45], *lelya-*, min. *lendě* √DEL, LED [WJ], *men-* √MEN [VT47, PE17] **II.** pěšky *vanta-* √BAT [Et], *pata-* [PE17] } *Lenna-* je v LR chybně jako *linna-*. *Men-* jinde překládáno „dojít, přijít“ [VT49].
jižní hyarmenya √KHJAR, MEN [Et], *hyarna* √KHJA [PE17]
jméno *essě* √ES [LotR, Et, MR]
jménovat *esta-* √ES [Et]
Jupiter (planeta) *Alcarinquë* √AKALAR, KWA⁴ [MR, S] } „Zářivý, nádherný“.

k

k předl. *ana* [Et, VT49], *an* √AN⁴, *na* [Et]; konc. allativu *-nna*, mn. *-nnar* √NA⁴ [PE17] } Ze

samostatných výrazů lze doporučit *ana*, slova *an* i *na* mají i jiné významy.

kabát *vacco* √WAJ⁴ [GL]
kadeř, pramen vlasů *findě* √SPIN, PHIN² [PM, Et]
kachna *quá* √KWA² [QL]
kálet *muhta-* √MUK [QL]
kam *táz.* *manna √MA⁴, NA⁴; vzt. *yanna √JA⁴, NA⁴ [HKF] } Hom. *manna* √MAN⁴ „požehnaný“.
kámen I. materiál *ondo* √GONOD [Et, Let, QL] **II.** kus (n. výrobek z kamene) *ón (*on-*) √GON [PE17], *on(d-)* √GONOD [QL], menší *sar(d-)* √SAR⁴; otesaný, zejm. k dláždění *ambal* √MBAL [Et]; vztýčený *ondolě* √GONOD [QL] } *Ondo* může znamenat i „skála“ [MC]. Tvar *ón je odvozen z uvedeného *gōn* ze starého jazyka, ale není jisté, zda se skutečně v quen. používal.
kameník, sochař *ontamo* √GONOD, TAM² [PE17]
kamenný *sarna* √SAR⁴ [Et] n. kamenitý *onwa* √GONOD [QL]
kanec *carcapolca* √KARAK, POL⁴ [QL] } „prase s tesáky“
kapat *lipta-* « *lipte-* √LIP [QL]
kápě *telmě* √TEL² [Et]
kapitán *hesto* √KHES⁴ [VT45]
kapka *limba* √LIB⁴ [Et], malá *liptě* √LIP [QL]
kapradí *filquë*, *filinquë*, *filimpě* √PHIL [QL]
kaše ovesná *polessě* √POL² [QL]
kašel *tyos(s-)* –*lat tyosta-* « *tyosto* √TJOS [QL]
kaštan strom – viz „jírovec“ –*ovník mavoisi* *tapatenda* √MA3, TEN⁴ [QL]
kazit *hasta-* [MR]
každodenní *ilaurëa*, *ilyarëa* √IL, AS⁴, UR⁴ [VT43]
každý příd. *ilya* √IL [VT39, PE17], podst. *ilquen* √IL, KWEN [WJ] } Příklad: *Ilya lócě ista quetě*. „Každý drak umí mluvit.“ *Ilquen sa ista*. „To ví každý.“
kbelík *calpa* √KALAP [Et, QL] } Či jiná nádoba na vodu.

- kde** táz. *massë √MA⁴ [HKF]; vzt. *yassë* √JA⁴ [R GEO, PE17] } *Yassë* známo v mn. č. *yassen* „v nichž“. Stejně znějící slovo znamená „kdysi“ √JA² [Et].
- kdo** táz. *man* √MA⁴ [R GEO, PE17, MC]; vzt. *ye* √JA⁴ [VT47], *i* [UT, WJ] } Slovo *man* možná lze použít i ve významu „co“ [LR]. *I* je víceúčelové vztahné zájmeno a také určitý člen.
- kdokoli** *aiquen* √KWEN [WJ]
- kdykoli** *quičiē*, *quičiē* [VT49]
- kdysi** *yáressë*, *yalúmessë*, *yassë* √JA² [Et] } Hom. *yassë* vzt. „kde“ √JA⁴.
- když** **I.** časově *írë* [LR], *yá* √JA⁴ [VT49]
- II.** podm. – viz „jestliže“ } *írë* utvořeno zřejmě jako „ten den [, kdy]“, ale může se vztahovat k jakémukoli časovému období.
- kecat**, tlachat *nyat-* « *nyata-* √NJAT [QL]
- kel** *carca* √KARAK [QL] } Těž „ostrý zub, tešák“.
- keř** *tussa* √TUS⁴ [Et]
- kěž** *nai* √NA² [R GEO, PE17, UT] } Utvořeno z *na i* „buď to, že“.
- klacek** *runda* √RUD [Et] } „Neopracovaný kus dřeva“; hom. *runda* „hladký, naleštěný“ √RUN³ [PE17].
- kladivo** *namba* √NDAM [Et], *tartan* (*tartam-*) √TARAM; velké *tonga* √TOŇG; spíše menší *petil* « *petl* √PET [QL]
- klanět se**, ohýbat se *cav-*, min. *canwë √KAW² [QL]
- klap|ající** *patacanda* –**ání** *patacë*, *patacan* –**at** *patahta-* « *-kt-*, o zvuku kroků *pat* « *pata-* √PAT² [QL]
- klenba**, klenutá síň *rondo* √RON⁴ [WJ]; zejm. nebeská *telumë* √TELU [Et, WJ], nad Valinorem *telluma* [WJ, R GEO] } *Rondo* též „jeskyně“ [Et].
- klenot** *mírë* √MIR⁴ [Et, R GEO, PM], třpytivý *miril(-)* √MBIRIL [Et]
- klepat** lehce *tam-*, silněji *tamba-* √TAM⁴ [Et] } Jiný možný výklad je, že rozdíl mezi oběma slovesy nespočívá v síle, nýbrž v opakování (klepnout × klepat).
- klesat** *núta-* √NDU [QL, Et] } Obvykle ve významu „zapadat“ (o nebeských tělesech).
- klesání**, svah *pendë* √PED [Et, PE17] } Dle PE17, narozdíl od Et, toto slovo nerozlišuje, zda se jedná o stoupání, či klesání.
- klebta** *racco [PPQ] } Podle sind. *rhach* [MR]; kořen možná √RAK⁴.
- klíč** *latil √LAT⁴ [HKF]
- klíčit** *tui-* √TUJ [Et]
- klid** odpočinek *sérë* √SED [Et, LR], ticho *quildë* √KWILID [QL, GL], nehybnost *ruë* √RUZ; vyrovnanost *calainë* √KAL [QL]
- klidný** odpočívající *senda* √SED [Et], tichý *quilda* √KWILID, nehybný *rua* √RUZ; vyrovnaný *calaina* √KAL [QL]
- klín** *nehtë* √NEK⁴ [UT], *nasta* √NAS [Et] } *Nehtë* „jakýkoli útvar či výběžek úzící se ve špičku: hrot, klín, úzký mys“. PE17 překládá jako „úhel, roh“.
- klisna** *lopsi* √LOP [QL]
- kloub** *lequet(-)* √LEKW, *oxa* [QL] } *Oxa* může být přesněji kyčelní kloub.
- klubko**, role *tolupë* [QL]
- kmen** **I.** stromu *telco* (*telcu-*), mn. *telqui* √TELEK [LotR, Et] } Těž „stonek“ a také „noha“.
- II.** lid *hostar* √KHOTH [QL]
- kněz** *airimo √AJ⁴, *GAJAS⁴* [HKF]
- knih|a** *parma* [Et, QL, PE17] –**ovna** *parmassë √PAR^{4,2,3} [PPQ]
- kníže** *condo* √KON [PE17], †*cundu* [Et, VT45, PE17]
- Knížní jazyk** *Parmaquesta* √PAR^{4,2,3}, *KWET* [PE18] } Psaná podoba valinorské quenijštiny v určité vývojové fázi.
- koberec** *farma* √SPAR² [VT46]
- kočka** *meoi* [QL], *yaulë* [PE16]; *miura, f. *miurë, m. (*kocour*) *miuro √MIW [PPQ]
- kohout** *tocot* [PE16]
- kojenec** *lapsë* √LAP² [Et] –**it** **tyet-* √TJET [QL] } Sloveso není přímo uvedeno, převzato z údaje o kořeni.
- kokořík** *quinquenna* √KWIKW [QL]
- koleno** *locca [LF] } Upraveno z *occa* [QL] pod vlivem kořene √LOK.
- kolo** *quirin* √KWIR [QL]
- kolouch** *opolë*, *opolintë* [QL]

- kolovrat** *querma* √KWER [PE17] } Těž „točna“.
- kompaktní tiurě** √TIW [QL]
- končit** *tel-* √TEL¹ [WJ], *tyel-* √KJEL [Et] } Sloveso *tel-* též definováno jako „být poslední věcí či osobou v řadě nebo posloupnosti událostí“. Odtud *Teleri*.
- konec** *tyel(d-)* √KJEL [Et, VT45, LR], *metta* √MET [LotR]; zadní část *tellě* √TEL²; cíl *mentě* √MET [Et] } „Konec světa“ (časově, nikoli místně) je *Ambar-metta* [LotR, VT44].
- konečn|ě** *yallumě* √LU¹ [LR] –*ý*, závěrečný *tyelima* √KJEL [Et]
- konejšit**, utěšovat *linta-* √SLIN [QL]
- kontinuant** (fonet.) *vórěa* √BOR [PE18]
- konvalinka** *quiquilla* √KWIKW [QL]
- konzervovat** (o potravinách) *tarqua-* √TARAKU [QL] } Nakládat, sušit ap.
- kopat**, hloubit *sap-* « *sapa-* √SAP [QL]
- kopec** *ambo* √AM² [MC, PE17, VT45], *tundo* √TUN [Et]; *umbo*, *umbon* √MBON [PE17]
- kopí** *ehtě* (**ehiti-*) √EKET [Et], *hatal* √KHAT [VT49]
- kopie** *quanta emma*, *quantemma* √KWAT, EM¹ [PE17] } „Úplný obraz“ – „kompletní, podrobná vizuální reprodukce viditelné věci, zhotovená jakýmikoli prostředky“.
- kopiník** *ehtyar* √EKET [Et]
- koruna** (na hlavu) *riě* √RIG [VT46, Et]
- korunovaný** *rína* √RIG [PE17, Et] } Snad lze použít ve slož. jako *angarína „se železnou korunou“; určité ve jménech: *Elerrína* √ELEN, RIG „[Hora] korunovaná hvězdami“, Taniquetil.
- koryto** vodního toku *celma* √KEL [Et]
- kořen I.** rostliny – zejm. jedlý *sulca* √SULUK [Et] **II.** základ *sunda* √STUD [UT], *talma* √TALAM [Et] **III.** lingv. *sundo* (*sundu-*), mn. *sundur* [Et, PE18] } Žádný z výrazů není doložen přímo ve významu „kořen stromu“, ale patrně se to nejlépe vyjádří slovem *sunda*.
- kořist** *rauna* √RAW [QL]
- kos|a** *salca* [QL] –*it* **salahta-* √SALAK [Q]
- kost** *axo* [MC]
- kostra** lingv. *canta* √KAT [PE18] } Souhlásková kostra eldarského kořene; znamená vlastně „tvar“.
- košile**, tunika *laupě* [QL] } Kořen možná √LAP¹.
- kotel** měděný *tambin(d-)* √TAM¹ [QL]
- kotouč** *rinco* √RIN [QL]
- koule** *coron* (*corn-*) √KOR [Et] } Stejně znějící slovo označuje kruhové návrší [S, WJ] – ve jméně *Coron Oiolairě*.
- koupat se** sov- « *sovo-* √SOW [QL] } Přeloženo vlastně jako „mýt“, ale příbuzná slova naznačují, že by se mohlo dát použít pro koupání – ovšem v teplé vodě, ne např. v rybníce.
- koupel**, lázeň *sauně*, *sovallě* √SOW [QL]
- kouř** dusivý *quonda* √KWOD [QL]
- kous|at** *nac-* [Et, QL] –*nutí nahta* √NAK [Et] } Hom. *nahta-* „zabít“ √NDAK.
- kov** *tinco* [LotR, Et], *rauta* [Et] } Ve slově *tinco* možná splývají kořeny √TIKW a √TIN.
- kovadlina** *orin(n-)* √GON [QL]
- ková|rna** *tamin(n-)*, *tamilla* } TAM¹ [QL] –*ř* *tamo* √TAM², *sintamo* √SINIK, TAM² [PE17], *tano* √TAN¹ [Et, UT]; *tongar* √TOŇG [QL] } Slova *tano* a *tamo* mohou znamenat i obecněji „řemeslník“, ale nejčastěji se používala pro kováře.
- kovat** *tam-* √TAM¹ [QL] } Též přeloženo jako „klepat“ [Et].
- koza** *nyění* √NJEN [QL]
- kožešina** či kabát z ní **helet(s-)* √SKEK [PPQ] } Podle sind. *heleth* téhož významu [Et].
- kráčet**, jít pěšky *vanta-* √BAT [Et], *pata-* [PE17]
- krádež**, loupež *pilwě* √PIL² [QL]
- kraj I.** viz „okraj“ **II.** viz „oblast“
- krajka** *raiwě*, *raimě* √RAJ¹ [VT42] } *Raimě* může též znamenat „síť“.
- král** *aran* √ARAN, GAR [Et, LotR, WJ]; *tár*, ve slož. *-tar*, *tar-* √TAR¹ [Et] } Prvek *-tar* ve složeninách, stejně jako předpona jmen nóm. vládců *Tar-* nerozlišuje pohlaví. Samostatné *tár* se používá ve spojení s národem, zatímco *aran* s územím.
- králík** *lapattě* (*lapatsi-*) [QL]
- královna** *tári* [Et, RGEO, VT49], ve slož. *-tári* [RGEO, PE17], *-tar* √TAR¹ [Et] } K prvku *-tar* viz též „král“.

královský *aranitě √ARAN, GAR [?]

království *araniě* √ARAN, GAR, *turindiě* √TUR [VT43]; hodnost krále *aranus(s-)*, *aranussě*, královny *táris(s-)*, *tárisšě* √TAR¹ [PE17] ∫ Všechny výrazy jsou asi od původu abstrakta, ale první dva by snad mohly znamenat i „území, kde vládne král“.

krása *vanessě* [PE17, QL], *vaniě* √WAN⁴, BAN [PE17]

krásný *vanya* [Et, W], [PE17], *vaně* (*vani-*) [PE17, QL]; o osobách *vanima* √WAN⁴, BAN [Et, PE17, Let], zejm. o ženách *írima* √ID, IR [PE17, Et, LR]; o zvuku *linda* √LIN⁴, SLIN [PE17, Et]; o uměleckém díle *mirya*, *mírima* √MIR¹, *mairěa* √MAJ⁴ [PE17] ∫ Pův. významem slova *vanya* bylo z jedné strany „světlý“ (o vlasech či pokožce) √WAN⁴, z druhé „nezkažený, bezchybný“ √BAN. Výrazem největší chvály pro krásu je *vanimelda* – „krásný a milovaný“ √BAN, MEL a zároveň „elfsky krásný“ √BAN, ELEN [PE17].

krást *nacu-* « *naqa-* √NAKW [QL], *pil-* √PIL² [QL]

krátký *sinta* √STIN [Et] ∫ Zpodstatnělé *sinta*, mn. *sintar* „krátká samohláska“ [PE18].

kráva *yaxě* [GL], *yaxi* √JAK² [QL]

krb †*hon-maren* √KHON, MBAR [LR] ∫ „Srdce domova“. Možná by se kvůli genitivní koncovce mělo upravit na *hon-marō.

krev *yár* (*yar-*) √JAR [Et], *sercě* √SEREK [PE17, S]

Kristus *Hristo*, *Hrístico* [VT44] ∫ Nenese žádný význam, jen přizpůsobuje slovo quen. hláskosloví.

krk **I.** celý *yat* (*yaht-*) √JAK¹ [Et], *lango* √LAŽ, LAG² [PE17]; krční páteř *axě*, *acas* (*ax-*) √AKAS [PE17] **II.** hrdlo *lanco* √LAK² [Et] ∫ *Lango* pův. přechod, spoj mezi dvěma místy či objekty, později úzká část útvaru spojující dvě větší části, a zejm. lidský či zvířecí krk. Hom. „široký meč, příď lodi“ √LAG¹. Axě též „skalnatý hřbet“.

krm|ení **I.** činnost *nesta* **II.** potrava *nes(t-)* –*it nesta-* √NETH² [QL]

krok *ranga* [UT] ∫ Núm. délková míra, dvoj-

krok, asi 97 cm. Mimo význam míry nedoloženo.

kromě *hequa* √ŽEK [WJ], *enga* [LR]

kroupa *helcelimbě* √KHELEK, LIB¹ [Et] ∫ „Ledová kapka“.

kroutit *ric-* √RIK¹ [VT39] ∫ Hom. „snažit se“ √RIK².

krtek *noldarě*, *nolpa* √NDOL² [GL, QL]

kruh *rindě –ový rinda* √RIN [Et]

krutý *ňwalca* √ŃGWAL [Et]

krvavý *serca √SEREK [Si]

krysa *nyarro* √NJAD [Et, VT46] ∫ Možná i jiný hlodavec. Laisi ponechává *nyano*, jak vytištěno v LR.

krystal *maril* √MAR² [VT46], *sintil* « *sintil* √SINIT [QL]

krýt *telmě* √TEL² [Et], *cauma* √KAW⁴ [PE17], *vailě* √WAJ⁴ [QL] ∫ *Telmě* = též „kápě“. *Cauma* „přirozený či umělý kryt, ochrana proti slunci, dešti, větru ap. – nebo šípům, odtud „štit““. Hom. *vailě* „vítr“ √WAJ².

krýt *top-* √TOP [Et], shora *untup-* √UN, TUP [RGEO, PE17]; stínit *telta-* √TEL² [Et]

křičet *yam-* √JAM, *óta-* [QL]

křídlo *ráma* √RAM⁴ [Et, RGEO, QL] ∫ Ve sloz. nacházíme tvar *-rámě*: *Alquarámě*, *Eärrámě* – jména lodí.

křik *yalmě*, *indyalmě* √ŃGJALAM [Et, VT46]

křivonohý *quingatelco* √TELEK [SD] ∫ „S nohama do O“. *Quinga* = „luk“ [Et].

křivý *raica* √RAJAK, RIK¹ [Et, VT39], *hwarin* √SKWAR [Et]; sehnutý *cúna* √KUŽ [MC], *cauca* √KAW² [QL] ∫ Přínejmenším *raica* lze použít i v přeneseném významu.

kříž *tarwě –it tar-* √TAR² [QL]

který vz. *i* [UT, WJ]; živ. *yě*, neživ. *ya* √JA⁴ [VT47, 43]; táz. *mana √MAN² [Q] ∫ Výrazy *yě*, *ya* lze skloňovat jako podst. jména [VT47]. *Mana analogicky podle *sina*, ale stejné slovo je doloženo s jiným významem (viz „co“).

kuchyň *mastasan (*-samb-*) √MBAS, STAB [PPQ]

kůl *samna* √STAB [Et], *talca* √TAK [VT42] ∫ *Talca* je kůl nebo jiný předmět, jenž něco

vyznačuje, jako např. *lantalca* „hraniční kúl či značka“ [VT42].

kulatý corna ✓KOR, kruhový *rinda* ✓RIN [Et]

kůň rocco ✓ROK [Et, Let, PE17], *lópa* (klisna *lopsí*) ✓LOP [QL]; bojový *mairu* [QL, GL] } Někt. zdroje upřesňují *rocco* = rychlý, jezdecký kůň. Zákl. významem *mairu* je patrně „vlající hřívá“.

kupec *mancar ✓MBAKH [Et] } Upraveno z *macar* pro odlišení od stejné znějícího slova „bojovník“ ✓MAK.

kupole coromindo ✓KOR, MIN [Et]

kůra, slupka *randa* ✓RAD⁴ [QL] } Hom. *randa* ✓RAD² „věk“, 100 valarských let.

kuře porocellë ✓POROK [QL]

kůže helma ✓SKEL [Et], vydělaná *alu* ✓ALU [QL]

kvákat quaquá- ✓KWA² [QL]

kvést losta- ✓LOT [VT42], *lohta-* « *lokta-* ✓LOZ [QL] } *Lohta-* též „rozvíjet listy“.

květ I. jeden velký *lótë* [Et, QL, PE17], ve slož. *-lot* (*-lót-*, *-lott-*), *-lótë* [Et, PE17, QL]; malý *lotsë*, mn. *lotser* [VT42, PE17], *lottë* [PE17]
II. hrom. *olótë* ✓LOT [VT42], *lós* [PE17]; bílý *lossë* ✓LOTH [Et, PE17], zlatý *lōar*, *lávár* ✓LAWAR [PE17] } „Ledový květ“ na namrzlém skle je *niquessë* ✓NIKW, KWES [W]

květen lótesë ✓LOT [LotR]

květina lótë ✓LOT [PE17, Et, QL] } „Kvetoucí rostlina, zejm. taková, jež má (velké) oddělené květy určitého tvaru; též květ takové rostliny“ [PE17].

květovaný, s vyšitými květy *lótequilin* ✓LOT, KWIL [QL]

kvílení yaimë [MC], *miulë* ✓MIW [Et] *-ící yaimëa* [MC], o větru *suiva* ✓SU, THU [QL]

kýchn|out hot-, **hotya-* **-utí hontë**, *hontyë* « *hont* (*ty*), hlasitě *hontossë* ✓KHOT⁴ [QL] } **Hotya-* dotvořeno pro větší zvukomalebnost.

kyj, } klacek *runda* ✓RUD [Et] } Hom. „hladký“ ✓RUN³ [PE17].

kyrys ambassë ✓AM² [QL]

kyselý naxa ✓NAK [QL]

kytice, svazek *anquin* [QL]

I

labuť alqua ✓ALAK [Et, QL, S]

láhev olpë [QL]

lampa calma ✓KAL [LotR, Et, PE17], *calar* ✓KALAR [VT47] **-ář** (výrobce lamp) *calmatan* ✓KAL, TAN⁴ [PE17]

lásk|a melmë **-yplný**, milující *méla* ✓MEL [Et]

lastura hýalma ✓SJAL [Et]

lazurit ningon(d-) ✓NIN², GONOD [QL]

látka (tkanina) *lannë* ✓LAN² [Et]

lávka sarapenda ✓SAR³ [QL]

lázeň, koupel *saunë* ✓SOW [QL]

lebethron lepetta ✓LEP [PE17] } Gondorský strom s tvrdým dřevem a listy podobnými listům jívovce.

led helcë ✓KHELEK [Et, QL]

leden narvinyë ✓NAR⁴, WIN [LotR] } Slovo nesouvisí s ledem, znamená „obnovení ohně“.

ledňáček halatír(n-), *halatírno* ✓SKAL², TIR [Et]

ledový helca ✓KHELEK [Et, QL, S] } Ve významu „z ledu“ i „ledově chladný“.

lecht|ání, šimráni *cityalë* **-at citya-** **-ivý cityalëa** ✓KIT [QL] } *Cityalëa* též přeneseně: „citlivý, choulostivý“.

leknín ailinon ✓AJ², LIN², žlutý *nénu* ✓NEN [QL] } Laisi upravuje *ailinon* na *ailinion*.

lem lanë (*lani-*) ✓LAN⁴ [VT42], *ríma* ✓RIM² [Et]; roucha *lappa* ✓LAP⁴ [GL]

lembas coimas ✓KOJ, MBAS [PM, S], *lerembas* ✓LED, MBAS [PE17] } „Chléb života“ a „cestovní chléb“.

lepidlo, lepivá hmota *lutil* « *lutl* ✓LUK³ [QL]

lepší aya ✓AR⁴ [PE17] } Zákl. význam „vynikající“, používáno jako 2. stupeň k *mára*. „Nejlepší“ je *ayara*.

les velký *taurë* ✓TAW, TAWAR, TUR [Et, PE17, VT39], obyčejný **al(d-)* ✓GALAD [LF, GL]; zalesněná země *tavasta* ✓TAW, SAT [QL]

lesník *tauron ✓TAWAR [PPQ] } Ze sind. *tauron* [PM].

- leštěný runda** √RUN³ [PE17] } Hom. „kyj, klacek“ √RUD.
- let** zběsilý *alaco* √ALAK [VT45, Et]
- letět vil-**, min. *villē* √WIL, *ramya-* √RAM⁴ [Et]; ve větru *hlapu-* [MC]; řítit se **rip-* √RIP⁴, střemhlav **sor-* √THOR [Et] } Slovesa **rip-* a **sor-* nejsou přímo uvedena, jsou převzata z významů kořenů.
- léto lairē** √LAJ [LotR, Let, PE17] } Hom. *lairē* √LIR „báseň“. **babí léto** (vlákno) *filumē* √PHIL [QL]
- lev rá(v-)** √RAW [Et]
- levjice hyarma** [VT47, 49] –**oruký hyarmaitē** √KHJAR, MA3 [Et] –**ý hyarya** √KHJAR [Et] } Tato slova v quenijštině nijak nenaznačují nešikovnost nebo nepoctivost.
- lezec refto** √RET⁴ [PE17]
- lež furu** √PHUR [GL] } HKF navrhuje upravit na *huru.
- ležet caita-**, min. *cainē*, *cěantē* √KAJ⁴ [RGEO, VT48, PE17] } Též zeměpisně.
- lhát *fur-** √PHUR [GL, LT2] } Slovo není přímo uvedeno jako quenijšské. HKF navrhuje upravit na **hur-*.
- lib|áni miqilē –at micu-** « *miq-* √MIKW [QL]
- libra** jedn. hmotnosti *lungwē √LUG⁴ [HKF]
- lid liē**, ve slož. –*liē* √LI⁴ [Et, WJ, QL], *hos(t-)* √KHOTH [QL]
- Lidé** mn. *Hildor* [WJ, S], *Hildi* √KHIL [PE17, Et]; *Apanónar* √AP², NO⁴ [WJ, S]; *Fírimor* [VT49, LR], *Fírimar*, *Firyar* √PHIR [WJ], *Engwar* √GEŅG [Et, S]; *Atani* √ATAN [LotR, S] } Jména znamenají po řadě „Nástupci“, „Druho-rození“, „Smrtníci“, „Neduživí“, „Druhý lid“. Poslední z výrazů se pův. používal jen pro tři domy Přátel elfů, ale později nabyl obecnějšího významu a Elendili se odlišovali výrazem *Núnatani* či *tarhildi* [PE17].
- lilie indil** [WJ], *notwē* √NARAD [QL]
- liška cottulē, cottulē** √KOT² [QL]
- list I.** *lassē* √LAS⁴ [Et, RGEO, QL], malý *pat* (*papt-*) II. papíru *patil* « *patl* √PAP [QL] } Dle jedné poznámky *lassi* = zejm. listy stromů, ne např. podlouhlé, tuhé listy cibulovin [PE17].
- listnatý lassēa** √LAS⁴ [QL]
- listopad hísimē** √KHITH [LotR, S] } „Mlhavý“. *Lasselanta*, dosl. „listopad“, znamená „podzim“.
- listoví olassiē** √LAS⁴ [Let, PE17], *farnē* √PHAS [VT46]
- liš|ácký**, vychytralý *ruscutē –ka rusco* (*ruscu-*), mn. *rusqui* √RUS⁴ [VT41, PM]
- lít ulya-**, min. *ulyanē* **lít se ulya-**, min. *ullē* [Et] } Sindarský ekvivalent znamená „pršet“. Možná by se i v quen. tento výraz dal použít pro silnější dešť.
- li|in|a *ulunga –ový ulungaina** √UL, AŅG [Q]
- líz|at lapsa-** √LAB, vylizovat *salpa-* √SALAP [Et] –**nout lav-** √LAB [Et, PE17, QL] } Hom. *lav-* √DAB „vzdát, povolit“.
- loď cirya** √KIR [Et, PE17, MC] } Zvl. s ostrou přidí (souvisí s „řezat“).
- loďka, člun luntē** √LUT [Et, PE18, QL], *venē* √WEN² [QL] } *Venē* je pro loďku dlabanou z kmene, možná pro dlabaný výrobek obecně.
- Loďka Slunce Calavēnē, Calaventē** √KAL, WEN² [LT1]
- loket ólemē** [QL]
- lokna**, pramen vlasů *findē* √SPIN, PHIN² [Et, PM]
- lomož**, burácení *rávē* √RAB⁴, RAW [MC]
- loni**, loňský rok *venya* √JEN⁴, JA² [Et] } Zda se jedná o podst. jméno, příslovce, nebo obojí, není jasné.
- Lothlórien Lórien(d-)** √LOS⁴ [RGEO, UT]; *Laurenandē* √LAWAR, NAD [UT], *Laurelindórinan(d-)* √LAWAR, LIN⁴, NDOR, NAD [UT, PE17] } *Lórien* je pův. jméno obydlí Irma ve Valinoru. Druhý výraz znamená „Zlaté údolí“, třetí pak „Údolí zpívajícího zlata“, a je starší.
- louka**, trávník *palis(t-)*, *palistē* √PAL [QL], pastvina *nes(s-)* √NETH² [QL], vlhká *nanda* √NAD [Et]
- loupat**, škrábat *rar-* « *rara-*, min. *randē*, *rárē* √RAD [QL]
- loupež maptalē** √MAP [QL, PE13], *pilwē* √PIL² [QL] –**it**, uchvacovat *mapta-* √MAP [PE13]

lov roimě √ROJ¹ [Et, VT46], *raustě* √RAW [QL] –**ec** *roitar [Q] –**it** *roita-* √ROJ¹ [Et], **far-* √SPAR¹ [PPQ] } Zákl. významem *roita-* je „pronásledovat“. Zřejmě kvůli odlišení významu dotvořeno **far-* dle sind. *faro* [Et].

ložený, obtížený *cumba* √KUM² [QL]

ložnice *caimasan* (-*samb-*) [Et], *caima-sambě* √KAJ¹, STAB [QL]

lučištník *quingar √KWIŇG [?]

luk *quina* √KWIŇG [Et, QL]; *cú* √KU3 [Et] } *Cú* znamená především „oblouk“, ale snad také „luk“, jako v sindarštině. O výrazu *lúva* se naopak vysloveně píše, že tento význam nemá [PE17].

lúno móna [VT43], *súma* [MC]

lupič, zloděj *pilmo*, *pilu* √PIL² [QL]

lusk vaině, *orivaině* √WAJ¹ [QL] } *Vaině* je obecnější (též „pochva“), druhý výraz označuje konkrétně lusk hrachový.

lvíce ravenně √RAW [QL]

m

maceška *helin(n-)* √KHEL [QL]

mačkat, drtit *mal-* √MAL¹ [QL]

magie černá *ňúlě* √ŇGUL [PE17]

Maglor *Macalaurě* √MAK, LAWAR [Et, VT41]

maják *calmindon* √KAL, MIN [UT] } Doloženo jako vlastní jméno majáku na Tol Uinen. Znamená prostě „Světelná věž“.

mák (rostlina) *fúmelot* √PHUM, LOT, *fumella* √PHUM; **vličí mák** *camillo* √KAM¹ [QL] } *Fúmelot* znamená „květ spánku“.

malátnjost *quinelë* –**ý** *quinelëa* √KWIKW [QL]

malík *lepincě* (-*inci-*), *lepınca* √LEP, NIK, *nícě* √NIK; v dětské hře *vinimo* « *winimo*, *vincě* « *wincě* √WIN [VT47, 48] } Význam po řadě „prstíček“, „malý“, „novorozenec“.

mallorn *malinorně* [UT, PE17], *maldorně* √MAL², ORON [PE17] } Znamená „žlutý/zlatý strom“.

malvice marin √MAR¹ [QL] } Vyroženo jako „(zralý) plod, zejm. stromu ‚jablečného typu‘“.

malý titta √TIT [Et], *pitya* [PM, WJ, PE17], *picně*, *picína* √PIK [PE17]; *pia* √PEJ, *cinta* [PE17]; s dobrými souvislostmi *nincě* (*ninci-*), *níca*, zdrob. přípona *-incě* (*inci-*) √NIK [VT47, 48]; s náznakem slabosti *nimpě* (*nimpi-*), *nípa* √NIP [VT48]

maminka *mamil* √MAM [UT] } Je ještě vokativní výraz *emya* (zkrác. z *emilinya* „mami(nko)“ [VT47]. Dále viz „matka“.

manžel venno [Et, VT45], *veru* [VT49] –**é** *duál veru* –**ka** *vessě* [Et], *veri* [VT49] –**ství** *vesta* √BES [Et, VT49]

Mars Carnil √KARAN [MR]

máry tulma (j.č.) √TUL [QL] } Může znamenat též „tác“.

masitý *sarqua* √SARAK [QL]

máslo *manya* [QL], *mingwě* [PE16]

maso, živá hmota *hrávě* √SRAW [MR], *sarco* (*sarcu-*) √SARAK [QL]; vařené *apsa* √AP³ [Et], sušené *tarquin* √TARAKU [QL]

masožravý *coisimatwa* √KOJ, MAT [QL]

mast laivě √LIB² [Et] –**ný** *larúva* √LAR [QL]

matka *ammě*, *amil(-)* [Et], *amillě* √AM¹ [VT43, 44]; *emil* √EM² [VT47]; *ontarě* [Et], *ontaril* √ON [VT43]; **Matka Boží** *Eruamillě* √ER, AM¹ [VT43], *Eruontari*, *Eruontariě* √ER, ON [VT44]

matný, nejasný *néca* [MC]

mdloba fansa √PHAN³ [QL]

méé (zvukový projev kozy) *nyé* √NJEN [QL]

meč *macil* √MAK [Et, PE17, QL]; krátký *ecet* √EKET [UT], široký *lango* √LAG¹, mocný †*hyando* √SJAD [Et], *falquan* √PHALAK [QL] } Výraz †*hyando* není přímo uveden, lze jej odvodit ze staroeld. tvaru a ze jména *Sanga-hyando*.

med *lis(s-)* [Et], *lís* (*liss-*) √LIS [PE17]

měď *tambě* √TAM¹ [QL]; *urun* √URUN [PM], *urus(t-)* √URUS, naleštěná *calarus(t-)* √KAL, URUS [VT41]

měděn|ka *lairus(t-)* √LAJAK, URUS [VT41] –**ý** *tambina* √TAM¹ [QL], o barvě *aira* √GAJ² [Et] } Hom. *aira* √AJ¹, GAJAS¹ „svatý“.

medovina *miruvor*, *miruvórë* [R GEO, PE17, WJ] } Valinorský nápoj, asi ne obyčejná medovina. Z val. *mirubhōze* „medové víno“ nebo od √MIRU.

medožravý *melumatya* √MAT [PE17] } Základ první části složeniny neznámý.

medvěd *morco* √MOROK [Et]

měchýř *pumpo* √PUP [QL] } Těž „bublina, puchýř“.

měkký *mussa* [VT39], slabý *milya* √MIL² [VT45], poddajný *malaqua* √MAL¹ [QL], jako těsto *maxa* √MASAG [Et]

Melkor *Melkor*, *Melkórë* √MBELEK, OR [VT49, WJ], *Melko* √MILIK [Et, QL, MR] } Viz též „Morgoth“.

melodi|cký, zpěvný *lindelëa* [QL] –e *lindë* [Et], *lin(d-)*, *lindelín* √LIN¹ [QL]

měnit *vista-* **měnit se** *virya-*, min. *virnë*, *virinyë* √WIS² [PE17], *ahya-* √KHJA [PM] } Hom. *vista* √wis¹ „vzduch“, *virya* √wir² „čerstvý“.

měsíc *asta* √SAT [LotR, VT42, 48], *ránasta* √RAN, SAT [VT48] } Zákl. význam slova *asta* je „díl, část“, odtud „část roku“.

Měsíc *Isil* √ITHIL [LotR, Et, Let], *Rána* √RAN [UT, VT47, MR] } Jména lze vyložit jako „(stříbrná) záře“ a „poutník“.

město *osto* √os¹, OSOT [W, Et], ve slož. –os(t-), –osto [UT, S]; *pellë* √PEL¹ [QL]; s věží *minassë* √MIN [VT42] } Všechny výrazy jsou asociovány s opevněním.

mez Viz „hranice“.

mezi *imbë* (s duálem), *imbi* [R GEO, PE17, VT47], *imíca* √IM¹ [VT43]; *enel* √ENEL [VT47] } *Enel* je výhradně pro prvek mezi dvěma stejnými prvky v řadě. Dále existuje příslovce *imbit* „mezi nimi, mezi dvěma objekty“ [PE17].

míč *cóma* √KOM² [QL]

míchat *quir-* « *qiri-*, min. *quindë* √KWIR [QL]

míle *lár* [UT] } Nám. délková jednotka (asi 4,8 km); pův. přestávka, jež se dělá po ujiti této vzdálenosti.

milen|ec *melindo* –ka *melissë* √MEL [Et]

milova|ný *melda* √MEL [Et, LR, PE17], jediný *eremelda* √ER, MEL [PE17] –t *mel-* [Et, VT49,

QL], *melya-* √MEL [PE17]

milující *méla* √MEL [VT39]

milý *moína* [Et], něžný *moica* √MOJ [GL]

mimo I. vně *ara* √AD¹, AR³ [Et, VT49]

II. kromě *hequa* √ZEK [WJ], *enga* [LR]

mince zlatá *culusta* √KUL, SAT; stříbrná *tel-pilin* √KJELEP [QL]

minstrel *quentaro* √KWET [PE18] } Jinde přeloženo „vypravěč“ [Et].

minulost *yárë* √JA², *yalúmë* √JA², LU¹, *vannwíë* √WAN² [Et]

minulý, ztracený *vanwa* √WAN² [Et, QL]

mír *ruin* √RUZ [QL], *sérë* √SED [Et]

míra *lesta* [LR] } Hom. *lesta-* „opustit“ [Et].

mísa *salpa* √SALAP [QL]

místnost *sambë* √STAB [Et, QL]

místo podst. *men* √MEN [Et], *nómë √NOM [VT42] } *Men* překládáno i jako „cesta“ [S]; *nómë dotvořeno z příbuzných slov.

mistr *arátó* √AR¹ [S]

mít, vlastnit *harya-* √ZAR [Et] } Nejde-li vloženo o vlastnictví, je možná vhodně použít opis se sl. „být“ a os. zájmenem: **ëa/ná nin, ninna, óni* „je pro mě, ke mně, se mnou“, objekt je podmětem [Let]. Jako zápor se používá sloveso *pen-* „postrádat“ √PEN¹ [PE17].

mládí *nesë*, *nessë* √NETH¹ [Et], *viríë* √WIR² [VT46], *vínë* √WIN [VT47, PE17]; svěžest *wén* √GWEN, síla a nový život *laito, laisi* √LAJ [QL]

mladý *nessa*, též mladě vypadající *nessima* √NETH [Et]; *vinya* √WIN [PE17, VT47] } *Vinya* používáno především ve významu „nový“.

mléč|ný *ilimba* –ko *ilin* (*ilim-*) √ILIM [QL]

mlha *hísië* [R GEO, S, PE17], *hísë* (*hísi-*); hustá *hiswë* √KHITH [Et]

mlít *mul-*, min. *múlë* √MUL [QL]

mluvící *quetsa, quetsima* √KWET [QL] } Přesněji „mající schopnost řeči“, ale též „výřečný“.

mluvit, říkat *quet-* √KWET [VT41, PE17, QL]

mlýn *mulmin* √MUL [QL]

mlynář *mulmar* √MUL [QL]

mnoho poč. mn. *olli*, nepoč. *olda*, samostatně *oltë* « *olt* √OL² [QL]; předp. *li-, lin-* √LI¹ [Et] } Příklad: *Olli orni; olda tavar; oltë quétina.* –

- „Mnoho stromů; mnoho dřeva; mnoho [bylo] řečeno“. Příklady použití předpony viz níže.
- mnoho|kvěťý** *lilótěa* √LI¹, LOT [VT42] –**listý** *lillassěa* √LI¹, LAS¹ [MC]
- množství** velké úvě √UB¹, *hosta* √KHOTH [Et], *rimbě* √RIM¹ [Et, PE17, S] } *Rimbě* znamená též „zástup, dav“.
- moc** *melehtë* √MBELEK [PE17], či nadvláda *túrě* √TUR [QL, Et]
- moci** obecně *ec-* √EK² [VT49]; fyzicky *pol-* √POL⁴ [VT41]; smět *lerta-* √LER [VT41] } *Ec-* se používá v obrácené vazbě: *ecě nin carě sa* – „mohu to udělat“. Možnost lze též vyjádřit částicí *ce, cé „asi, možná“* [VT49].
- mocný** *meletya* √MBELEK [WJ], †*túřěa* √TUR [QL], jako *Valar valya* √BAL [Et]; velikostí či silou *taura* √TUR [Et, VT39], *melehta* √MBELEK [PE17]
- modlit se** *arca-* √RAK² [VT43]
- modlitba** *cyermě* [UT], *arcandě* √RAK² [VT44] } *Cyermě* z *Erucyermě*, název ným. náboženského svátku [UT].
- Modré hory** *Lúnorontí* √LUG², OROT [Et]
- modro|šedý** *vindě (*vindi-*) √WINID [Et, VT46] –**zelený** *ninwa* √NIN² [QL]
- modrý** *luině* (*luini-*) √LUJ [PE17, VT48, RGEO], ve slož. *-luin* [S]; *lúně* (*lúni-*) √LUG² [Et]; jako nebe *helwa* √3EL [Et]
- modřín** *fině* √SPIN [Et, QL, PE16], *pimpe-vinně* √PIP [QL]
- mohutný** *taura* √TUR [VT39, Et], *melehta* √MBELEK [PE17]
- mohyla** *hahta* √KHAG [Et]
- mokrý** *linquě* √LIKW [Et], *mixa* √MISIK [Et], *nenya, néna* [PE17], *nenda* √NEN [PE16, Et]
- Morgoth** *Moringotto* √MOR, ŃGOTH [MR, VT49], *Moricotto* √MOR, KOTH [VT49] } „Černý nepřítel“. Viz též „Melkor“.
- moře** *čar* √GAJAR, AJAR [LotR, PM, Et] } Varianta *airě* (např. v *Alatairě*) se samostatně nepoužívala kvůli shodě s výrazem „posvátný“ [PE17].
- mosaz** *calas(-) -ný calasca, calassina* √KAL [QL]
- most** *yanwě* [Et, VT49], *yanta* √JAT [LotR] } *Yanta* může znamenat též „jho“ [Et].
- motýl** *wilwarin* √WIL [Et, MC, QL]
- moudrost** *ňólě* √ŃGOL [Et, S], *issě* √IS⁴ [QL]; tajná *ňolwě* [Et]
- moudrý** *saira* [Et], *saila* √SAJ⁴ [VT41], *ňóla* √ŃGOL [Et], *isqua* √IS⁴, KWA⁴ [QL] } *Saila* dotvořeno ze záporu *alasaila*.
- moucha** *itsě* √IT² [QL] } Možná lze použít i pro jiný obtížný hmyz.
- mouka** jemná *mulě* [PE17], *mulma* √MUL [QL], hrubá *porě* √POR [Et]; ovesná *polenta* √POL² [QL]
- možná** *ce, cé* √KE² [VT42, 49] } V některých citacích má význam „jestliže“, pro to však ještě existuje *qui* [VT49].
- mrak** bílý *fanya* [RGEO, PE17], *fána* √SPAN⁴ [Et, VT46]; temný *lumbo* √LUM, DUB⁴ [MC, QL], hodně temný *ungo* √UŃG [Et]
- mramor** *alas(t-) -ový* z mramoru *alasta*, podobný mramoru *alasca* √GALAS² [QL, GL]
- mráz** *nixě* √NIKW [WJ]
- mrholení** *timpině* √TIP [QL], *rossě* √ROS⁴ [Et] } *Rossě* = též „rosa“ [Et].
- mrtvol** *a loico* [MC], *quelet(-) -ný qualměa* √KWAL [QL]
- mrtvý** přirozenou smrtí *firin* √PHIR [Et], v bolestech *qualin, qualina* √KWAL [Et, QL]; zvodlý *hessa* √KHES² [QL]
- mrznout** *nicu-*, min. *-ně* √NIK⁴ [WJ, PE17] } Překládáno též „být chladno“ a „sněžit“. Používá se bez podmětu: *Ettě niquě.* – „Venku mrzne.“
- msřitel** *paimar, pairemo* √PAJ [QL]
- mučit** *ňwalya-* √ŃGWAL [Et], *angaitya-* √ŃGAJ⁴ [QL]
- mučr**, učeneč *ingolmo* [WJ], *ingólemo* √ŃGOL [PM] } *Ingólemo* používáno jen pro největší valinorské učence, jako Rúmil.
- můj** *-nya* [LotR, FS, VT49], *ninya* √NI² [LR]
- muka** *ňwalmě* [LotR], *ungwalě* √ŃGWAL [Et]
- mum|ání**, šelest apod. *quirquirindě -ající quirquirinda -at quir-* « *qiri-, quisquir-* « *qisqiri-* √KWIS [QL] } Laisi upravuje podle

slovesa ostatní slova: *quisquirindë, quisquirinda*.

můra malo (*malu-*), mn. *malwi* √MAL⁴ [QL]
muž nér (*ner-*) √NER, NDER [Et, VT49, MR],
 †věo, věaner √WEG⁴ [Et], silný *nerdo* √NER
 [VT47] } Vše bez ohledu na rasu. „Manžel“ viz
 tam. Od věo je odvozena přípona muž. jmen
 -wë [Et].

mužiček nercë √NER [VT47]

mužnost, mužná síla *vië, věassë* √WEG⁴ [Et]
 } *Vië* též mužský pohlavní úd [PE16].

mužný věa √WEG⁴ [Et], *nerëa* √NER [QL]

my exkl. mn. *me, -lmë* [VT43, 49, LotR], du.
met, -mmë √ME [VT49, RGEO]; inkl. mn. *ve,*
we, -ngwë [VT49, PE17], du. *vet, wet, -lvë, -*
lwë √WE⁴ [VT42, 49] } Toto je podle pozdějšího
 Tolkienova konceptu. Před tím bylo přiřazení
 tvarů a významů poskládané jinak.

mýdlo lipsa √LIB² [Et], *poimë* √POJ [QL]

mys nortil √NDOR, TIL⁴ [VT47], *mundo*
 √MBUD [Et] } *Mundo* též „čumák“.

mysl sáma [VT39, 41, 49], *sanar* √SAM [VT41];
indo √INID [PE17] } *Indo* též překládáno
 „srdce, nálada“ [LR, Et] „vůle“ [VT41].

mýslet *sana- [PPQ] } Podle *sanar* [VT41].

myšlenka sanwë √SAM [VT39, 41], nápad *nöa,*
nó(w-) √NOW [Et]

mýt allu- √ALU, *sov-* « *sovo-* √SOW [QL]

mýtí allumë √ALU, *sovallë* √SOW [QL]

mžourat tihta- [MC]

n

na předl. *pa, pá* √PA [VT43, 49] } Též se po-
 užívá jako předl. „o“. Lze použít také místní
 pády.

nabírat kapalinu *calpa-* √KALAP [Et]

náčelník haran (*harn-*) √ZAR [Et]

načež, nato *epeta, epta* √EP+TA⁴ [VT49]

naděje *amatírë √AM²+TIR [B.S.], hluboká
estel √ESTEL [WJ, MR] } *Amatírë* = „Oče-
 kávání dobrého, jež, ač nejisté, má základ ve

známých skutečnostech.“ *Estel* nepotřebuje
 zkušenost, ale je založeno na víře v Jediného.

nádhera, sláva *alcar, alcarë* √AKALAR [WJ,
 VT47, Et] } Pův. význam „záře“.

nádherný alcarin, alcarinqua √AKALAR [Et,
 PE17]

nadměrný maira √MAJ [QL]

nádoaba na vodu *calpa* √KALAP [Et, QL]

nadvláda túrë √TUR [Et, QL] } Též „vítězství“.

nafukovat pusulta- √PUS² [QL]

náhrdelník fringa [GL]

nahý helda √SKEL [Et], *falca* √PHAL² [QL],
parca √PAR⁴, *parnë* √PARAN [PE17] } *Parca*
 v jiném významu „suchý“ [Et].

najít hir- √KHIR [RGEO, PE17], *tuv-* [LotR]
 } Sloveso *tuv-* je doloženo i ve významu „při-
 jmout“ [QL].

nákaza quolúvië √KWOL [QL]

nakažlivý, zhoubný *quolúva* √KWOL [QL]

náklad, břemeno cümë, cumbë √KUM [QL]

} *Cumbë* může znamenat též „hromada, ná-
 vrší“ √KUB.

nakládat I. *cumya- √KUM [Q.] **II.** potraviny
tarqua- √TARAK [QL]

nálada inwis(s-) √INID+WIS² [PE17], *inwis(t-)*
 [MR]; vzrušená, nadšená *inwalmë* √INID+GWAL
 [PE17] } „Změna myslí“, „vzrušení myslí“.

naléhavost hormë √KHOR [Et]

namodralý luinincë (-inci-) √LUJ+NIK²
 [VT48] } Zdrob. přípona *-incë* je takto pro-
 duktivní zřejmě i pro ostatní barvy.

námořník ciryamo √KIR [UT], *ciryaquen*
 √KIR+KWEN [WJ], *ciryando* [PE17] } Je znám
 též kenning *Eärendilyon*, „Eärendilův syn“
 [QL].

naopak úsië, úsir √GU+SI [VT49] } Vlastně
 zápor od *sië*, „tak“.

nápad nöa, nó(w-) √NOW [Et]

nápadný, výrazný *minda* √MIN [Et]

napjatý tunga √TUG [Et] } O strunách,
 „zvuchý“.

narcis žlutý cancalë malina √KAK, MAL²
 [QL] } „Žlutý smích“.

narodit se nosta- √NO⁴ [PE17]

narozenyiny *nosta* √NO⁴ [QL] } Zákl. význam je „zrození“.

náruč *súma* [MC]

nařek *nairě* √NAJ [Et]

nařídít, rozkázat **can-* √KAN² [H. F.]

naříkat *naina-* √NAJ [Et]

násilný, drsný *naraca* √NARAK [Et]

následovat *hilya-* √KHIL [Et]

násled(ov)ník, nástupce *neuro* √NDEW [Et], *hildě* √KHIL [LotR] } Odtud i *Hildor* či *Hildi*, „Lidé“.

nástroj *carma* √KAR, *tamma* √TAM² [PE17], *yaima* [GL]

náš, **naše** *-lma* √ME [LotR, VT49], *-mma* [VT43, 49], *-lva*, *-lwa* √WE⁴ [LotR, VT49]; *menya* √ME [VT43], *wenya √WE⁴ [Q.] } Hom. *wenya* „zelený“. Více v tabulce v Gramatice.

natahovat, prodlužovat *taita-* √TAJ [Et]; **natahovat se**, dosahovat *rahta-* √RAK² [QL]

nátékat, tloustnout *tíuya-* √TIW [Et]

nátlak *mausta* √MBAW [Et], *sahttě* √THAG [VT43], ke zlému *úsahttě* [VT43] } *Sahttě* = „nátlak, nucení udělat něco proti své vůli n. vědomí“. *Mausta* je možná spíše o pudech vnitřních.

navíc, nadto *entě* √ENET [VT47] } Hom. *entě*, důrazné zájmeno „my“.

navoněný *nardilěa* √NARAD [QL]

návrat *entulesě* √EN⁴+TUL [UT] } Jméno Věanturovy lodi.

návrsí *tundo* √TUN [Et], *cumbě* √KUB [Et], oblé *coron* √KOR [S] } *Coron* znamená i „koule“ [Et].

navždy, navěky *oialě* √OJ⁴ [R GEO], *tennoio* [UT]

náznak, náповěda *nauma* √NAW [QL]

naživu *coina* √KOJ [QL] } Též *cuina* [Et] – ke koř. KOJ a KUJ viz Kořenovník.

nažloutlý *malwa* √MAL² [QL]

ne la, *lá* √LA [Et, VT42, 45], *ui* √GU [VT49], důrazně *lala* [Et], *uító* [VT49]; v zákazu, odmítnutí *áva*, *avá* √AB, *vá* √BA [W, PE17], *ála*, *ála* √AL [VT43, 44]; předp. *la* [VT42], *al(a-)* [Et, VT42], *ava-* [WJ], *ú-* [Et, VT39]; záp. pomocné sloveso *ua-* [PE17], *um-* √UM⁴ [Et]

nebe, oblast mraků *hellě* √ZEL [Et], *fanjarě* √SPAN [MC], vzduch *vilya* √WIL [LotR, QL]; oblast hvězd *Menel* √MEN⁴+EL [LotR, SD, VT43], *Ilmen* √GIL+MEN⁴ [Et], *Elenarda* √ELEN+GAR; *Tar-menel* √TAR⁴, menší klenba nad Valinorem *Nur-menel* √NUR⁴ [PE17] } „Metafyzický“ pojem (např. sídlo Boha) je *Menel*.

nebeský *menelda*, *menelděa* √MEN⁴+EL [VT43]

nebepečí *raxě*, *raxalě* √RAK⁴ [VT44]

nebezpečný *raxěa √RAK⁴ [H. F.]

nebo *hya* √KHJA [VT49], *var* [QL]

nebof *an* √AN⁴ [R GEO, PE17] } Pův. význam „dále, navíc, nadto“.

něco *ma* √MA² [VT42, 49] } Stejně znějící slovo √MA⁴ se ale někdy používá jako zájm. „co?“ nebo tázací částice.

nečinnost *lacarě* √LA+KAR [VT42]

nečistý *vára* √WA3 [Et], *saura* √THUS [Et]

nedávno *sintanéya √STIN+NA²+JA² [H. F.]

nedostatečný *ufárěa* √GU+PHAR [LR]

nedostatek *mangě* [QL]

neduživý *engwa* √GEŇG [Et] } Odtud i *Engwar*, pojmenování rasy lidí.

nehet *nyelet* (*nyelex-*) √NJELEK [PE15]

nej- } Velká míra vlastnosti se vyjádří předponou *an-* k příd. jm. [Let]. Superlativ se vyjadřuje stejným tvarem, s nějakým upřesněním.

nejasný, *bledý* *néca* [MC]

Nejvyšší mn. *Aratar* √ARAT [WJ] } Tak se označují hlavní Valar a Valiër.

někdo *quen*, *quén* (*quen-*) √KWEN [WJ], *mo* √MO² [VT42, 49] } Všeobecný podmět: *quen carě*, *queni carir* – „dělá se“.

nelíbit se, nemít rád *nas-* √NAS² [QL] } Používá se s dativem: *Hrivě nin nasě*. – „Nemám rád zimu.“

nelítošný *sincahonda* √SINIK+KHON [LotR, SD] } V PP přeloženo „kamenosrdcatý“.

Němec *Calimbar(d-)* [QL] } „Barbar“. Psáno za 1. světové války, proto to nelichotivé pojmenování.

Německo *Calimban(n-)* [QL]

- nemoc** *quolu* √KWOL [QL]; *lívě* √SLIW [Et], *quámě* √KWAM [Et, QL]; *caimassě* √KAJ [Et] } *Lívě* a *quámě* je spíše lehčí nemoc, nevolnost; *caimassě* znamená vlastně „ležení v posteli“.
- nemocný** *quolda* √KWOL [QL], *laiwa* √SLIW [Et], *quáměa*, *quamba* √KWAM [QL]; *caimassěa*, *caila* √KAJ [Et, VT45]
- nemožný** } Pro věc či činnost absolutně nemožnou ve světě, který stvořil Eru, existuje výraz *únat* √GU+NA² [VT39].
- nemoudrý** *alasailla* √AL+SAJ⁴ [VT41, 42]
- němý** *úpa* √OP [PE17]
- nenasytný**, chamtivý *milca* √MIL⁴, MILIK [Et]
- nenáviděný** *tevin* √TEB [QL]
- nenávidět** *tev-* √TEB [QL], *yelta-* √DJEL [Et], *feuya-* √PHEW [Et] } *Yelta-* a *feuya-* se pojí s pocitem hnusu, odporu.
- nenávisť** *téviě*, *tempě* √TEB [QL], *yelmě* √DJEL [Et]
- nenávisťný** *sancě* [QL]
- neobdělaný**, ležící ladem *falín* √PHAL² [QL]
- nepočítaný** *únótěa*, *únótě* √GU+NOT [VT39, PE17]
- nepopsatelný** *únyáríma* √GU+NJAR, *úquétíma* √GU+KWET [W] } *Úquetíma* též „nevy-slovitelný“ (co se ústům nedaří vyslovit).
- nepřátelský** *cotya* √KOT⁴ [Et]
- nepřátelství** *cotsě* √KOT⁴ [VT45]
- nepřítel** *cotumo* √KOT⁴ [Et], *cotto [VT49]
- nerost**, ruda *sinquě √SINIK [QL]
- nesčetný** *únótíma* √GU+NOT [R GEO, PE17, VT39], *avanótě* √AW²+NOT [Et, VT49]
- nesmrtelný** *ilfirín* √LA+PHIR [Et]
- nesnesitelný**, strašný *naira* √NAJ, NDAJ [PE17]
- něst** *col-* √KOL [LotR] } Podle *Cormacolindo*, „Ten, který nese Prsten“.
- nestvára** *ulundo* √ULUG [Et], *rauco*, *arauco* √RUK [W], Et], *úvanimo* √GU+BAN [Et, QL], *úvano* [PE17] } Poslední výrazy označují tvory vypěstované Melkorem v protikladu k *vanimor*, „krásným“, totiž dětem Ilúvatarovým.
- nešika**, moula *auco* [QL]
- nešikovný** *úmaidě* √MAJ [PE17]; nevhodný (o věcech, situacích) *auqua* [QL]
- neřik** (druh kapradiny) *eldasilque* √ELEN [QL] } „Elfí kader“.
- netopýř** *quildarě* √KWILID [QL]
- neúplný** *penya* √PEN² [VT39] } *Penyě tengwi* jsou slabiky, jež neobsahují před samohláskou žádnou souhlásku.
- neustálý** *voríma* √BOR [Et]
- nevázaný**, nekontrolovaný *ráva* √RAB⁴ [PE17]
- nevolník**, otrok *mól* √MO⁴ [Et, VT43]
- nevolnost** *quámě* √KWAM [Et, QL], *lívě* √SLIW [Et]
- nezahalený** *úfanwěa* √PHAN⁴ [PE17]
- nezkažený** *alahasta* [MR] } *Arda Alahasta* je svět podle myšlenek Valar, na nichž nemá Melkor žádnou účast.
- neznělý** *ómalóra* √OM+LO [VT45] } Možná. Nebo jednoduše „němý, mlčící“.
- než lá** √LAJ [PE17], *or √OR [L. F.], *epě* √EP [VT42, PE17] } Srovnávací předložka: *alta or/epě imbilincě* – „větší než vrabec“, dosl. „velký nad vrabce, před vrabcem“.
- něžný** *amalda* √MEL [QL], *moica* [GL]
- nic** *munta* [PE14]
- nifredil** *ninquiraitil √NIKW+TIL [Q., PE17] } Bílá zimní květina.
- nit** *nemba* √NEM [QL]
- nitro**, jádro *endě* √ENED [Et]
- noc** *lómě* (*lómi-*) √DOJ [Et, PE17, S], jedna *ló* [Et]; černá *móré* √MOR [Et, QL]
- Nogrod** *Návarot* √NAB+ROT [W] } Trpasličí město zvané v Kh *Tumunzahar*.
- noha** celá *telco* (*telcu-*) √TELEK [PE17, Et], od kotníku dolů *tál* (*tal-*) √TAL [Et, VT49], *tala* [QL, VT49] } *Telco* možná znamená taky „kmen“.
- normální**, pravidelný *sanya* √STAN [Et]
- nos** *nengwě* (*nengwi-*) √NEŇ [Et], *súně* √THU, SU [QL, PE16], zvířecí *mundo* (*mundu-*) √MBUD [Et]
- nosní**, **nosový** *nengwěa* √NEŇ [Et]
- nouze**, potřeba *maurě* √MBAW [Et]
- nov** *ceuran* √KEW+RAN [VT48] } „Obnovený Měsíc“ (*Rána*).

novinky mn.č. *vinjar √WIN [C.H.], *sinyar √SI [B.S.] } *Sinyar* podle sind. *siniath*.

nový *vinya* √WIN [UT, S], aktuální *sinya* √SI [Et], čerstvý *céva* √KEW [VT48]

Nový rok 1. den roku *yestarē* √JESET+RE [LotR], *vinjariē* √WIN+RE [PM]

nutit *mauya-* √MBAW [Et] } Často se používá v neos. vazbě: *Mauya nin auta.* – „Musím odejít.“

nutkáni, nucení *mausta* √MBAW [Et]

nůž *sicil* √SIK [Et] } Též „dýka“.

nymfa, mořská víla *falmarin(d-)* √PHAL [Et], *wingil(d-)* √WIG⁴ [QL], od toho bytost mužského rodu *falmar* [Et]

nýt *tanca* √TAK [QL] } Hom. *tanca* „upevňený, jistý“.

O

o předl. *pa*, *pá* √PA [VT44] } Pouze ve smyslu „týkající se“. *Parma pa aldar* – „Kniha o stro-mech“.

ó *a* [LotR, VT44] } Vokativní částice.

oba *yúyo* √JU [Et]

obdarovat *anta-* √AM² [PE17] } Koho čím. Pojí se s akuzativem a instrumentálem jako v češtině.

obětovat **yac-* √DJAK [H.F.]

oběť *yanca √DJAK [H.F.]

obíhat, otáčet se *pel-* √PEL⁴ [Et]

občerstvovat *loita-* √LAW⁴ [QL] } Hom. *loita-* √LOJ „chýbovat“.

obdivuhodný, skvělý *maira* √MAJ² [PE17]

obchod jeden *quapta* √KWAP [QL]; obchodování *mancalē* √MBAKH [Et], *quampalē* [QL]

obchodník *mancar √MBAKH [Et], podomní *quampo* √KWAP [QL] } *Mancar* upraveno z *macar*.

obchodovat *manca-* √MBAKH [Et], handlovat *quap-*, *quampa-* √KWAP [QL]

obkroužit, opásat *quilta-* √KWILIT [QL]

oblak v. „mrak“

oblázek *lallē* [QL]

obilí, úroda *yausta* √JAB [QL]

oblast *ména* √MEN⁴ [Et], *arda* √GAR [WJ]; *yondē*, ve slož. *-ion*, *-iondē* √JOD [PE17] } *Arda* = též „říše“ [Et]. Jako vlastní jméno „svět, země“. *Yondē* „rozlehlejší oblast se zřetelnými přírodními hranicemi (hory, řeky)“.

obléci *vaimata-* √WAJ [QL]

obleva, tání *tiquilē* √TIRW [QL]

obloha v. „nebe“

oblouk *cú* √KUŽ [Et], *lúva* √LU², LUB² [LotR, PE17] } *Cú* zřejmě může znamenat taky „luk“; *lúva* ne, alespoň v PE17 je to výslovně psáno.

obnažit, svléknout *avalta-* √PHAL² [QL]

obnovení *ceulē* √KEW [VT48]

obnovený *ceura* √KEW [VT48], *vincarna* √WIN+KAR, *envinyanta* √EN⁴+WIN [MR]

obnovit *ceuta-* √KEW [VT48], *envinyata-* √EN⁴+WIN [MR] } Druhý z výrazů se také překládá jako „uzdravit“.

Obnovitel *Envinyatar* √EN⁴+WIN [LotR] } Aragornovo *epessē*.

obouruký *ataformaitē* √AT²+PHOR+MAŽ [VT49] } Tj. vládnoucí stejně levou jako pravou rukou. Podst. jm. k tomu je *ataformo*.

obr *norsa* √NOROTH [Et]

obrácený nazpět *nanquerna* √NDAN+KWER [VT49], vzhůru *nohama nuquerna* √NU+KWER [LotR]

obraz *emma* √EM² [PE17]

obrovský *haura* √KHAW⁴ [PE17], *taura* √TUR [WJ], *úvëa* √UB⁴ [Et] } *Úvëa* znamená taky „hojný“.

obtěžovat **tarasta-* √TARAS [L.F.]

obtíž *taryassē √TARAG [B.S.] } Podle sind. *tarias*.

obtížený, naložený *cumba* √KUM² [QL]

obtížně jako předp. *hrai-* √SRAG, *ur-*, *uru-* √GUR [PE17] } Doloženo např. v *hraicené* „špatně viditelný“.

obtížný *hraiia*, *hranga* √SRAG; *urda* √GUR, *urcarnē*, *urucáríma* √KAR [PE17]

obvaz, pruh látky *lapil* √LAP [QL]

obvyklý *sanya* √STAN [Et], *senya*, *senwa* [VT49]

- obydlí** *már* (*mar-*) √MBAR [VT45, 47], *mar(d-)*, *marda* [PE17]
- obyvatel** *mardo* √MBAR [QL]
- ocas** *pimpě, svěšený *pimpilin* √PIP [QL] } *Pimpě* upraveno z *pint* (*pimp-*).
- oceán** *eāron*, *airon* √GAJAR [PE17]
- ocel** *eren*, *yeren* √GEREN [QL], *yaisa* [QL]
- očišťující** *sovalwa* √SOW [QL]
- od** *va* √WA² [VT43, 49], *ho* √3O [Et], *lo*, *ló* √LO [VT45, 49]; předp. *au-* √AW⁴, *hó-* √3O [WJ]; konc. ablativu *-(e)llo* √LO [PI, R GEO], genitivu *-o* √3O [WJ] } *Lo* se též používá jako předložka pro činitele v pasivní větě. Slovesná předpona *au-* vyjadřuje pohyb směrem od mluvčího, *hó-* k mluvčímu.
- odčinit**, vrátit *nancar-* √NDAN+KAR [PE17]
- oddíl** vojenský *hossě* √KHOTH [QL]
- odejít** *auta-* √AW⁴ [WJ, PE17], *vanya-* √WAN² [Et] } *Auta-* má min. č. *ōantě*, *avantě* jde-li o smysl fyzický, *váně* a arch. *anwě*, je-li to míněno přeneseně.
- odfrknout**, fouknout *pus-* √PUS² [QL]
- odfrknutí** *pussě* √PUS² [QL]
- odchod**, odjezd *lenwě* √LED [PE17]
- odkud** táz. *mallo* √MA⁴+LO, *vztaž.* *yallo* √YA⁴+LO [H.F.]
- odložit**, opustit *hehta-* √3EK [WJ]
- odmítnout** *váquet-* √BA, KWET [WJ], *avaquet-* √AB, KWET [Et] } Obojí může zároveň znamenat i „zakázat“.
- odpočinek**, klid *séré* √SED [Et, LR], jméno Valiě *Estě* √ESED [WJ, Et]
- odpočívající** *senda* √SED [Et]
- odpočívát** *ser-* √SED [Et]
- odporný** *yelwa* √DJEL [Et], *saura* √THUS, THAW, SAW⁴ [Et, PE17]
- odpověď** *nanqueniě* √NDAN+KWE [VT26]
- opustit** *avatyar-* √AW⁴+KJAR [VT43], *lehta-* √LEK [L.F.] } Základním významem *lehta-* je „povolit, uvolnit“.
- odřeny**, bolavý *sastya* √SISIT [QL]
- odříznout**, odkrojit ap. *aucir-* √AW⁴+KIR [WJ]
- odtamtud** *tó* √TA⁴+3O, *talo* √TA⁴+LO [VT49] } Hom. *tó* √TOW „vlna“.
- odtud** *sio* √SI+3O, *siló* √SI+LO [VT49]
- odvaha** *veriě* √BER [Et]
- odvážít se** *verya-* √BER [Et] } Hom. „oženit se, vdát se“.
- odvážný**, smělý *verya* √BER [Et]
- oharek** *yulma* √JUL⁴ [Et] } Hom. *yulma* √JUL² „číše“. HKF pro odstranění homonymie upravuje slovo pro „oharek“ na *hyulma.
- ohěň** *úr* √UR⁴ [Et], *uru* [QL], *ruině* √RUJ [PE17], *nár* √NAR⁴ [PE17]; posvátný *Sá* √SA3 [QL]
- ohnišť** *narmen √NAR⁴+MEN⁴ [L.F.], *ruimen* √RUJ [PE17]
- ohnivý** *uruitě*, *úruva* √UR⁴ [Et], *urúva* [QL], *ruina* √RUJ [PE17], o barvě *narwa* √NAR⁴ [Et]
- ohrada** n. ohrazená plocha *panda* √PAD [Et], kruhová *corin* √KOR [Et], pro zvířata *pelma* √PEL² [QL], pro ovce *mōalin* √MAW [QL]
- ohradit** **pelta-* √PEL² [Q.] } Upraveno z *pel-* [QL] kvůli shodě se slovesem „otáčet se“.
- ohraničený** *lanwa* √LAN⁴ [VT42], *yonda*, *yonna* √JOD [PE17]
- ohraničit**, vymezit *lanya-* √LAN⁴ [VT42], *yor-*, min. *yóřě*, zast. *yondě* √JOD [PE17]
- ohrazený** *pelin* √PEL² [QL]
- ohřívát**, péci na slunci *asta-* √AS⁴ [PE17]
- ochablost** *quinquelě* √KWIKW [QL]
- ochablý** *quinquelěa* √KWIKW [QL]
- ochmýřený** *tilinya* √TIL² [QL]
- ochudit**, zbavit *oista-* √OJ² [QL]
- okno** *lattin* [QL], **henet(s-)* √KHEN [B.S.] } *Henet* podle sind. *heneth*.
- oko** *hen(d-)*, du. *hendu* √KHENED [Et], při pleťení *quintyě* √KWIT [QL]
- okolnost** *ambarma* [VT26]
- okouzlit** *luhta-* √LUK⁴ [Et]
- okraj** *réna* √REG [Et], *ríma* √RIM² [Et]
- okrový** *marya* √MAD [Et] } Též „bledý“.
- okřídlený** *wilda* √WIL [QL], *rámavoitě* √RAM⁴ [QL]
- okurka** *colosta* [QL]
- olej** *milló* [PE13]
- olovený** *canuva*, *canuina* √KANU [QL]
- olovo** *canu* √KANU [QL]

- olše** *ulwě*, *uluswě* [QL] } Zřejmě souvisí s kořenem UL. Příd. jm. „porostlý olšemi“ je *ulwěa*, *uluswěa* [QL].
- oltář** *yangwa √DJAK [H. F.]
- omdlévat** *fantá-* √PHAN² [QL] } Též „usínat“.
- omezený**, ohraničený *lanwa* √LAN¹ [VT42] } Hom. *lanwa* „tkalcovský stav“ √LAN².
- on**, **ona** *eryě, v příp. *-*ryě*, -*s* √SE [LotR, VT49] } Nerozlišuje rod. Staré -*ro* [LR] jen „on“, možná tedy *-*rě* „ona“; ale toto rozlišování Tolkien patrně opustil.
- onen** *yana* √JA² [Et] } Se vztahem k minulosti, k předešlému.
- oni**, **ony** v příp. -*ltě* [VT49], -*ntě* [UT, VT49]; všeob. podmět, mn. *queni* √KWEN [WJ]
- onyx** *nyelecca* √NJELEK [PE15]
- opakování**, neustálé *vorongandelě* √BOR+ŃGANAD [Et] } „Brnkání na jednu strunu“.
- opakovat**, zdvojit *tatya-* √TAT² [Et], říci znovu *enquet-* √EN⁴+KWET [PE17]
- opásat**, obklíčit *quilta-* √KWILIT [QL]
- opeření** *pilintelě* √PIL¹ [QL]
- opět** *ata* √AT² [Et], předp. *at-*, *ata-* √AT² [Et], *en-* √EN¹ [R GEO, UT]
- opilý** *limpunqua √LIP+KWA¹ [H. F.]
- oplatit** zlé i dobré *accar-*, *ahtar-* √AT²+KAR [VT49], jen zlé *paitya-* √PAJ [QL]
- oplývající** *úměa* √UM² [PE17]
- opora**, podpora *tulco* (*tulcu-*) √TULUK [Et]
- opotřebovaný** *yerna* √GJER [Et]
- opotřebovat** (**se**) *yerya-* √GJER [Et]
- opovrženímohdný** *faica* √SPAJ [Et], *retima* √RET [QL]
- opustit**, odložit *hehta-* √3EK [WJ], zradit **avarta-* √WAR [L. F., B. S.]
- opuštěný** *úna* √GU [VT39, PE17], *erda* √ER [QL]
- oranžový** *culuina* √KUL [Et], *culurinda* [QL]
- orať** *hyar-*, min. *hyandě* √SJAD [Et, QL] } Snad. Základní a doložený význam je „rozτίnat“.
- orel** *sorně* √THORON [Et, QL], *soron* (*sorn-*) [Et], *sorno* [Let]
- Orion**, souhvězdí *Menelmacar* √MEN¹+EL+MAK, *Telumehtar* √TELU [LotR, Et, WJ] } *Telumehtar* je starší jméno.
- orosený** *nítě* √NEJ [Et]
- orech**, oříšek *cotě* √KOT² [QL]
- orechový** *cotsěa √KOT² [QL] } Pak ještě existuje příd. jm. *cotsivoitě* „plodící ořechy“ [QL].
- osada** opevněná zdi *opelě* √PEL², *peler* √PELES [Et]
- osamělý** *eressěa* √ER [Et, S, QL], *erinqwa* [VT42] } *Tol Eressěa* „Osamělý ostrov“.
- osm** *tolto* √TOLOT [Et, PE17], *toldo* √TOLOD [VT48]
- osmina** *tolosta*, *tosta* √TOLOD+SAT [VT48]
- osmý** *toltěa* √TOLOT, *tolděa* √TOLOD [VT42]
- osoba** *quén* (*quen-*), ve slož. -*quen* √KWEN [WJ] } Nevztahuje se k rase ani k pohlaví.
- osobní**, soukromý *věra* √WE² [PM]
- ospalý** *lorda* √LOS¹ [QL]
- ostatní** *exa* √EKES [VT47]
- osten** *erca* √EREK [Et], *ecco* √EK¹ [Et, VT45]
- ostražité** *tirinwa* √TIR [QL]
- ostrov** *tol(-)* √TOL¹, *TOL²* [Et, PE16], *tollě* [VT47, PE16]; obtížně dosažitelný *lóně* √LON¹ [Et]
- ostrovan** *tolloquen* √TOL¹+KWEN [P. T.]
- ostružina** *piucca* [QL, PE16] } Nebo jiný podobný složený plod.
- ostrý** *maica* √MAK [S], *aica* √AJAK [Et], *laica* √LIK [QL, Et], *terevea* √TER [QL], *nexa* [PE17] } *Aica* může znamenat i „strašný“ √GAJ¹, *laica* též „bystrý“.
- ostří**, čepel *hyanda* √SJAD [QL], zejm. meče *maica* √MAK [VT39], meče, bás. *russě* √RUS² [Et], *sekyry* *tálě* [PE13]
- osud**, úděl *maranwě* √MBARAT [Et], *marto* √MBARAT [QL]; dobrý *manar*, *mandě* √MANAD [Et], zvl. zlý či těžký *ambar(-)* √MBARAT [UT, PE17, QL], *umbar(-)* [Et, LotR]
- osvětlovat** *calya-* √KAL [Et]
- osvobodit** *etelehta-* √ET+LEK [VT43]
- ošklivý** *úvanima*, *úvaně*, *úvaněa* √GU+BAN [VT39, PE17]
- otáčet** *quer-* √KWER [VT49], **otáčet se** *pel-* √PEL¹ [Et]; obojí *pir-*, rychle *pirpir-* √PIR [QL]

otálet *lenda-* √LEM [VT45] } Hom. *lenda* √LED „cesta, výprava“.

otázka *maquetta √MA¹+KWET [D.W.]

Otčenáš *Ātaremma, Ataremma* √AT⁴+ME [VT43]

otec *atar* √AT⁴ [Et, UT, PM] } Dále viz „táta“. Též *Ātar* jako „Bůh Otec“ [VT44].

otevírání *latya* √LAT⁴ [VT39], *pantiě* √PAT⁴ [QL]

otevřenost *látiiě* √LAT⁴ [VT39]

otevřený *láta* √LAT⁴ [VT39, 41, PE17], *panta* √PAT⁴ [Et, QL], doširoka *patsima* [QL]; o krajině *latin, latina* √LAT⁴ [Et]

otevřít *latya-* √LAT⁴ [VT41, PE17], *panta-* √PAT⁴ [Et, QL], doširoka *palya-, palu-* √PAL [Et] } Kromě *latya-* zřejmě všechny výrazy mohou znamenat i „otevřít se“.

otrávit *hloita-* √SLOJ [PE17]

otrok, nevolník *mól* √MO⁴ [Et]

otvor *assa* √GAS [Et], hladce probodnutý n. vyvrtný *terra* √TER [VT46]

ovce máma √MBABA [WJ], *mōa* √MAW [QL]

oves polě √POL² [QL]

ovesný *polina* √POL² [QL]

ovládat, vládnout *tur-* √TUR [Et, PE17]

Oxford *Taruhtarna* √TAR³+TAR² [QL] } Je to doslovný překlad, znamená „Volský brod“.

ozvěna *nalláma, nallama* √NDAN+LAM [Et]

oženit se, vdát se *vesta-* √BES [Et], *verya-* [VT49] } *Vesta-* se pojí s akuzativem (tj. „vzít si za muže/ženu“), *verya-* s allativem. Hom. *verya-* √BER „odvážit se“.

p

pád *lanta* √DAT [Et, QL], *lantě* [S], zhroucení *atalantě* √TALAT [MC]

padat *lanta-* √DAT [Et, RGE0, MC]

pahorek oblý *nóla* √NDOL⁴ [Et], *coron* √KOR [S] } *Coron* může také znamenat „koule“ [Et].

pach (neutrální výraz) *nus(t-)* √NUS⁴ [QL] } L. F. podle *nísima* upravuje na **nis(t-)*.

palác *túrion(d-)* √TUR [QL]

palec nápo √NAP [VT47, 48], *tiútě* √TIW [QL], na noze *taltol* √TAL+TOL² [VT47] } Existuje ještě duální tvar *nápat* „palec a ukazovák“ [VT48].

palma *paltyalda* √PALAT+GALAD [QL]

pamětina *maina* √MAJ² [PE17]

pán *heru* √KHER [Et, PE17, QL], *hér* [VT41, Let], ve slož. *-her* [LotR], *-tur* √TUR [S], *-tar* √TAR⁴ [S]; *arato* √ARAT [PE17] } Též *Héru* ve významu „Bůh“ [VT43].

Pán sudby *Turambar* √TUR+MBARAT [PE17, S] } Jméno Túrina.

panák (sklenka) *lipil* √LIP [QL]

panenka na hraní *tolí, tolipincě* [QL]

panenství *véně, venessě* √WEN⁴ [Et], *vendelě* [PE17, QL]

paní *heri* √KHER [Et, PE17, QL], *herúni* [PE17], *heruni* [QL]

panna *vendě* √WENED [PE17, Et, VT44]

panoš *ohtar* √OKOT [UT] } Tak v Númenorejském vojsku. Jinak může *ohtar* znamenat obecně „bojovník“.

pantofel *patinca* √PAT² [QL]

papír *hyalin* [PE16]

paprsek světla *alca* √AKAL [Et], slunečního *arma* √AS⁴ [PE17]

pás, opasek *quilta* √KWILIT [QL]

pasivita *cólě* √KOL [QL]

pasivní *cóleva* √KOL [QL]

past *neuma* √SNEW [Et], *remma* √REM [VT42]

pást *nes-* √NETH² [QL], **narasta-* √NAD [B.S.] } Výraz *nes-* lze použít i jako „pást se“.

pastvina *nesselě* √NETH² [QL], *narassě* √NAS [B.S.] } *Narassě* je podle sind. *nadhras*.

pastýř *lamandar* √LAMAN [QL], ovcí *mavar(d-), mavardo* √MBABA, *mōar(d-), mōardo* √MAW [QL, GL]

pátek *menelya* √MEN⁴+EL [LotR] } „Den nebes“.

pátý *lempěa* √LEPEM [VT42], zast. *lemenya* [VT42] } Ve vanyarské queništině *lepenya*.

pavouk *liantě* √SLIG [Et]

pavučina *líně* √SLIG [Et], *ungwě* [LotR] } *Ungwě* může znamenat též „šero“ [Et].

paže *ranco* (*rancu-*) √RAK² [Et]

- pec urna** √US⁴ [QL]
pečí mastá- √MBAS [Et]
peckovice pio [QL] } Obecné označení pro plod s pečkou (švestka, třešeň ad.)
pěna winga √WIG² [MC], *wingé* [Et, QL], *fallé* √PHAL¹ [Et], mýdlová *poiminé* √POJ [QL]
pečnit falasta- √PHALAS [MC]
perla marilla √MAR² [QL]
perlivý mirmila √MIR² [QL]
pero ptačí *quessé* √KWES [LotR, WJ, Et], *pilin(n-)* [QL]; na psaní *tecil* √TEK [Et, VT47]
peří, opeření pilintelé [QL]
pes huo √KHUG [Et], *rõa* √GRAW [VT47], hovníci *ronyo* [ROJ¹] [Et], velký, lovecký *huan (hún-)* √KHUG [Et], divoký *savar* √SAW [QL]
pěst quáré √KWAR [VT47, PE17, PM], *quár* [Et] } Označuje především sevřenou ruku držící nástroj, spíše než spíše připravou k bití.
pestrý, zdobený quilin √KWIL [QL]
pět čís. lempé √LEPEM [VT47, PE17, Et], *lemen* [VT48]
pětice maqua √MA3+KWA¹ [VT47] } „Celá ruka“ (se všemi pěti prsty). Duál *maquat* se používá pro skupinu 10 objektů.
pětina lepesta, lepsat √LEPEM+SAT [VT48]
pevnost (opevnění) *arta* √GARAT [Et], *carassé* √KAR [PE17], *osto* √OSOT [WJ] } *Osto* se asi častěji používá ve významu „město“. *Carassé*, „pevnost nebo sídlo obklopené valem či hradbou“.
pevný tulca √TULUK [Et], *tulunca* [QL]; *tanca* √TAK [Et]; *ronda* √RON²
píchat, bodat nastá- √NAS¹ [Et], *erca-* √EREK [Et]
pijan *yulmendil √JUL²+NDIL [Q.], *yulmo [P. T.]
pila sarma √SAR³ [QL], velká *carcasarma* √KARAK [QL]
pilíř tarma √TAR¹ [UT, S]
pilník n. škrabka *rasta* √RAD¹ [QL] } Hom. „tucet“ √RASAT [Et].
písař *tecindo √TEK [M. B.]
písek litsé √LIT [Et], *tyussé* [PE16]
píseň i. líré (líri-) √LIR [R GEO, PE17], *lirilla* [QL], **ii. lindé** √LIN¹ [Et, PE17, S] } První základ zdůrazňuje text písně, druhý spíše melodii.
pískání simpisé √SIP [QL]
pískat na píšťalu *sip-* √SIP [QL]
písmeno Fëanorovo n. ob. *tengwa* √TEŇ, TEK [LotR, WJ, Et], Rúmilovo *sarat* √SAR² [WJ], runa *certa* √KIR [LotR, WJ]
písmo tencelé √TEK [Et] } Též „pravopis“.
píštěc simpetar √SIP [QL]
píštění, vysoký tón quíné √KWIN [QL]
píštět quín- √KWIN [QL]
píštěcí quíněa √KWIN [QL]
píšťala, flétna simpa, simpina √SIP [QL]
pít suc- √SUK¹ [Et], *yul-* √JUL² [PE17]
pitka yulmé √JUL² [WJ] } Hom. *yulmé* √JUL¹ cosi jako „rudý žár“.
pláč nienié √NEJ [L. F., QL] } Upraveno z *nyenyé*.
plachta velunté √WELU [QL]
plakat niena- √NEJ [L. F., QL] } Upraveno z *nyéna-*.
plamen nár, náré √NAR¹ [Et], *velca* [GL], rudý *rúnya* √RUN² [S], *runya* [PM] } Hom. *runya* √RUN¹ „stopa“.
plandat, viset linga- √LIŇG [Et]
pláň palumé, palanté, též prosté rovina palo (palu-) √PAL [QL]
plášť colla √KOL [MR] } Ve jméně *Sindacollo* „šedoplášť“ je přípona muž. jména -o.
platan n. fíkovník *mapalin* √MA3+PAL [QL]
plavat, být nadnášen vodou luffa-, lutu- √LUT [QL]
pláž falassé √PHALAS [Et], *falas(s-)* [QL], *fára* √SPAR² [VT46]
pleso ringé √RIŇG [Et]
plést quitya- √KWIT [QL], síť n. krajku *rëa-*, *raita-* √RAJ [VT42] } *Raita-* může znamenat i „chytat do sítě“.
pleš *falcassé √PHAL²+KAS [Q.]
plešatý falcasséa √PHAL²+KAS [QL]
pletený, spletený quitin √KWIT [QL]
plivat piuta- √PIW [Et], *refya-* √RET [QL]
plnit quat- √KWAT [WJ, VT48], *quanta-* [PE17, R GEO]

plný *quanta* √KWAT [Et, PE17, QL], po okraj
penquanta √PEŇ [VT39]; příp. *-inqua*, *-unqua* √KWA² } Varianta *-unqua* pro věci zlé, těžké či ošklivé.

plod *yávě* √JAB [Et, VT43, S], *yáva* [VT43]

plodit *yav-* √JAB [QL]

plocha, rovina *palo* (*palu-*) √PAL [QL]

plochý *lára* √LAD⁴ [Et], *palwa*, *paluva*, *palanca* √PAL [QL]

plošina *talan* (*talam-*) √TALAM [PE17]

plot *yonwa* √JOD [PE17]; živý *peldo* √PEL² [QL]

∫ *Yonwa* může označovat i jinou hranici.

plout *cir-* √KIR [MC] } Pův. význam „řezat (vlny)“.

pluh *hyar(m-)* √SJAD [QL]

plynout *sir-* √SIR [Et], o čase *lúta-* √LU⁴ [QL]

po časově *epě* √EP [VT49], *apa*, *apo* √AP³, *pa*, *pá* √PA² [VT44], po nějakou dobu *ter* √TER [VT49] } Slova od koř. AP/PA se mohou plést s předl. „na, o“.

pobřeží *hresta* [MC], *falassě* √PHALAS [PE17, VT42, S]

pocít, cit *tendilě* √TEN [QL]

počátek *yesta* √JES² [PE17], *yessě [Et]

∫ *Yessě upraveno z *essě*. Hom. *yesta-* „toužit“.

počítat *not-* √NOT [PE17, Et, LR]

pod *nu* √NU [RGEO, MC, S], nedotýkající se *ní* [PE17]

podezírat *nauta-* √NAW [L. F., QL]

podezření *naus(t-)* √NAW [QL] } Existuje příd. jm. *naustaviltě* „mimo podezření“.

podlaha *talan* (*talam-*) √TALAM [Et, PE17]

∫ Těž „zem“ a „podlaž“ (obytná plošina na stromě).

podlý, opovržehodný *faica* √SPAJ [Et]

podnět *hórě* √KHOR [Et] } Hom. *hórě* „borovice“ [QL].

podobat se *vealta-*, hodně *avealta-* √BE [QL]

podobnost *véla* √BE [VT49]

podobně *vícělě* [QL], *óvěassě √BE [B. S.]

∫ *Vícělě* též „porovnání“.

podobný *víca*, hodně *avíca* [QL], jako příp.

*-*věa* √BE [MC]

podpěra *tulco* (*tulcu-*) √TULUK [Et]

podpora, blízkost *penasta* [QL]

podporující *penanwa* [QL]

podstata, skutečně bytí *nassě* √NA² [PE17]

podzim *lasse-lanta*, *lasselanta* √LAS⁴+DAT

[LotR, Et, QL], *narquelion* √NAR⁴+KWEL;

„čas plodů“ *yáviě* √JAB, „čas uvadání“ *quellě*

√KWEL [LotR]

pohányění, popohánění *hortalě* √KHOR [Et]

pohányět *horta-* √KHOR [Et]

pohár *súlo* (*súlu-*) √SUG [Et]

pohasínat, pomalu se vytrácet *fifir-* √PHIR [MC]

pohladit, přejet dlaní *palta-* √PALAT [VT47]

pohnutý (citově) *awalda* √WAL [PE17]

pohodlí, ulehčení *asiě* √ATH [PE17]

pohotový *férima* √PHER² [PE17]

pohrdat *nattír-* √DAT+TIR [VT44]

pochva *vaině* √WAJ [QL] } Těž „lusk“.

pojmenovat *esta-* √ES [Et]

poklad *harma* √ZAR [Et], *mírě* √MIR⁴ [Et,

PE17], tajně hromaděný *föa* √PHOZ [QL]

∫ *Mírě* též „klenot, cenná věc“.

pokladnice *harwě* √ZAR [Et]

pokoj **I.** *sambě* √STAB [Et] **II.** v. klid, mír

pokřik bojový *siulě* √SIW [Et], vítězný *yello*

√GJEL [Et]

pokušení *úsahtě* √GU+THAG, *insangarě*

√NID+THAG [VT43]

pole zaseté *resta* √RED [VT46] } Hom. *resta-* „pomoci“.

polekat, překvapit *capta-* √KAP [QL]

poletující, třepotající se *wilwa* √WIL [MC]

polévka *sulpa* √SULUP [QL]

polibek *miquě* [QL], něžný *miquelis(s-)* √LIS

[PE16], lehký *miquilitsě* √MIKW [QL]

poloviční, rozpůlený *perina* √PER [Et]

polovina *perta*, *peresta* √PER+SAT [VT48]

polštář *quesset* (**quessec-*) √KWESEK [Et],

nirwa √NID [Et]

polykat **lac-* √LAK² [Q.], **hluc-* √SLUK [H. F.]

pomalý *lunca* [QL]

pomeranč *culuma* √KUL [Et], *culmarin(d-)*

√KUL+MAR⁴ [QL]

pominulý, ztracený *vanwa* √AW⁴, WAN² [W], Et, QL]

pomník kamenný *ondolě* √GONOD [QL]

pomoci *resta-* √RES [QL], *asya-* √ATH [PE17]
pomocník *restar √RES [H.F.]
pomsta *paimě* √PAJ [QL] } Též „trest“.
pomstychtivost *paimeně* √PAJ [QL]
ponižený *nucumna* √NU [SD]
ponižovat *naitya-* √NAJAK [QL]
ponurý, pochmurný *morna* √MOR [Et] } Zákl.
význam je „černý“.
popisovat *ostec-* √OS+TEK [VT26]
popřít, odepřít *lala-* √LA [Et] } Hom. *lala-*
√LAD² „smát se“.
poranit *harna-* √SKAR [Et]
porovnávat *vícana-* [QL]
posílit, zesílit **antorya-* [VT39]
poskvrna *vaxě* √WA3, *mordo* √MOR [Et]
} *Mordo* též „stín“.
poskvrnit *vahta-* √WA3 [Et]
poslat *menta-* √MEN² [VT41, PE17], *lelta-*
√DEL [VT47]
poslední *métima* √MET [MC], závěrečný
telda √TEL² [WJ], *tyelima* √KJEL [Et], nej-
víc vzadu *tella* √TELES [Et]
poslouchat *lasta-* √LAS² [PE17, Et]
postel *caima* √KAJ [Et]
postrádat *pen-* √PEN [PE17], **oita-* √OJ² [QL]
} *Pen-* používáno jako zápor slovesa „mít“.
Oita- upr. z *oito*.
posunková řeč *hwermě* [WJ]
posvátnost *airě* √AJ⁴, *GAJAS⁴* [VT43, PE17, PM]
} Hom. *airě* „svatý“.
posvátný, svatý o osobách, bytostech *airěa*
[VT43, PE17], *airě* (*airi-*) √GAJAS⁴ [PE17,
VT43], *aira* [PM, PE17]; zast. *aina* √AJAN [Et,
PE17, WJ]; o věcech *ainima* [PE17] } Hom.
aira „ruměný“, *airě* „posvátnost“.
posvětit *airita-*, min. *airítáně* √GAJAS⁴ [VT32],
aista- [VT43] } Hom. *aista-* √GAJAS² „děsit se“.
potok *nellě* √NEN [Et]
potom *epeta*, *epta* √EP+TA⁴ [VT49]
potopit se *tum-* √TUB [PE16]
potrava *matil* √MAT [QL], *matso* [PE16]; kr-
mivo *nes(t-)* √NES [QL]
potřeba podst. *maurě* √MBAW [Et]
poutat *nut-* √NUT [Et]
pouto *nútě* √NUT [Et]

poutník *ranyar √RAN [D.S.], ve slož. *-ran*
[UT], jméno Měsíce *Rána* [VT47, S] } *Pa-*
larran, „Daleký poutník“, jméno Aldarionovy
lodi.
použít **yuhta-* √JUK [H.F.] } Podle sind.
považovat *nam-* √NAM [VT41], *nav-* [VT42]
} Př.: *Namin sa alasaila*. „Považuji to za ne-
moudré.“ Též „soudit“.
pověst, sága *nyárě*, *nyarna* √NJAR [Et]
povinen *nauta* √NUT [Et]
povolat, svolat *tulta-* √TUL [Et], *yal-* √JAL [UT]
povolení, svolení *lávě √DAB [P.T.] } Podle
sind. *dáf*.
povolit *lav-* √DAB [Et] } V obou významech,
tj. „dovolit“ i „ustoupit“. Hom. *lav-* √LAB „líz-
nout“.
povrch *palmě*, zemský *palúřě* √PAL+UR²
[Et]
povzbuzení *siulě* √SIW [Et]
povzbuzovat **suta-* √SIW [Q.]
pozorovat *cenda-* √KEN [VT41] } Často pou-
žíváno ve významu „číst“.
požár *ruivě*, *aparuivě* √RUJ [PE17]
požehnaní *almiě*, *almarě* √GAL⁴ [Et]; *almě*
√AL⁴ [PE17], *mána* √MAN [VT49, PE17]
} *Mána*, „dobrá n. šťastná věc, dobrodiní, mi-
lost, zvl. věc, osoba či událost ulehčující od zla
či nesnáze“.
požehnaný *manna* √MAN [VT43, 49], *mána*
[LR], *manaquentá* √KWET [VT44], *manaitě*
[VT49]; zdárný, bohatý *alya*, *almárěa* √GAL⁴
[Et]; prostý zla *aman* √AMAN [WJ], *amanya*
[VT49]
požehnat **manta-*, přít. *mánata-* √MAN
[VT49], *manya-* [VT49, PE17], *alya-* √AL⁴
[PE17] } *Manya-* „poskytnout milost či pomoc
nebo přát to“; hom. „máslo“.
pracovat *móta-* √MO⁴ [Et] } Zřejmě s velkou
námahou či v otroctví.
práh *fenda* √PHEN [Et]
prach *asto* √ASAT⁴ [Et]
pramen I. vody *ehtelě* √ET+KEL [Et, S], *ce-*
lussě √KEL [UT, VT49]; **II.** vlasů *findě* √SPIN
[PE17, Et], *silquě* [QL] } *Celussě*, „voda prýš-
tící ze skalního pramene“.

prapor *tuwě* [QL] } Zákl. význam „tyč, stožár“.
prase *polca* √POL¹, divoké *carcapolca* √KARAK [QL]
prastarý *enwina* [MC]
prášek *mul(d-)* √MUL [QL]
práškový *mulda, mulina* √MUL [QL]
pravdivý, *pravý naitě* √NA² [VT49], *anwa* √AN² [Et]
pravice *forma* √PHOR+MA3 [VT47]
pravidelný, normální *sanya* √STAN [Et]
pravidlo *sanyě* √STAN [Et]
pravidl } Mírně archaický výraz *equě* „pravil, praví“ stojí před podst. jm. nebo zájmenem a uvozuje přímou n. nepřímou řeč. Může přibírat zájmenné koncovky.
pravopis n. systém písma *tencelě* √TEK [Et]
pravoruký *formaitě* √PHOR+MA3 [Et, VT49]
pravý I. *forya* √PHOR [Et]; II. v. „pravdivý“
prázdnota *cúma* √KUM¹ [Et] } *Avacúma* √AW¹, Vnější prázdnota za zdmi světa.
prázdný *cumna* √KUM¹ [Et], *lusta* √LUS [Et]
princ *haryon* √3AR+JON [Et], *turillo* √TUR [QL]
princezna *aranel* √ARAN [UT]
prkenný *saratwa* √SAR³ [QL]
prkno, fošna *sarat* (*saraht-*) √SAR³ [QL], *pano* √PAN [Et] } *Pano* definováno obecněji jako „kus opracovaného dřeva“.
problém, nesnáž **taryassě* √TARAG [Q.] } Dle sind. *tarias*.
probouzející (se) *cuivěa* √KUJ [Et]
probudit **eccuíta-* √ET+KUJ [VT27] } Upraveno z *eccuíta-*.
probuzení *cuiviě*, *cuivě* √KUJ [Et, S]
proč **manan* √MA¹+AN¹ [H.F.]
prodloužení *tailě* √TAJ [Et]
prodloužený *taina* √TAJ [Et, VT39]
prodloužit *taita-* √TAJ [Et]
prohledávat *ces-*, min. *censě* √KETH [PE17] } *cesin al hwandin = cestan hwandin aldessě* „hledám houby v lese“.
prohlížet, zkoumat pohledem *henta-* √KHEN [PE17] } Též ve významu „číst“.
procházka *vanta* √BAT [Et]
prokletý *húna* √KHU, SKU [PE17]

proklít *húta-*, min. *huntě, huntaně* √KHU, SKU [PE17]
prolhaný **fúrima* √PHUR [C.]
pronásledovat, honit *roíta-* √ROJ¹ [Et]
pronikavý *tereva* √TER [Et, QL], *laica* √LIK [Et, VT45]
propast *undumě* √UN [MC]
propuknout, náhle začít **horya-* √KHOR [Et]
prorocký *apacenyá* √AP³+KEN [MR]
prosátý *siltina* √SILIT [QL]
prosba, žádost *iquista* √IKWIS [QL], naléhavá, např. k Bohu *arcandě* [VT44]
prošinec *ringarě* √RIŃG, RE [LotR, S] } „Chladný“.
prosit *iquista-* √IKWIS [QL] V 1. os. „proším“ lze použít samotné *iquista* bez koncovky nebo krátké *iquin*.
prosivat, přebírat *silta-* √SILIT [QL]
prostřední *enya* √ENED [Et], *enděa* [LotR]
prostředník prst *lepenel* √LEP+ENEL, *lependě* √LEP+ENED [VT47, 48]
proto etta √ET+TA¹, *potai* [VT49]
proud *celumě* √KEL [Et, MC, QL]
proudící *úlěa* √UL [Et]
prst na ruce *leper* √LEPER [VT44, 47], *lepsě* √LEP [Et], na noze *taltil(-)* √TAL+TIL¹ } Ve slož. „prstý“ *-lepta* [SD]
prsten *corma* √KOR [LotR] } Ten, kdo nese prsten: *Cormacolindo* √KOR+KOL [PE17].
prsteník *lepecan* √LEP+KANAT, *lepentě* √LEP+ENET [VT47, 48]
pruh *rimpě* √RIP² [QL]
pruhovaný *rimpina, rimpá* √RIP² [QL]
průhlednost, průzračnost *liquis(t-)* √LIKW [QL]
průhledný *liquistěa* √LIKW [QL]
průsmyk *cilya* √KIL [Et, MR], *falqua* √PHALAK [QL] } *Calacilya*, „Světelný průsmyk“, někde též *Calaciryá*, ale *ciryá* = „lod“.
průsvitný *liquilla* √LIKW [QL]
první *minya* √MIN [Et, W], [UT], **yesta* √JESET [Et], přední *inga* √IŃG [Et] } **Yesta* upr. z *esta*. Hom. *inga* „vrchol“.
Prvorození *Minnónar* √MIN+NO¹ [WJ] } Tj. elfové.

pryč lok. *au* √AW⁴, all. *öar* √AW⁴+DA, obojí *öa* [W], PE17; předp. *au-* [PE17] } Příklad: *Atar ná au/öa*. „Otec je pryč.“ *Lendes öar/öa*. „Šel pryč.“

pryskyřice suhtë (*suxi-*) √SUK² [QL]

pryskyřičný, smolný *suxina* √SUK² [QL]

prađeno *carpan* √KARAP [QL]

přát (si) *mer-* √MER [Et]

přátelský *nilda* √NIL [Et]

přátelství nilmë √NIL [Et]

před časově *nó* √NO² [VT49], prostorově *epë* √EP [VT42, 49, PE17], *po*, *pó* [VT49]

předčítat, číst nahlas *et-henta-* √ET+KHEN [PE17]

předeshlý *nöa* √NO² [VT49] } Znamená též „včera“, jakožto zkrác. z *nöa ré* „předeshlý den“.

předjití *tindómë* √TIN+DOM [LotR, Et] } Ranní šero, kdy jsou ještě vidět hvězdy.

předpokládat *intya-* √INIK [Et, VT49]

představa, představivost *nausë* √NOW [Et], *intyalë* √INIK [Et, VT49], *síma* [VT49]

předurčit jako osud *martya-* √MBARAT [Et], *marta-* [PE17]

přehnaný *maira* √MAJ [QL]

překonat ráta- √RAT⁴, *lahta-* √LA3 [PE17]

překročit, přejít *langa-* √LAÑ [PE17], *tara-* √TAR² [QL]

přes, napříč *arta* √TAR² [LT2]

přestat *hauta-* √KHAW, *pusta-* √PUS⁴ [Et], *tyel-* √KJEL [Et] } *Pusta-* může znamenat i tr. „zastavit“.

přesto, přece *ananta* √NDAN [Et, LR]

převrácený *nuquerna* √NU+KWER [LotR]

přezka, petlice ap. *tangwa* √TAK [Et]

přežvykovat *tyustyuhta-* √TJUK [QL] } V přeneseném významu „přemýšlet, uvažovat (o něčem)“.

při- slovesná předpona *na-* √NA⁴ [PE17] } Viz „přidat“.

příběh, vyprávění *quenta*, *quentalë* √KWET [Et], rozsáhlejší *nyarë*, *nyarna* √NJAR [Et]

příboj *solor* √SOL [Et, QL], *solossë* [QL]

příbuzenství *rendolë* √RES [QL]

příbuzenstvo, širší rodina *resta* √RES [QL]

příbuzná jako podst. *ressë* √RES [QL]

příbuzný jako podst. *réro*, *rendo* √RES [QL]

příd lodi *lango* √LAG [Et] } Též „široký meč“. **přidat** *napan-* √NA⁴+PAN [PE17], *yantya-* [PE15]

přichod **tulesë* √TUL [R. D.]

přijít *tul-* √TUL [LotR, Et, VT49]

přijmout *cam-* √KAM³ [VT47]

příkrývka vlněná **töallë* √TOW [L. F.] } Upraveno z *öallë* [QL].

přílba *cassa* √KAS [Et], *carma* [PM], *harpa* √KHARAP [VT45], *castol* √KAS+STOL [PE17]

příliš *acca* [PE13], *límë* √LI⁴ [VT26], *mai* √MAJ [QL] } Hom. *mai* √MAG⁴ „dobře“.

příliv *luimë* √DUJ [VT48]; a odliv *sóla* √SOL [QL] } *Luimë* též „záplava“.

přímý *téra* √TEN² [Et]

přípevnit, přidělat *tac-*, min. *tancë* √TAK [Et]

připravený *ferina* √PHER² [PE17]

připravít, přichystat *ferya-* √PHER² [PE17]

přísaha *vanda* [UT], *véřë* √WED [Et] } *Véřë* též „smlouva; pouto“.

příst canga- [QL]

přístav *londë* √LON², LOD [VT42, Et, UT], *londië* [PE17]; *hópa*, *hopassë* √KHOP [Et] } *Hopassë* též přen. „útulek, přístřeší“. Et překládají *londë* jako „vjezd do přístavu“.

přístřeší, kryt *cöa* √KAW⁴ [PE17] } V Amanu se vyvinul význam „dům“.

příšera *ulundo* √ULUG [Et], *rauco*, *arauco* √RUK [W]), *úvanimo* √GU+BAN [Et]

přít se *costa-* √KOTH [Et, QL]

přítahovat *teta-* [QL]

přítel *nildo*, *nilmo* √NDIL [Et], *meldo* √MEL [VT49, W]), *málo* √MEL [Et, PE18]; ve slož. *-ndil* [S, W], [Et] } Zakončení *-ndil* vyjadřuje „vztah k osobě, věci, cestě n. činnosti, již se věnuje pro ni samou“ [Let]. –Zpodstatnělé příd. jm. **nilda* může zahrnovat mužský i ženský rod.

Přítel elfů *Elendil* √ELEN+NDIL [W], PE17, [Et] } Tak to používali Edain, ale správnější by bylo *Eldandil*, *Quen(den)dil* [W]).

přítelkyně *nildë* √NDIL [Et], *meldë* √MEL [VT49]

přízrak *ausa* √WATH [VT42], *fairë* √PHAJ⁴ [MC] } Viz též „duch“.

přízvisko *epessë* √EP+ES [UT, PM] } Jméno dané později, zejm. jako výraz úcty, obdivu.

psanec, vyhnanec *hecil* √3EK [WJ] } Lze též rozlišit rod jako m. *hecilo*, ž. *hecilë*.

psaní *sarmë* √SAR² [WJ] } V sousloví *quanta sarmë* „plné psaní“, zapisování samohlásek samostatnými tengwami.

psát *tec-* √TEK [Et, QL]

pst! *tá!* [PE13]

pták *wilin(n-)* √WIL [QL], menší *aiwë* [Et, UT], *flit* (*filic-*) √PHILIK [Et]

půda, hlína *cemen* √KEMEN [QL], *cén* (*cem-*) [Et]

puchýř *pumpo* √PUP [QL] } Též „bublina, měchýř“.

puklina *sanca* √STAK [Et], *hyatsë* √SJAD [Et], *ciris(t-)* √KIRIS [QL]

puklý *rúvina* √RUW [QL]

puknout **ruv-* √RUW [L. F.]

půleř *perelda* √PER+ELEN [Et, PM]

půlit *perya-* √PER [Et]

pupen *tuima* √TUIJ [Et] } Též „výhonek“.

pustit, uvolnit *lerya-* √LER [VT41], *lehta-* √LEK [Et]

putování, toulání *ránë* √RAN [Et]

putovat *lelya-*, min. *lendë* √LED [WJ], *ranya-* √RAN [Et] } *Lelya-* je určitým směrem, *ranya-* spíše bloudivě.

pyl *malo* (*malu-*) √SMAL [Et]

pytel, taška *poco* [QL]

q

quenijština *quenya* √KWEN [WJ]; *tarquesta* √TAR¹+KWET, *parmalambë* √PAR+LAB [LR, Et] } Znamená po řadě „elfština, jazyk“, „vznešená řeč“, „knižní jazyk“.

R

racek *maiwë* √MIW [MC, Et]

Radagast *Aiwendil* √NDIL [UT] } Jeho maiarské jméno. Znamená „přítel ptáků“.

radlice pluhu *hyanda* √SJAD [QL]

radost *alassë* √GALAS [Et]

radovat se **alasta-* √GALAS [H. F.]

rákos *fen(g-)* [QL] **-i** *liscë* [QL]

ramena *aldamo* (j. č.) [QL] } Přeloženo „šíře zad od ramena k rameni, záda, ramena“.

rampouch *liquitil* √LIKW [QL]

rána I. úder *taran* (*taramb-*), *tarambo* √TARAM [QL] **II.** zranění *harwë* √SKAR [Et], sečné *cirissë* √KIRIS [Et]

ranní *arinya* √AR² [Et]

ráno *arin* √AR² [Et], *aurë* [MC] } *Aurë* se obvykle používá ve významu „den“.

rašit, klíčit *tuia-* √TUIJ [Et]

rčení *eques(s-)* √KWE [WJ] } Pův. „(někdo) řekl“; „výrok, citát, citace z vyřčených slov“, odtud „rčení, příslovi“.

ret pé, du. *peu* √PEÑ [VT39, 47], *pempë* [PE17] } Dle PE17 *pé* znamená „zavřená ústa“.

réva *liantassë* √LI² [QL]

rod, širší rodina *nossë* √NO⁴ [Et]

rodič *ontaro* √ON [Et], *nostar* √NO⁴ [Let, PE17] **-e** du. *ontaru* [Et, VT46]

rodička *ontarë* √ON [Et], *ontaril* [VT42]

rodit, porodit *nosta-* √NO⁴ [QL]

roh *tildë* √TIL⁴ [Et, VT46], *rassë* √RAS [Et, PE17], jen zvířecí *tarca* √TARAK⁴; na troubení *romba* √ROM [Et], *róma* [WJ]; hrana *nelhtë* [QL]

rohatý *tarucca* √TAR³ [QL]

rok sluneční *coranar* √KOR+ANAR, *lóa* [LAW¹] [LotR], dlouhý elfí *yén* √JEN⁴ [LotR, PE17, Et] } *Coranar* znamená „slunokruh“, *lóa* „růst“. *Yén* má 144 slun. let.

rokle *yáwë* √JAG [Et], *falqua* √PHALAK [QL]

role, klubko *tolupë* [QL]

rosa *rossë* √ROS [Et], *rin(g-)* √RIÑG [QL] } *Rossë* = též „mrholení“.

roslina olva [S], *laima* √LAJ [PE17], zejm. zelenina *lautě* √LAW¹ [QL], plazivá, roztáhlá *uilě* √UJ [Et]

rouhat se, klít *naiquet-* √NDAJ+KWET [PE17]

roucho vaima √WAJ [QL]

rovný v. „přímý“ a „plochý“

rozbít rac- √RAK¹ [MC]

rozbitý rácina √RAK¹ [MC]

rozbredlý o sněhu *tiquilinděa* √TIKW [QL]

rozbresek, časné ráno *artuilě* √AR²+TUJ [Et], bás. *amaurea* √AM²+AR² [MC]

rozdělit na stejné díly *etsat-*, *estat-* √ET+SAT [VT48]

rozhodnutí námiě √NAM [VT41], soudní *namna* [MR]

rozkaz canwa √KAN¹ [PM] } Též „hlášení, oznámení“.

rozkázat **can-* √KAN¹ [H. F.]

rozkvět i přen. *lotóřě* √LOT [QL]

rozjiskřit, roznitit *tinta-* √TIN [PE17, Et, S]

rozléhající se o zvuku *lámína* √LAM [Et]

rozlehlý palla √PAL [Et]

rozlomit (se) *ascat-* √SKAT [SD], *hat-*, *terhat-* √SKAT [Et, LR] } Hom. *hat-* √KHAT „hodit, vrhnout“.

rozprášený ve vzduchu *timpina* √TIP [QL]

rozprostrít, rozvinout *panta-* √PAT¹, *palya-*, *palu-* √PAL [Et]

rozptýlený, všudypřítomný *rísima* [QL]

rozsudek namna √NAM [MR], u Valar *anan (*anam-*), *anama √ANAM [H. F.] } *Anan podle jména *Risil-Anamo* „Soudný kruh“.

Rozsvětitelka (Varda) *Tintallě* √TIN [PE17, Et, RGE0], *Tintániě* √TIN+TAN [Et]

rozumět hanya- √KHAN¹ [Et]

rozumný, moudrý *saila* √SAJ¹ [VT41]

roztínat hyar- √SJAD [Et]

ručně mainen √MA3 [PE17] } Vl. instr. od *má* „ruka“.

ruka i. má (du. *mát*, pl. jen *máli*) √MA3 [VT47, PE17, QL], *maqua* √MA3+KWA¹ [VT47], *quár* (*quar-*), *quáre* √KWAR [VT47, Et, S] **II.** paže *ranco* (*rancu-*) √RAR² [Et] } Zákl. významem *quár(ě)* je „pěst“. Ve slož. „-ruký, s rukama“ je adjektivní prvek *-maitě* [PE17, PM, UT].

rukavice mantil, dlouhá n. ke zbroji *mantelě* √MA3 [QL]

runa certa √KIR [LotR] } Písmeno uzpůsobené pův. k tesání, vyřezávání.

růst¹ sl. *tuita-* √TUJ [QL], **lauya-* √LAW¹ [D. S.]

růst² podst. *lōa* √LAW¹ [LotR] } Používáno zejm. ve významu „rok“ (jakožto „vegetační cyklus“).

ružě losillě √LOTH, šípková *campilossě* √KAM¹+LOTH [QL]

rvát, trhat *narca-* √NARAK [Et, VT45]

ryba lingwě √LIW, menší *hala* [KHAL²] [Et], zlatá *culuin(d-)* √KUL [QL], stříbrná *telpin-gwě* √KJELEP [QL]

rýč sampa √SAP [QL, PE16]

rychle lintiě, lintiénen [PE17] } Znamená vlastně „s rychlostí“.

rychlost lintiě [PE17]

rychlý linta [RGE0, PE17], *larca*, *alarca* √LAK¹ [Et], *limbě* [PE17], hbitý *tyelca* √KJELEK [Et], v běhu *nóríma* √NOR [PE17]

rýma } Sloveso *nanga-* [QL] „mít rýmu, být nachlazen“.

rytíř arquen √AR¹+KWEN [PE17], jezdec *roquen* √ROK [WJ, UT] } *Arquen* je jinde přesněji přeloženo jako „šlechtic“.

Ř

řád heren [UT] } Podle *Heren Istarion*, „Řád čarodějů“.

řada téma √TEŇ³ [Et, PE17], posloupnost *hilyalě √KHIL [P. T.]

řasa I. mořská *uilě*, *ěaruilě* √AJAR+UJ [Et]

II. oční *tillě* √TIL² [QL]

řeka sířě √SIR [Et], *siryá* [VT47], *sír*, *sirě* [PE17]

řemeslník tano √TAN [Et], *tamo* √TAM² [PE17] } Zejm. kovář.

řetěz limil √LIM [QL], *angwenda √AŇG+WED [P. T.] } *Angwenda* „železné pouto“ podle sind.

řev rávě [MC], *rambě* √RAM² [QL]

řez rista √RIS [Et]

řezat *rista-* √RIS [Et], pilou *sar-* √SAR³ [QL];
na pruhu *ripta-* √RIP² [QL]

řezbář či tesař *tautamó* √TAW+TAM² [PE17]

řež, krvavá bitka *macca* √MAK [QL]

říčka *siril* √SIR [Et]

říkat v. „mluvit“, „vyprávět“

říjen *narquelië* √NAR¹, KWEL [LotR] } „Slábnutí ohně/slunce“.

říše *arda* √GAR [Et], *turmen* √TUR+MEN¹ [PE17] } *Arda* „Země, svět“ jakožto Manwého říše.

řvát, troubit *ram-* √RAM² [QL]

S

s sp. *as* √AS² [VT43, 47], *lé* [PE17], *o-*, *ó-* √WO [VT43], mající *arwa* √ZAR [Et] } *As* lze spojit s důrazným os. zájmenem, *o-/ó-* se používá jen s prostým os. zájmenem *n.* v jiné složenině. *Arwa* se pojí s genitivem.

safir *lúlë* [QL]

safírový *lúlëa* [QL]

sáh *rangwë* √RAK² [Et]

sahat, natahovat se *rahta-* √RAK² [QL]

sám *er* √ER [Et] } Těž „jeden, jediný“.

samec, muž *hanu* √ZAN [Et]

samohláska *ómëa*, *ómatengwë* √OM+TEŇ¹ [VT39], *óma* [PE18], *óman* (*omand-*) [Et], *penna* √PEN² [VT39]; kořenová *sundóma* √STUD [VT39, 47, PE17]

samota *eressë* √ER [Et]

Saruman *Curunir* √KUR [S], *Curumo* [UT] } *Curumo* je valinorské jméno.

sázet rostlinu *empanya-* √PAN [VT27]

sbohem *márienna* √MAG¹+NA² [PE17], *namárië* √NA¹+MAG¹, MAN¹ [PE17, RGE0]; *alámenë* √AL¹+MEN² [PE17] } Znamená vl. „měj se dobře, ať se ti daří“. *Alámenë* „Jdi s pozhnáním, s dobrým znamením“.

shromáždit *hosta-* √KHOTH [Et], *comya-* [PE17]

se, sebe živ. *immo* √MO², neživ. *imma* √MA² [VT47, 49] } Kromě toho existují samostatné tvary pro jednotlivé osoby.

sebrat prsty *lepta-* √LEP [VT47]

sečíst, spočítat *onot-* √WO+NOT [Et]

sedět *ham-* √KHAM [Et], *har-* √KHAD [UT], na bobku *hac-* [GL] } *Har-* může též znamenat „zůstávat“ [PE17, QL].

sedm *otso* √OTOS [VT48, Et, QL], *otos* [PE17]

sedmina *otosta*, *osta* √OTOS+SAT [VT48]

sedmnáct *otoquë* √OTOS [VT48]

sedmý *otsëa* √OTOS [VT42]

sehnutý *cúna* √KU3 [MC], *cauca* √KAW² [QL]

sek, seknutí *rista* √RIS, *cirissë* √KIRIS [Et]

sekáč *lenquelënu* √LERKW [QL]

sekat *hyar-* √SJAD, *rista-* √RIS [Et], mečem *mac-* √MAK [VT39], sekerou *pelehtha-* [QL], kosou **salahta-* √SALAK [Q.]

sekera *pelecco*, válečná *tuacca* [QL]

sem *sir*, *sira*, *simen* √SI+MEN¹ [VT49] } Doloženo též *simen* ve významu „zde“ [LR].

semeno *milë* [QL], *erdë* √ERED [Et] } Hom. *erdë* √ER „jednota [ducha a těla], osoba jako celek“.

sen *olos* (*olor-*) √OLOS [UT], *olor* [Et, QL], *olórë* [QL], *lórë* [PE17]; *fanwë* √PHAN² [QL] } *Olos*, „sen, jasné a krásné vidění, představuje věci fyzicky nepřítomných, ale zhmotnitelných uměním; nikoli však noční sen“. Ostatní slova ale bez upřesnění.

senoseč **salcessë* √SALAK [QL] } Upr. z *silkesse*.

sesouvat se, hroutit se *talta-*, min. *talantë* √TALAT [MC, Et, PE18]

sestra *seler* (*sell-*) √THELES, *onórë* √WO+NO¹ [Et], *nësa*, *nettë* (*nettí-*) √NETH [VT47, 48]; přísahou *osellë* √WO+THEL [Et]

sestřenice *ettaressë* √RES [QL]

setkáni dvou *omentíë* √WO+MEN² [LotR, WJ], tři a více *yomenië* √JO [WJ] } Jedno z etym. vysvětlení spatřuje v *omentíë* slovo *tië*, tedy vl. „setkáni cest“ [PE17].

sever *formen* √PHOR+MEN¹ [LotR, PE17, Et]

severní *formenya* √PHOR+MEN¹ [Et], *forna* [PE17]

sežehnout, spálit *sis-* √SITH [QL]
sežehnutý *sisin* √SITH [QL]
shnilý *quelexima* √KWELEK [QL]
shoda *inquilē* √IM² [QL]
shodný, stejný *inqua*, totožný *iminqua* √IM² [QL]
shrbený *numba* √NDUB [PE17]
shromáždění, sbírka *combē*, *ocombē* √KOM [PE17]
shromažďovat *comya-*, **se** *ócom-* [PE17], obojí *hosta-* √KHOTH [Et, PE17, MC]
shrnout, zakončit *telya-* √TEL² [WJ]
schod *tyellē* [PE17] } Též obecně „stupeň“.
síla tělesná *tuo* √TUG [Et], *poldorē* √POLOD [QL], mužná *viē*, *vēassē* √WEG [Et]
Silmariil *Silmariil(-)* √SIL+MAR²+RIL [S] } Hmota, z níž byly Silmarily vyrobeny, se nazývala *silima* [PE17].
silnice *mallē* √MBAL [LR, SD], *tēa* √TEŇ³ [Et]
silný *polda* √POLOD [Et], *turca* √TUR [PM], *tulca* √TULUK [Et], tlustý *tiuca* √TIW [Et] } *Tiuca* též „hustý, plný“ [QL].
Silvestr (poslední den roku) *quantariē* √KWAT+RE [PM] } „Den dokončení“.
síň *mardē* √MBAR [RGEO], dřevěná *ampano* √AM²+PAN [Et], klenutá, zejm. jeskynní *rondo* √RON [VT39, WJ], vysoká *oromar(d-)* √OR+MBAR [PE17]
Sirius *Helluin* [S], *Niellúnē*, *Nierninwa* √NE³+LUG², NIN² [QL] } Výrazy z QL znamenají „modrá včela“.
sít *rer-*, min. *rendē* √RED [Et]
síto *silta* √SILIT [QL]
síť *natsē* √NAT [Et], *raima* √RAJ, na lovení *rembē* √REB [VT42]
síťka na vlasy *carrēa* √KAS+RAJ [VT42]
sjednotit **erta-* √ER [D. S.]
skákat *halta-* √KHAL³ [QL], *cap-* √KAP [QL, PE16], hopsat **lap-* [B. S.]
skála *ondo* √GONOD [MC, PE17], ostrá *carca* √KARAK [MC] } Zákl. významem *carca* je „zub, tesák“.
skalnatý o pobřeží *aicuvoitē* √AJAK [QL]
skladatel, hudebník *lindimaitar* √LIN⁴ [PE17]

sklenice *hyelma* √KHJEL [VT45], *cilinyul* √JUL² [PE17], malá (panák) *lipil* √LIP [QL]
sklízet **cirihta-* √KIRIK [H. F.]
sklizeň *yávan* √JAB [QL]
sklo *hyellē* √KHJELES [Et], *cilin* [PE17] } *Cilin* se používalo i = věc vyrobená ze skla.
skok *capanda* √KAP [QL]
skrytý *halda* √SKAL⁴ [Et], tajný *muina* √MUJ [Et], *foina* √PHO³ [QL]
skrývat *halya-* √SKAL⁴ [Et], *nurta-* [S]; *lom-* [QL] } *Lom-* též intr. „skrývat se, krást se“.
skrz *ter*, *terē* √TER [Et, VT49]
skřet *orco* (*orcu-*) √RUK [W], PE17, Et], *urco* (*urcu-*) √RUK [WJ] } *Orco* převzato ze sind. *Urco* označuje obecněji temné tvory.
skřivan *lirulin* √LIN⁴ [MR]
skutečný *anwa* √AN² [Et], *nanwa* √NA² [VT49]
skvrna *motto* √MBOH [Et]
slábnout, vytrácet se *pic-* √PIK [MC], *sinta-* √THIN [Et]
slabý *limpa* √DIP [PE17] } (Neudrží se ve vzpřímené či napjaté poloze.)
sladký *lissē* √LIS [RGEO, PE17]
slaný *singwa* √SIŇG [QL]
sláva, *nádhera* *alcar*, *alcarē* √AKALAR [Et, PE17, VT43]
slavík *lómelindē* √DO³+LIN⁴, *mori-lindē* √MOR [Et], bás. *findómerel* √TIN+DOM+SELED [Et, S] } První dva výrazy znamenají „noční zpěvák“, třetí „dcera soumraku“.
slavnost *meren(d-)*, *merendē* √MBER [Et]
slavnostní *merya* √MBER [Et]
sledovat, střežit *tír-* √TIR [Et, PE17, QL]
slepice *porocē* √POROK [QL] } Či jiný drůbeží opeřenec.
slib v. přísaha
slina, plivanec *rentyē* √RET [QL], *recca* [PE13]
slítovat se, smilovat se *órav-* √WO+DAB [VT44]
sliz *lúcē* √LUK² [QL]
slizký *lúcima* √LUK² [QL]
slon *andamunda* √ANAD, MBUD [Et] } „Dlouhý čumák/chobot“.

- sloup**, pilíř *tarma* √TAR⁴ [UT, S], dřevěný *samna* √STAB [Et]
- sloužit** **vartya-* [L. F., QL]
- slovní** *quentëa* √KWET [QL]
- slovo** *quetta* √KWET [W], PE17, S]
- sluch** *lasta* √LAS² [Et]
- slunce** *Anar* √ANAR [Et, MC, PE17]; *Úrin(d-)* √UR¹ [Et], *Ancalë* √KAL [Et, VT45], *Calavénë*, *Calaventë* √KAL+WEN² [LT1] ∫ Zákl. jméno je *Anar*, další znamenají Žhnouci, Záře, Světelná loďka.
- slunovrat** ∫ Existuje výraz *ceuranar* √KEW+ANAR, přeložený „nové slunce po slunovratu“ [VT48].
- služba** *vartyanë* [QL]
- služebník** *núro* √NDUR [Et], *vartyo* [QL]; ve slož. *-(n)dur* [Let, UT] ∫ Prvek *-(n)dur* se často používal ve jménech.
- slyšet** *hlar-* √SLAS [MC]
- slyšitelný** snadno *asalastë* √ATH, LAS² [PE17]
- slza** *nië* √NEJ [Et, QL], *nírë* [Et]
- smaragd** *laimaril √LAJAK+MAR²+RIL [H. F.]
- smát se** *lala-* √LAD² [PM], *cac-* √KAK [QL] ∫ Hom. *lala-* √LA „popřít“.
- smážit**, opalovat *sis-* √SIS [QL]
- smečka** psů, vlků *savanda* √SAW [QL]
- smělost** *verië* √BER [Et]
- smělý** *verya* √BER [Et]
- smět** *lerta-* √LER [VT41]
- smetana** *quirmë* √KWIR [QL]
- smích** *cancelë* √KAK, *mírmilë* √MIR² [QL]
- smlouva** *vérë* √WED [Et] ∫ Těž „přísaha“ či obecněji „pouto“ (asi ne ve smyslu fyzickém).
- smrt** přirozená *firië*, *effirië* √ET+PHIR [VT43], *fairë* √PHIR [Et]; bolestivá *qualmë*, *unqualë* √KVAL [Et, PE18, QL], *anqualë* [VT45]; jako pojem *ñuru*, personif. *Ñuru*, *Ñurufantur* = Mandos √ÑGUR¹ [Et] ∫ Hom. *fairë* √PHAJ¹ „duch, přízrak“.
- smrtník** *fírimo* √PHIR [VT49, LR], *fírima*, *fírya* [W], *fírë* [Et] ∫ Často tak elfové nazývali rasu lidí.
- smrtnelný** *fírima* √PHIR [Et]; smrtonosný *qualma*, *qualmëa* √KVAL [QL]
- snadno** v předp. *as(a)-* √ATH [PE17] ∫ Adjektivní předpona. Kratší *as-* před *t*, *p*, *c*, *qu*, *s*; např. *ascenë*, *ascénima* „snadno slyšitelný“.
- снаžit se**, usilovat *ric-* √RIK³ [PE17] ∫ Hom. „kroutit“ √RIK¹.
- snědý** *varnë* √BARAN [Et] ∫ Těž „hnědý“.
- sněhobílý** *lossëa* √LOS² [VT42, PE17], *lossë* [RGeo, PE17, S] ∫ *Lossë* též jako podst. jm. „sníh“.
- sněženka** *nieninquë* √NEJ+NIKW [Et, QL] ∫ „Bílá slza“.
- sněžit** *hrir-*, min. *hrinsë* √SRIS [PE17], *niquista-* √NIKW [QL]
- sněžný**, zasněžený *niquissëa* √NIKW [QL], *lossëa* √LOS² [PE17]
- snídaně** *arinwat √AR²+MAT [H. F.]
- sníh** *niquë* √NIKW [Et], jemný *is(s-)* √IS², *niquilis* [QL]; napadlý *lossë* √LOS² [RGeo, VT42, PE17], bás. *olos(s-)*, *olossë* √GOLOS [Et]; sněhová čepice *niquetil(d-)* √NIKW+TIL¹; padající *hrissë* √SRIS [PE17]; rozčvachtaný *tiquilin(d-)* √TIKW [QL]
- snít** *óla-* √OL¹ [UT] ∫ Používá se v neosobní vazbě, např. *óla nin* „sním“. Viz komentář u hesla „sen“ a v Kořenovníku.
- snop** *limna* √LIM [QL]
- snový** *olosta* [UT], *olórëa* √OLOS [QL]
- sochař** *ondomaitar* √GONOD+MAJ¹, *ontamo* √TAM² [PE17]
- sokol** *fion* (*fion-* n. *fiond-*) √PHI [Et, VT46]
- sonanta** fonet. *vórëa* [PE18]
- Soudce** *Námo* √NAM [W], S] ∫ Jméno Mandose.
- soudit**, usuzovat *nam-* √NAM [VT41], *nav-* [VT42] ∫ Těž „považovat (za)“.
- Soudný kruh** *Máhanar* [W] ∫ Místo, kde se radí Valar. Z val. *Máchananaškād*.
- souhláska** *ólama* √WO+LAM [PE18]; *pataca*, *ňávëa*, *ňáva-tengwë* √TEŇ¹, *lambatengwë* √LAB [VT39]
- soukromý** *vëra* √WE² [PM], *satya* √SAT [VT42], *pahta* √PAK [VT41]
- soumrak** *undómë* √UN+DOM [LotR]; *yualë*, *yúcalë* √JU+KAL [Et], *yúyal* √JU+ŇAL,

- úyalē** √GAL² [PE17] } *Yualē* a *yúcalē* znamenají „obousvětlí“, tedy se asi týkají ranního i večerního šera.
- soused** *asambar*, *asambaro*, *armaro* √AS²+MBAR [VT48]
- soustruh** *terendil* √TER [QL]
- spalovat** *usta-* √US⁴ [QL], **urta-* √UR⁴ [H.F.]
- spánek** *fúmē* √PHUM [QL], lehčí *lórē* √LOS⁴ [Et]
- spasitel** *runando* [VT44] } *Mardorunando*, „Spasitel světa“ = Kristus.
- spát** *fum-* √PHUM, lehce *lor-* √LOS⁴ [QL]
- spěch**, ukvapenost *ormē* √GOR [Et]
- spěšný** *orna* √GOR [Et], *tyelca* √KJELEK [PM] } *Tyelca* = též „svižný, čilý“ [Et].
- spící lorna** √LOS⁴ [Et]
- spirála** *lingwilla* [QL]
- spiranta**, úžinová souhláska *surya* √SUS [Et]
- spočitatelný** *nótima* √NOT [PE17]
- spojení** *yanwē* √JAT [Et] } Obvykle v konkrétnějším významu „most“.
- spojovat**, roubovat *lequeta-*, min. *lequentē* √LEKW [L. F., QL]
- spolknout** přen. *undulav-* √UN+LAB [PE17]
- spolu**, dohromady uo, předp. o- √WO [PE17]
- spona** na šaty *tancil* √TAK [Et], *tancal*, *tan-cala* [PE18]
- spor** *cos(t-)* √KOTH [QL]
- sporný** *cosima* √KOTH [QL]
- správce** království *arandur* √ARAN+NDUR [UT] } Či královský úředník, služebník.
- správný**, vhodný *mára* √MAG⁴, MAG² [PE17], dle pravidel *sanya* √STAN [Et]
- sraz** *aigualē* √AJAK [QL]
- sražený** o mléce *tyurda* √TJUR [QL]
- srdce** fyz. *hón* √KHON [Et], *hon(d-)* [QL]; přen. *indo* √ID [Et], *órē* √3OR [VT41] } Význam slov *indo* a *órē* je složitější, vysvětlení by bylo dlouhé.
- srděčný**, laskavý *lúsina* [QL]
- srkat**, vyлизovat *salpa-* √SALAP [Et, QL]
- srp** *circa* √KIRIK [Et] } *Valacirca* „Srp Valar“ je quenijské jméno souhvězdí Velká Medvědice.
- srpen** *úrimē*, *urimē* √UR⁴ [LotR, S]
- stačit** *farya-*, min. *farnē*, *farinyē* √PHAR [Et, VT46]
- stádo** *lamárē* √LAMAN [QL]
- stále**, vždy *voro* √BOR [Et, QL], ve slož. *vor-*, *voro-* [Et]
- stálý**, věrný *voronda* √BORON, *vórima* √BOR [UT], *sorna* [PE17]
- stan** **lancōa* √LAN²+KAW⁴ [H. F.]
- starý** *linyenwa* √LI²+JEN⁴ [Et], **yenquanta* √JEN⁴+KWAT, a slabý (o člověku) *yengwa* √JEN⁴+GEŃG [L. F., Et]; opotřebovaný (o věci) *yerna* √GJER [Et]; dávný *yára*, *yárēa*, *yalúmēa* √JA²+LU⁴ [Et], *enwina* [MC] } *Linyenwa* „mající mnoho roků“, *yengwa* „nemocný léty“ (dle sind.); *yára* „náležící dávné minulosti n. pocházející z ní“.
- stát** **tyul-* √TJUL [PPQ], *tar-* √TAR⁴ [PE17] } Hom. *tar-* „křížovat, přecházet“ √TAR².
- stát se I.** přihodit se *marťa-* √MBARAT [QL]
- II.** (něčím) *no-* √NO⁴ [QL]
- statek**, hospodářství *osta* [QL]
- statečnost** *cánē* √KAN² [Et]
- statečný** *canya* √KAN² [Et]
- stav I.** *sóma* [QL] **II.** tkalcovský *lanwa* √LAN² [Et], *windelē* √WID [QL]
- stavba** *ataquē* √TAK, *car(d-)* √KAR, dřevěná *ampano* √AM²+PAN [Et]
- stavět** *carasta-* √KAR [PE17], *car-* [Et] } Sloveso *car-* má naprosto obecný význam „dělat“.
- stavitel lodí** **ciryatan* √KIR+TAN [Q.] } Podle jména nům. krále Tar-Ciryatana a elfa Círdana.
- stehno** *tiuco* √TIW [Et]
- stejný** v. shodný
- stěna** skalní *aiquassē* √AJAK [QL]
- stezka** úzká, v rokli *axa* √AK [Et]
- stěžeň** *tyulma* √TJUL [Et, QL]
- stín I.** *laimē* √DAJ⁴ [Et], *lómim* √DOM [QL]; *lumbē* √LUM [Et], těžký *lumbulē* [RGeo, PE17], *fuinē*, *huinē* √PHUJ [Et], *ungo* √UŃG [Et] **II.** vržený *lěo* √DAJ [Et], bás. *ixal* √SKAL [PE17] } *Ungo* též „temný mrak“.
- stínit**, kryt před světlem n. znakem *halya-* √SKAL⁴, *telta-* √TEL⁴ [Et]
- stinný** *laira* √DAJ⁴ [Et], *lómima* √DOM [QL]

stížnost *nur(r-)* √NUR² [QL] } Pův. význam „vrčení“.

stlačovat *sanga-* √STAG [QL]

sto *tuxa* √TUK² [PE14] } QL překládá jako „veletucet“ či doplňuje přívlastkem *pinea* (*quainěa) na „veletucet dekadický“ = „sto“.

století *quantien* (*quantien-*) √KWAT+JEN⁴ [PM] } Překlad „století“ je od hobitů. Pro elfy to byl rok o délce 100 slunečních let.

stonek *telco* (*telcu-*) √TELEK [LotR, Et] } Těž „noha“.

stopa *runya* √RUN⁴ [Et]

stoupající o terénu *ampenda*, *ambapenda* √AM²+PENED [Et]

stoupání *ampendě* √AM²+PENED [Et]

stoupenec *astarindo*, *artarindo* √AD⁴, TAR⁴ [PE17]

stožár *tulwě* [QL] } Těž „prapor“.

strach *caurě* √KAWAR [QL], velký *ossě* √GOS [Et], *sossě* √THOS [PE17] } Srv. jméno *Ossě*, kt. je ale převzaté z valarštiny.

strašit *ruhta-* √RUK [WJ]

strašný *rúcima* √RUK [WJ]; *aica* √GAJ⁴ [PM]; bolestivý *naira* √NAJ [QL] } *Aica* se zřídka používalo o zlých věcech. Hom. „ostrý“ √AJAK.

stráž *tiris(s-)*, *tirissě* √TIR [QL]

strmý *aiqua* √AJAK [Et, QL], *oronta* √OR [QL]

strnad *ammalě*, *ambalě* √SMAL [Et]

strom silný, rozložitý *alda* √GALAD [LotR, UT, QL], rostoucí do výše *orně* √ORON [UT, Et, PE17]; velký *táva* √TAW [PE17]; ovocný *marinně*, *marindě* √MAR⁴ [QL]

stromofkaný *aldarembina* √GALAD+REB [PE17]

střapec, chochol *quasilla* √KWATH [QL]

střed *endě* √ENED [Et, VT48]

střední *enya*, van. *endya* √ENED [Et], *enděa* [LotR]

Střezemě *Endor*, *Endorě* √ENED+NDOR [LotR, PE17, Let], *Endamar* √ENED+MBAR, *Ambarenya* √MBAR+ENED [Et]

střecha *tópa* √TOP [Et], klenutá *telumě* √TELU [WJ] } *Telumě* se před zavedením slova *Menel* používalo pro nebeskou klenbu.

střežit *tir-* √TIR [Et, UT, QL]

stříbrný I. ze stříbra *telemná* √KJELEP [Et], *telpina* [Et, QL] **II.** o světle, barvě *silma* √SIL [Et], *telepta* [PE17], blyskavý *tinda* √TIN [Et]

stříbrňák *telpilin* √KJELEP [QL]

stříbro *telpě*, *tyelpě* √KJELEP [Et, UT, QL], bás. (n. stříbrné světlo) *silmě* √SIL [Et] } Ohledně tvarů na *t-* vs. *ty-* viz Kořenovník. *Silmě* „hvězdné světlo“ [LotR], „světlo Silpionu“ [Et].

stůl *paluhta*, velký *palasar(d-)* √PAL [QL]

stupeň *tyellě* √KJEL² [LotR, PE17] } Těž na schodech n. žebříku.

stvoření, bytost *onna* √ON [Et]

stvořit *onta-*, min. *óně*, *ontaně* √ON [Et]

suchý *parca* √PARAK [Et]

sůl *singě* √SIŇG [QL]

sušený, solený *tarquin* √TARAK [QL] } Jako podst. jm. „nasolené maso“.

sušit *tarqua-* √TARAK [QL] } Či jinak konzervovat potraviny.

svah *talta* √TALAT; dolů *pendě* √PENED, [PE17, Et] nahoru *ampendě* √AM²+PENED [Et]

sval *tuo* √TUG [Et] } Těž „šlacha“ a „(tělesná) síla“.

svalnatý *polda* √POLOD [Et], n. svalový *poldó-rěa* [QL]

svatba *vestalě* √BES [Et, QL, VT49], *veryanwě* √BES+JAT [VT49]

svátek *meryalě* √MBER [Et], *asar* [WJ] } *Asar* z valarštiny, „určený čas“.

svatyně *yána* √JAN [Et], *ainas* √AJAN [PE17]

svažovat se *penda-*, min. *-ně* √PED [PE17]

svažující se *penda* √PED [PE17, Et], *talta* √TALAT [Et]

svědek *astarmo* √AD⁴ [PE17]

svědit *itisyá-* √ITIS [QL] } Těž přen. „rozčilovat“.

svěšený, ochablý *nimpa* √NDIP [PE17], *quinqua* √KWI [QL]

svět *ambar* √MBAR [LotR, Et, VT44], *mar(d-)* [LR]; *Arda* √GAR [W], S, Let } *Ambar*, *mar* je „obydlí“ (děti Ilúvatarových), *Arda* „Manwého říše“ (též *Ardaranyě* „Království Ardy“ [PE17]). Širší pojmy viz „vesmír“.

svět|ec *aimo* **-ice** *aimě √AJAN [QL]

Světelný průsmyk *Calacirya, Calaciryan*

√KAL+KIR [PE17]

světít *aina-* √AJAN [PE17]**světlo** **I.** *cálě* √KAL [MC], *cala* [Et]; sluneční *árě* √AS⁴ [PE17, S]; měsíční *isilmě* √ITHIL [MC], hvězdné *ilma* √GIL [Et], n. stříbrné *silmě* √SIL [LotR, Et], třpytivé *rilma* √RIL [Et] **II.** svítidlo v. „lampa“**světlý** *calina* √KAL [Et], o vlasech n. pokožce *vana* [PE17], *vanya* √WAN⁴ [WJ] } Třetí výraz může znamenat též „krásný“ v nejobecnějším významu.**svěžest**, mládí *wén* √GWEN [Et]**svěží** *wenya* √GWEN, o člověku *nessima* √NETH [Et] } *Wenya* též = „světlezelený“.**svíčka** *licuma* √LIKU [MC]**svítání** *anarórě* √ANAR+OR, *ára* √AR² [Et]**svítit** *calta-* √KAL [Et], *cal-* [UT, QL]; stříbrně *sil-* [LotR, PE17, VT49] } *Sil-* „svítit bílým nebo stříbrným světlem, zvl. o hvězdách n. měsíci“.**svízelný** *urda* √GUR [PE17]**svoboda** *fairiě* √PHAJ² [QL]**svobodný** *léra* √LER [VT41], *fairě* √PHAJ² [QL] } Hom. *fairě* „duch“ √PHAJ⁴ a „smrt“ √PHIR.**svolení** } *Lenémě* „se svolením“ – koho, v genitivu.**syn** *yondo* √JON [Et, PE17, VT43], *yonyo* [VT47], ve slož. *-ion*, *-yon* [Et, PE17, MR]; *hilmó* √KHIL [QL] } V oslovení *yonya* (patrně zkrác. z *yondonya*) „můj synu“.**Syn Boží** *Eruion* √ER+JON [VT44]**sýr** *tyur(d-)* √TJUR [QL], *tyurmě* [PE16]

Š

šachy *arantyalmě j. č. √ARAN+TJAL [L. N.] } „Královská hra“.**šarlatový** *saquila* [QL]**Šedí elfové** *Sindar* √THIN [S, WJ, MR], *Sindeldi* √THIN+ELEN [WJ]**šedolistý** *lassemista* √LAS⁴+MITH [PE17] } Jméno stromu – jeřábu.**šedomodrý** *vindě (*vindi-*) √WINID [Et, VT46]**Šedoplášť** *Sindicollo* √THIN+KOL [WJ, MR, PM], *Sindacollo* [PE17], *Singollo* } Král Elu Thingol.**šedý** *sindě* (*sindi-*) √THIN [WJ, Et, PE17], *sinda* [PE17, S, RGeo], *mista* √MITH [PE17], světle *mísě* √MITH [PE17], *hiswa* √KHITH [Et]**šed'** *sindiě* √THIN [PE17]**šelest**, šum *quisquirindě* √KWIS [QL], listí *escě* √ESEK [Et]**šelestit** *quisquir-* √KWIS [QL]**šepot** *lussě* √SLUS [Et]**šeptat** *lussa-* √SLUS [Et], *quis-* √KWIS [QL]**šero** *lumbě* √LUM [Et], *huině* √PHUJ [S, VT41], *ungwě* √UŇG [Et] } Dále v. „předjířít“, „soumrak“. *Ungwě* = též „pavučina“ [LotR].**šerý** *huiva* √PHUJ [QL]**šest** *enquě* √ENEK [Et, VT48, PE17]**šestina** *enquesta* √ENEK+SAT [VT48]**šestý** *enquěa* √ENEK [VT42]**šije** *acas* (*ax-*), *axě* [PE17], geogr. *yatta* √JAK⁴ [Et, QL]**šilený** *marta* √MBARAT [Et] } Stížený šilenstvím, předurčený k brzké smrti.**šíp** *pilin(d-)* √PILIM [Et]**šípek** plod *campin(n-)* √KAM⁴ [QL] } Růže šípková je *campilosě* [QL].**široko daleko** *palan* √PALAN [VT47, PE17, S] } Možná používáno jen ve slož. (*palantír* ap.), ne samostatně.**široký** *palda* √PALAN [VT47], *yanda*, *yána* √JAN⁴ [PE17], *landa* √LAD⁴ [Et, QL], *alanda* [QL]**širý** *palla* √PAL [Et]**šít** *nem-* √NEM [QL]**šklebit se** *mirtya-* √MIRIT [QL]**škrábat** *nyas-* √NJATH [QL]**škrábnutí** *nyas(t-)* √NJATH [QL]**škrabka** *rasta* √RAD⁴ [QL] } Též „pilník“.**šlechtic** *arquen* √AR⁴+KWEN [WJ], *arato* √ARAT [PE17]**špatný** *raica* √RAJAK [Et], *quarda* [QL], *ulca* √UK [QL, VT48] } Zákl. významem *raica* je „křivý“; *ulca* se častěji překládá jako „zlý“.

špička tildě, ve slož. *-til(d-)* √TIL¹ [Et, WJ], *nasta* √NAS² [Et]

špína odporná *sōa* √SAW¹ [PE17], *mut* (*muht-*) √MUK [QL]

špinavý vára √WA3 [Et], odporně *muqua*, *munqua* √MUK [QL]

špinit *vahṭa-* √WA3 [Et] ∫ Zřejmě ve fyzickém i přeneseném smyslu.

špulit ústa, ohrnovat *rtý penga-* √PEŇ [VT39]

šrám cirissě √KIR [Et]

štěrk *arat* (*arac-*) √RAK¹ [QL] ∫ Dále pak *arahlē* „plocha pokrytá štěrkem“; význam obojího poupraven pod vlivem kořene. [Q.]

šťěstí *martē √MBARAT [Q., QL]

šťíhlý teren, *terenē* √TER [Et], *nindē* √NIN¹ [Et], *fimbē* (*fimbi-*) [PE17], *lenwa* √DEN¹ [QL]

šťípnutí hmyzem *ifis(s-)* √ITIS [QL]

šťít **I.** *turma* √TURUM [Et], *umbas* √MBATH [VT45], *sanda* [UT] **II.** horský *rasšē*, √RAS [Et, PE17], *rasco* [VT46] ∫ Existuje výraz *sandastan* (*-stam-*) „zábřana ze šťítů“, bojový útvar. Výrazy od RAS znamenají též „(zvířecí) roh“.

šťastný, požehnaný *herenya* √KHER [Et] ∫ Též „bohatý“.

šťáva *pirya* √PIS, *sáva* √SAB [Et], *marca* √MARAK, *pulquē* [QL]

šťavnatý *marqua* √MARAK [QL]

švadlena *serindē* [PM, MR] ∫ Jméno Míriel; použití jako podst. jm. obecné není doloženo.

švestka *pio* [QL] ∫ Asi může označovat i jinou peckovici.

t

tabák, dýmkové koření *alanessē*, *alenessē* [PE17] ∫ Sind. *galenas*.

tác *tulma* √TUL [QL] ∫ Též „nosítka, máry“.

tady *sinomē* √SI+NOM [LotR, VT49], *sisšē*, *sís* [VT49], *simen* √MEN¹ [LR]

táhnout *tuc-* √TUK¹ [Et]

tajemství *muilē* √MUJ [Et], *fólē* √PHO3 [QL]

tajněstkářský *fólima* √PHO3 [QL]

tajný *muina* √MUJ, *nulla*, *nulda* √NDUL [Et], *foina* √PHO3, *lomba* √DOM [QL] ∫ Víceméně všechny výrazy mohou znamenat též „skrytý“. Příd. jm. *avaquétima*, *avanyárima* [WJ] „to, o čem je zakázáno mluvit“.

tak *tanen*, *tánen* √TA¹ [VT49] ∫ Též ve významu „proto“.

také *yando* [QL]

takový *taitē* √TA¹ –**to** *sitē* √SI [VT49]

takto *siē* √SI [VT43, 49], *sinen* [VT49]

tam **I.** lok. *tanomē* √TA¹+NOM, *tassē*, *tás* [VT49] **II.** all. *tar*, *tara* √TA¹+DA [Et, VT49], *tanna* √TA¹+NA¹ [VT14, PE16], *tamen* √TA¹+MEN² [VT49] ∫ Hom. *tanna* „značka“.

tamten *enta* √EN²+TA¹ [Et]

tanec ob. *lilitē*, jeden *liltē √LILIT [QL] ∫ *Liltē* upr. z *lilt*.

tančit *lilita-* √LILIT [Et, QL]

tání, obleva *tiquilē* √TIKW [QL]

tát, tavit se *tiqui-* √TIKW [QL]

táta *atto* √AT¹ [Et, VT47], *tata* √TAT¹ [UT] ∫ *Aṭya* [VT47], zkrácené oslovení otce dítětem. Dále v. „otec“.

téci *sir-* √SIR [Et], *sirya-* [PE17]

tečka zejm. v písmu *fixē*, nad znakem *amafixē*, pod znakem *unufixē* √AM², UN+TIK [Et, VT46]; za větou *pusta* √PUS [Et]

teď *sí* √SI [RGeo, Et, VT43], *sin* [Et], *sín* [SD]; *silumē* √SI+LU¹ [VT49] ∫ Těmto výrazům odpovídá *tá* a *talumē* se vzdálenějším ukazovacím kořenem („v tom čase, tehdy“) √TA¹ [VT49].

telepatie *ósanwē* √WO+SAM [VT39] ∫ K tomu se vážou pojmy *sanwēcenda* √KEN „čtení myšlenek“, *sanwē-latya* √LAT¹ „otevírání mysli“, *sanwē-menta* √MEN² „posílání myšlenek, myšlenková zpráva“ [VT39, 41]

tělesný *sarcuva* √SARAK [QL]

tělo *hrōa* √SRAW [MR, VT41, 47], *hrondo* √SRON, *larma* √LAR [PE17]; tělesná forma Valar a Maiar *fana* √PHAN¹ [PE17] ∫ Metaforycky se používalo i *cōa* „přibýtek“ [PE17].

temnota *morniē* √MOR [RGeo, PE17], *mórē* [Et], *morē* (*mori-*) [Let]; *huinē* √PHUJ [VT41, S] ∫ *Morē* též příd. jm. „černý“.

temný lóna √DO3, *nulla* √NDUL [Et], *morna* √MOR [PE17, Let]; hodně *lilóměa* √LI⁴+DO3 [PE17] } *Nulla* též „tajný, skrytý“; *morna* častěji ve významu „černý“.

Temný hvozď Taurě Huinéva √TAWAR, PHUJ [Et] } Sind. *Taur-nu-Fuin*.

ten tana √TA⁴ [Et]; určitý člen *i* [R GEO, Et, PE17]

tento sina √SI [UT, VT49]

teplo sluneční árě √AS⁴ [PE17] } Též „den“.

teplý lauca √LAW² [Et]

tesák (zub) *carca* √KARAK [S, QL]

tesař samno √STAB [Et], *tautamno* √TAW+TAM² [PE17]

těsto maxě √MASAG [Et]

těžký lunga √LUG⁴ [Et] } „Obtížný“ viz tam.

Thorondor Sorontar √THORON+TAR⁴ [Et, S] } „Král orlů“.

ticho, klid *quildě* √KWILID [QL]

tichý quilda √KWILID [QL]

Tinúviel Tindómíel √TIN+DOM+JEL [UT], *Tindómerel* √SELED [Et, S] } Jméno Lúthien, znamená „slavík“, doslova „dcera soumraku“.

tis tamuril [QL]

tíživý lumna √DUB [Et]

tkanina lanna √LAN² [Et]

tkát lanya- √LAN² [Et]

flačnice, dav *sanga* √STAG [Et, PE17, QL] } Též sevřený bojový útvar.

flačit sanga- √STAG [QL]

flachat nyata- √NJAT [QL]

floustnout tiuya- √TIW [Et]

floušník fambo √PHAB [QL]

flustý tiuca √TIW [Et], *pulwa* √PUL [QL]

tmavý o vlasech (ne však zcela černý) *hróva* [PE17] } Dále v. „temný“.

to ta √TA⁴ [Et, PE17]

tok celumě √KEL [Et, QL]

topit quosta- √KWOD [QL]; **topit se quor-**, min. *quondě* √KWOD [QL] } Též „dusit (se)“.

topol tyulussě √TJUL [Et, QL, PE16] } Příd. jm. *lintyulussěa* „s mnoha topoly“ [Et, QL].

touha ířě √ID [Et], silná *maivoíně* [QL]; chamtivá *mailě*, *milmě* √MIL⁴ [Et]; sexuální *yěřě* √JER [VT46]

toulání ráně √RAN [Et]

toulat se ranya- √RAN, *mista-* √MIS⁴ [Et]

toulec vainolě √WAJ [QL]

toužit yesta- √JES⁴ [Et, VT46], hodně *mai-voita-* [QL]; nenasytně *milya-* √MIL⁴ [Et]

tráva salquě √SALAK, tuhá, suchá *sara* √STAR [Et]

trávník palis(t-), palistě √PAL [QL]

trest paimě, zvl. tělesný *paimesta* √PAJ [QL] } *Paimě* též „pomsta“.

trestat paimeta-, paimenta- √PAJ [QL]

trhnout, škubnout *rihta-* √RIK² [Et]

trhnutí rincě (rinci-) √RIK² [Et], *rinca* [VT46]; *carpalě* √KARAP [QL]

trn nassě √NAS, *erca* √EREK [Et], *necel* √NEK⁴ [PE17]

trojice neldiě √NELED [VT44] } Podle (*Aina*) *Neldiě*, „Trojice Boží“.

trojsouhláskový o kořeni *nelólamaitě* √NEL+WO+LAM [PE18]

trojúhelník neltil(d-) √NEL+TIL⁴ [Et]

troll hruo [PE17], *torco √TUR [H.F.] } *Torco* dle sind. *torog* [LotR].

troubení róma √ROM [Et], *rambě* √RAM² [QL] } *Róma* může též znamenat „roh“ [WJ].

troubit, řvát *ram-* √RAM² [QL]

troud tusturě √TUS² [QL] } Či třísky na podpal ap.

Trpaslíci Casari, Casári [PE17, WJ], hr. *Casalliě*; *Nornor*, hr. *Nornaliě* √NDOR² [WJ]; *Naucor*, hr. *Naukaliě* √NUK [WJ, Et, PE17], *Naucar, Naucondi* [PE17] } První výraz je neutrální, pochází z khuzdulštiny. Druhý znamená „houževnatí“, třetí „zakrslí“.

trpělivost côlemaině √KOL [QL]

trpělivý côlemaina √KOL [QL]

trubka I. rotsě, silná *róta* √ROT [QL] **II.** na troubení *romba* √ROM [WJ, Et], *hyóla* [SD] **trůn mahalma** [WJ, UT] } Pův. valarský trůn v Soudném kruhu.

třást se pap- √PAP [QL]

třepotavý v letu *wilwa* √WIL [MC]

třesoucí se pampila, pampilěa √PAP [QL]

třešeň aipio [QL, GL]

třetí *nelya* √NEL [W], VT42], *neldëa* √NELED [VT42]

třetina *neldesta* √NELED, SAT, *nelesta*, *nelta* √NEL [VT48]

tří *neldë* √NELED [Et, VT47, PE17], ve slož. *nel-* √NEL [Et]

třináct *yunquentë*, *yunquenta* √JU+ENEK+ENET [VT47] } „Dvakrát šest a jeden navíc“.

tříška, úlomek *sacillë √STAK [B. S.]

třít, drhnout *war-* [QL]

třpyt *rilya* √RIL [Et], *ňalta* √ŃGAL [PM], *tin-telë* √TIN, křišťálový *sintilis(s-)* √SINIT [QL] } *Ńalta* „záře, třpytivý odraz (od šperků, skla či leštěného kovu, od vody)“.

třpytit se *tintila-* √TIN [RGEO, PE17], *tin-* [Et, PE17], *mirilya-* √MBIRIL [Et], křišťálově *sintya-* √SINIT [QL]

tuba, mohutný roh *tumba* [QL]

tuhý, nepoddajný *tarya* √TARAG [Et], *norna* √NDOR² [W]

tuk *lar* √LAR [VT45], *laru* [QL] } *Lar* též přen. „bohatství“.

tunika, košile *laupë* [QL] } Kořen možná √LAP.

Turgo Turucondo √TUR+KON [PE17], *Turondo* √TUR+GONOD [PE15]

Túrin Túrin √TUR [S], *Turin* [VT49], *Turindo* √TUR+ID [Et]

tušení *intya* √INIK [Et]

tušit *intya-* √INIK [Et], *nauta-* √NAW [QL] } Hom. *nauta* √NUT „povinen“.

tvar *canta* √KAT [PE17], *venië*, *venwë* √WEN² [QL]

tvárný, měkký *maxa* √MASAG [Et]

tvaroh *tyurdo √TYUR [LF]

tvarovaný *canta* √KAT [Et] } Používá se ve slož. jako např. *lasse-canta* „ve tvaru listu“ [Et].

tvarovat *canta-* √KAT [Et], *venta-* √WEN² [QL] } *Venta* přesněji „vyřezávat“.

tvář, obličej *anta* √AN¹ [Et, VT45], *cendelë* √KEN [VT49]

tvorba umělecká *mairë*, jen průběh *maitalë* √MAJ¹ [PE17]

tvorit umělecky *maita-* √MAJ¹ [PE17]

tvrdošijný *taryalanca √TARAG+LAK² [B. S.] } Dle sind. *tarlanc*.

tvrdý *sarda* √SAR¹ [VT39], *omba* √GON [QL], *torna*, jako železo *tornanga* √AŃG [PE17]

tvůj konc. *-lya* √LE, *-tya* √KE¹ [VT49, PE17]

ty *lye*, *elyë* √LE [RGEO, VT49], *tye*, *etyë √KE¹ [VT49]

tyčka *pirin(d-)* √PIR [QL]

týden 5-denní *lemnar* √LEPEM [Et]; 6-denní *enquičë* √ENEK [LotR]; 7-denní *otsola* √OTOS [GL]

tykadlo *tentil* √TEN [QL]

tykat se *ap-* √AP² [VT44]

u

úbočí *amban* √AM² [Et]

ucpat, zastavit *tap-* √TAP [Et]

učenec *istyar* √IS¹ [Et], *ingolmo* √ŃGOL [W], *ňolmo* √ŃGOL [PM]

učení hluboké, tajné *ňolwë* √ŃGOL [Et], *ňólë* [PE17]

učený *istima* √IS¹, *ňóla* √ŃGOL [Et]

učit **saita-* √SAJ¹ [H. F.], *par-* √PAR² [PE17] } Hom. *saita-* „hladověť“ √SAJ².

učit se **ňolya-* √ŃGOL [T. F., H. F.]

úd *lenco (*lencu-*), *lenquë √LEKW [QL] } Upraveno z *lenk* (*lenq-*).

udělaný s námahou *urucarín* √GUR+KAR [PE17]

úder *taran* (*taramb-*), *tarambo* √TARAM [QL]

údolí *nandë* √NAD [UT], *nando* [PE17], *nan(d-)* [Let], ve slož. *-nan*, *nan-* [PE17]; hluboké *tumbo* (*tumbu-*) [Et, PE17, QL], *tumba* √TUB [Let], *tumbalë* [PE17], *imbë* √IM¹, IB² [VT45, PE17] } *Imbë* „hluboké údolí či široká strž mezi vysokými svahy“; hom. „mezi“ √IM¹.

Udůn *Utumno* √TUB [Et]

udušený *quorin* √KWOD [QL] } Též „utopený“, snad i „oněmělý“.

uhlík žhavý *yúla* √JUL¹ [Et]

- úhoř** *lingwil, *lingwilin(g-) √LIW [QL]
 { Upraveno na základě kořene z tvarů bez počátečního l.
- ucho** hlas (hlar-) √SLAS [PE17], lár (lar-) √LAS² [Et]
- uchopit** mapa- √MAP [Et]
- ukazovák** lepetas(s-) √LEP, TAS [VT47], tassa √TAS [VT48]
- ukazovat** tēa, min. tengē √TEŇ⁴ [VT39], tenta-, prstem leptenta- √LEP [VT49]
- uklízet** poitya- √POJ [QL]
- ukončit** telya- √TEL² [W]], mefya- √MET [Et]
- ukřížování** anatarwesta √AN⁴+TAR² [QL]
- ukřížovat** tarwesta- √TAR² [QL]
- úl** nierwes √NEŽ [QL]
- ulehčit**, pomoci asya- √ATH [PE17]
- ulice**, silnice mallē √MBAL [Et, QL]
- umazaný**, ušmudlaný púrēa [MC]
- umělec** maitar √MAJ⁴ [PE17] { Obvykle se používá ve významu „básník“. Vyskytuje se ve složeninách (ondomaitar „sochař“ ap.)
- umělý**, vyrobený tamna √TAM² [PE17]
- umění** Carmē √KAR [UT] { Znamená vlastně „tvoření, děláni“.
- umět** ista- √IS⁴ [VT41] { Př.: istan quetē „umím mluvit“ [VT41]. Též „vědět“.
- umřít** přirozenou smrtí fir- √PHIR [MR, VT43, MC] { Pův. význam „vydechnout“.
- unavený** lumba √LUB [VT45]
- Ungoliant** Ungoliantē √UŇG+SLIG [Et], Ungweliantē [Et, QL]
- únik** uswē √UTH [QL]
- uniknout** us- √UTH [QL]
- únor** nénimē √NEN [LotR, UT] { Znamená něco jako „mokrý, rozmáčený“.
- upevněný** tanca √TAK [Et]
- upevnit** tac- √TAK [Et], tulca- √TULUK [QL]
- úplně** aqua √KWA⁴ [W]]
- úponek** lepsilē √LEP [QL] { „Prstíček“.
- úroda** yausta √JAB [QL]
- úředník** královský arandur √ARAN+NDUR [Let] { Též „správce“.
- usínat** fanta- √PHAN² [QL] { Též „omdlévat“.
- úsměv** mirē, mirin, lehký mirilla √MIR² [QL]
- usměvavý** mírēa √MIR² [QL], raina √RAJ² [PE17]
- usmívat se** mir- √MIR² [QL], raita-, min. réantē √RAJ² [PE17]
- ústa** anto √MAT [LotR]; ústní otvor ópa √OP, zavřeny pé; dutina ústní songa √SOŇ [PE17], matu √MAT [QL] { Příd. jm. penquanta √PEŇ+KWAT „s plnými ústy“ [VT39]. Pé jinde přeloženo jako „ret“.
- ústí** řeky etsir √ET+SIR [Et]
- ustoupit** lav- √DAB [Et] { Též „dovolit, povolit“.
- Hom. „líznout“ √LAB.
- ušlechtilý** faila √PHAJ⁴ [PM] { „Mající dobrou fēa, či fēa převažující nad hrōa“.
- útek** lanat √LAN² [Et], winda, wistē √WID [QL]
- útes** aico (aicu-) √AJAK [QL], ollo [GL]
- utěšovat** tiuta- √TIW [QL] { Zákl. význam „posilovat“.
- útočiště**, přístřeší hopassē √KHOP [Et]
- utopený** quorin √KWOD [QL] { Též „udušený“, snad i „oněmělý“.
- uvadání** pozdní podzim quellē √KWEL, lasse-lanta √LAS⁴+DAT [LotR] { Lasse-lanta též „podzim“ bez upřesnění [Et, QL].
- uvažovat**, přemýšlet tyustyuhta- √TJUK [QL] { Zákl. význam „přežvykovat“.
- uvolnit** lehta- √LEK [Et], pustit (na svobodu) lerya- √LER [VT41], fainu- √PHAJ² [QL]
- uzavřenost** pahitiē √PAK [VT39]
- uzavřený** pahta √PAK [VT39, 41]
- uzel** narda √SNAR, nútē √NUT [Et] { Nútē též „pouto“.
- úzký** arca √AK [Et], náha √NAKH [PE17]
- už** *nollo √NO²+LO [H. F.] { Jakožto nó-llō „od předtím“.
- úzina**, úzký průchod nacca, anacca √NAKH [PE17]
- užitečný**, dobrý mára √MAG⁴, MAG² [Et, VT47, QL]

V

v *mi* √MI [Et, PE17, VT43], *imi* √IM [VT43]; konc. lokativu -ssě, mn. -ssen [RGEO, MC] } Varianta *mí* [RGEO, PE17] je kombinace předložky s urč. členem *i*.

vadnout *quel-* √KWEL [LR, QL, Et], zimou *hesta-* √KHES² [QL]

valarština *Lambë Valarinwa* √LAB, BAL [WJ]

válcový *pirindëa* √PIR [QL]

válec *dutý pirinumbë* √PIR [QL]

Valinor *Valinor, Valinórë* √BAL+NO⁴, *Valandor* √NDOR⁴, NDOR²; *Valimar* √MBAR [PE17] } Správně *Valinor*, -*nórë* znamenalo „valarský lid“, ale kořeny splynuly a *Valandor* se později používalo jen v básni.

válka *ohťa* √OKOT [Et, PE13]

vánek *hwesta* √SWES [LotR, Et], *víľë* √WIL [QL]

var *welet (weleht-)* [QL]

vařit *se wel-* [QL]

vát *sur-* √THU [PE16], **súya-* √THU [QL]; jemně *hwesta-* √SWES [Et] } *Súya-* doloženo ve významu „dýchat“ [Et].

vázat, poutat *nut-* √NUT [Et], *lim-* √LIM [QL]

včela *nier, nies(s-)* √NEŽ [QL], *nion* [GL]

včelín *nierwes* √NEŽ [QL]

včera *nöa* √NO² [VT49], **tellarë, *tellaurë* √TELES+AR² [T. F.]} *Nöa* je zkrác. z *nöa ré* „předešlý den“.

vdát se, oženit se *vesta-* √BES [Et, VT49], *verya-* √BES [VT49] } *Vesta-* se pojí s akuzativem, *verya-* s allativem. Hom. *verya-* „odvážít se“ √BER.

věc *nat* √NA² [Et, VT49], *engwë* √EŇ [VT39]; výrobek *tanwë* √TAN [Et]; záležitost *natto* √NA² [QL]

večer *sinyë* √THIN [Et], *andúnë* √NDU [MC] } *Andúnë* též „západ“ [Et, RGEO].

věčně *oialë* √OJ⁴ [RGEO, PE17], *oiavë, oia* [PE17]

věčnost *oirë* √OJ⁴ [Et]

věčný *oia, oira* √OJ⁴ [Et], *oiala, oialëa* [PE17], ve slož. *oio-* [UT, Et, S]

vědění, uchovávaná moudrost *ingolë* √ŇGOL [WJ] } Též překládáno „věda/filosofie jako celek“ (psáno *Ingolë*) [PM].

vědět *ista-*, min. *sintë, isintë* √IS⁴ [Et, VT48, QL]

vedle, mimo *ara* √AD⁴, AR³ [VT49, Et] } Spojuje se s os. zájmeny (*arni* „vedle mě“ atd.)

vejce *ohťë (oxi-)* [QL]

věk *randa* √RAD² [Et] } Jednotka času, 100 valarských roků; v jiném významu nedoloženo.

velbloud *cuptulo* √KUP, *ulun (ulump-), ulumpë* √ULUM [QL]

velekrál *ingaran* √IŇG+ARAN [PM]

veletucet *tuxa* √TUK² [QL] } Nověji používáno pro číslovku „sto“ [PE14].

velitel *cáno* √KAN⁴ [PM, S, UT], *cánu* [UT] } Obvykle nižší velitel, zejm. jako zástupce vyššího; pův. význam byl totiž „hlasatel“.

Velká medvědice souhvězdí *Valacirca* √BAL+KIRIK [Et, PE17, S], *Otselen* √OTOS+ELEN [Et] } Význam: „Srp bohů“ a „Sedmihvězdí“.

velký *alta*, ve slož. *alat-* √ALAT [Et]; *hōa* √KHAW⁴ [PE17], *veličë (velici-)* √BELEK [QL, GL, PE16]

velmi *oldë* √OL² [QL], *olë* [PE14], *velixë* √BELEG [QL]; předp. elativu *an-* [Let, VT45]

velryba *fanto [Q., UT] } Podle jména lodě *Turuphanto* „Dřevěná velryba“.

věvec *ría* √RIG [PM], *rië* [PE17]

venku, vně *ava* √AW⁴, *ara* √AR³ [Et] } *Ara* též „vedle“ [VT49, Et].

věrnost *voronwë* √BORON [UT], *astar* √SATAR [PE17]

věrný *voronda* √BORON [UT, QL], *vórima* [UT]; *sarta* √SATAR [PE17]; *sanda* √STAN [Et]

veřejný *lerina* √LER [VT41]

věřít *sav-* [VT49] } „Přijímat jako skutečnost; věřit, že tvrzení, zprávy ap. jsou pravdivé“, se jménem či zájmenem „věřit, že skutečně existuje/existoval“. Pojí se s akuzativem.

vesmír **I.** *Eä* √EŇ [MR, WJ, PE17] **II.** *ilu* √ILU [VT39, Et]; *ilúvë* [WJ, Et, MR] } *Eä* je vše, co

bylo přímo či zprostředkovaně stvořeno Bohem. *Ilu* zahrnuje navíc Stvořitele a duchy, již *Eä* neobývají. Definice *ilúvë* je sporná.

vesnice *masfo*, *wasto* [QL]

vést *tulya-* √TUL, *mittanya-* √MI [VT43]

věta *quentelë* √KWET [QL]

větev *olwa* √GOLOB [Et], *olwen* [GL] } Podobá kořene i varianta *olba* [PM] přináší otázku, zda by nemělo být spíše *olva (ovšem hom. „rostlina“). *Olwen* též „hůl, klacek“.

větvka chvějící se *quasilla* √KWATH [QL]

} Též „chochol, střapec“.

větrný *vailima* √WAJ² [PE17], silně *wanwa-voitë* √WAW [QL], *susúlima* √SU [QL]

věž *mindo* √MIN [Et], velká *mindon* [VT42, S]; strážní *tirion* √TIR [Et, S]; či jiná vysoká stavba *taras*, *tarminas* √TAR¹+MIN, *turco* √TURUK [PE17]

věžička *mindë* √MIN [VT42]

vhled *tercen* √TER+KEN [MR]

vhodný *mára* √MAG¹, MAG² [Et, PE17, VT47]

více } přísl. *ambë*, předl., podst. *amba* √AM² [PE17]

vidění *indemma* √INID+EM² [PE17] } Obraz vyvstávající v mysli či vložený tam vůli vyšší mysli či ducha.

vidět *cen-* √KEN [MC, VT47]

viditelný *cenima* √KEN, snadno *ascenë*, *ascénima* √ATH+KEN, špatně *hraicenë*, *hraicénima* √SRAG [PE17]

Vidoucí kámen *Palantír* √PALAN+TIR [UT, S] } Doslova vl. „dalekohled“.

vichřice *wanwa* √WAW [QL]

vinný *mirúva* √MIRU [QL]

víno **I.** réva *liantassë* √LI² [QL] **II.** nápoj *miru* √MIRU, *ulmë* √UL [QL]; valinorské *miruvor*, *miruvóre* [W], RGEO, QL, *limpë* √LIP [Et, QL] } *Miruvóre* též překládáno jako „medovina“ (viz tam).

vínový *mirucarnë* √MIRU+KARAN [QL]

viola *salquin* √SAL+KWIN [QL]

vír *hwindë* √SWIN [Et] } Hom. *bříza* [PE17].

vřít *hwinya-* √SWIN [Et]

viset *linga-* √LIŇG [Et], ochable *quiqui-* √KWI [QL]

vistárie *helilohtë* √KHEL+LOJ [QL]

vítat: vítěj(te) *mantúlië √MAN+TUL [L. F.]

vítězit *apaitya-* } Též „dobýt“.

vítězný *apaira*, *apaica* √PAJ [QL]

vítězství *túré* √TUR [Et], *apairë* √PAJ [QL] } První výraz může znamenat též „nadvláda“, druhý „dobýt“.

vítr *súré* (*súri-*) √THU, SUR [RGEO, PE17], *vailë*, *vaiwë* √WAJ² [PE17], zběsilý *alaco* √ALAK [VT45]; zvuk větru *sú* √SU, THU [VT47, QL]

vkus *tyávë* √KJAB [MR, Et] } Též „chuť“. *Lámatyávë* √LAM+KJAB je individuální estetický smysl pro zvuk a jazyk [MR].

vládce *túro*, ve slož. *-tur* √TUR [Et], *turindo [VT43]

vládnout *tur-* √TUR [Et]; o Valar *vala-* √BAL [WJ]

vlákno *lanya* √LAN² [PE17], jemné *ipsin* √SPIN [PE17], zvl. pavoučí *lia* √SLIG [Et]

vlas *finë* (*fni-*) √PHIN¹ [PM, PE17], *tíl* √TIL² [QL] } *Finë* = též „modřín“ [Et].

vlasatý *finda* √PHIN¹ [PM] } Lze použít i ve slož. jako „vlasý“.

vlast *már* (*mar-*) √MBAR [S] } Též „domov, přibyték“.

vlastnit *harya-* √JAR [Et]

vlasý hrom. *findessë*, *findë* √PHIN¹ [PM], *findilë* √SPIN [PE17], *loxë* √LOKH [Et]; rozcuhané *fassë* √PHAS [Et]

vlastní, osobní *véra* √VE² [PM]

vlaštovka *tuilindo* √TUJ+LIN¹ [Et, QL]

vlažný *pellauca √PER+LAW² [HKF]

marca √MARAK [QL] } Též „šťáva“.

vlhký *nítë* √NEJ [Et], *marqua* √MARAK [QL]

vlk *ňarmo* √ŇGARAM, *ráca* √DARAK [Et]

vlkodlak *ňauro* √ŇGAW [Et, PE17]

vlna **I.** na vodě *solmë* √SOL [QL], zpěněná *falma* √PHAL¹ [Et, RGEO, PE17] **II.** ovčí *tó* √TOW [Et], *öa* √OW [QL]

vlněný *töa* √TOW [Et], *öara* √OW [QL]

vlnit se, vzdouvat se *solta-* √SOL [QL]

vlnobití *solossë* √SOL [QL]

vločka sněhová *niquis(s-)*, *niquits-* √NIKW [PE17] } Může znamenat i „ledový květ“ [WJ].

- vložit** *mitta-* √MI [VT43] } Jinde použito ve významu „vstoupit“ [QL].
- vnějšek**, venek *etsě* √ET [VT45]
- Vnější země** (Středozeem) *Entarda* √EN²+GAR [Et]
- vnímavý**, citlivý *tentima* √TEN [QL]
- vnitřní mitya** √MI [Et]
- vnuk indyo** √ŃGO [Et] } Též obecněji „potomek“.
- voda nén** (*nen-*) √NEN [Et, PE17], horká *sausa* √SOW [QL] } Ve slož. *-nen* pro názvy vodních ploch (*Cuiviénen, Nísinen*).
- vodopád** *nellanta √NEN+DAT [Q.], *lantasírě √DAT+SIR [B.S.] } *Lantasírě* dle *sind. lanthir*.
- vojsko**, voj. oddíl *hossě* √KHOTH [QL]
- volat** *yam-* √JAM [QL, PE16]
- volný lehťa** √LEK [VT39], *mirima* √MIS⁴; *lerina* √LER [VT41]; o osobách *léra* √LER [VT41]
- voněť narda-** √NARAD [QL]
- vonný nísima** [UT], *narwa* √NARAD [QL] } Hom. *narwa* √NAR⁴ „ohnivý“.
- vosk líco** (**lícu-*) √LIKU [MC]
- Vousáči Andafangar** √ANAD+SPANAG [PM] } Jeden z kmenů trpaslíků.
- vousy** hrom. *fanga* √SPANAG [Et]
- vozik norollě** √NOR [GL]
- vpřed ompa, póna** [VT49]
- vrabec imbilincě** √IB [QL]
- vrána quáco** √KAWAK⁴ [WJ], *corco* [Et], *caron(n-)* [QL]
- vrátit se entul-** √EN⁴+TUL [UT, S], *nanwen-* √NDAN+MEN² [PE17]
- vrba tasarě** √TATHAR [Et, S], *tasar* [PE17, Et], *tasarin* [QL]; smuteční *siquilissě* [QL]
- vrčení nurrū, nur(r-)** √NUR² [QL] } *Nur(r-)* též v přen. významu „stížnost“.
- vrčet yarra-** [MC], *nur-* √NUR² [QL]
- vrchol inga** √IŃG [PM, VT47]; hory *ingor* √IŃG+OR [PM], *orotinga* √OROT+IŃG [VT47], *orto* √OROT [Et], *taɣormě* [QL], ostrý *aicalě, aicassě* √AJAK [Et], zasněžený *hristil* √SRIS+TIL⁴ [PE17]; stromu *aldinga* √GALAD+IŃG [VT47]
- vrub**, značka *nyas(t-)* √NJATH [QL]
- vršit**, hromadit *cum-* √KUM² [QL]
- vrťák, nebozez teret (tereht-)** √TER [QL]
- vřes oricon** √OR [QL]
- vřeteno quindil** √KWID [QL]
- vstoupit mitta-** √MI [QL] } Ve VT43 ve významu „vložit“.
- vše(chno) ilqua** √IL+KWA³ [Et, LR], *illi* √IL [PE17]
- všechn** *ilya* √IL [R GEO, PE17, Et] } Častěji v mn. č.: *ilyě tier* „všechny cesty“.
- všemohoucí ilúvala** √ILU+BAL [VT39]
- vševědoucí iluisa** √ILU+IS⁴ [VT39]
- všude oma, rísimandě** [QL], všude okolo *omarimni, omarimbi* √RIM² [QL]
- všudypřítomný**, rozptýlený *rísima* [QL]
- vtělený**, mající tělo *mirröanwě* √MI+SRAW [MR, VT39, 48] } *Mirröanwi* (či *fairondi*) jsou bytosti mající *fěa* a *hröa*.
- vůl yacco, yaco** √YAK² [QL, PE16]
- vůle níra**, v konkrétním projevu *nirmě* √NIR, NID [VT39, 41]; Boží *indómě* √INID [VT43, PE17]
- vůně nardilě** √NARAD [QL]
- vůz nákladní lunca** √LUK³ [VT43, PE17], *raxa* [PE17] } *Raxa* „vůz, velké, ploché vozidlo na kolech či válcích pro dopravu kamene či jiných těžkých nákladů“.
- výběr**, volba *cilmě* √KIL [MR, PM]
- výburcovat walta-** √GWAL [PE17]
- výhnanec hecil; m. hecilo, ž. hecilě** √ZEK [WJ]
- výhonek tuima** √TUJ [Et] } Též „pupen“.
- výhradit sat-** √SAT [VT42] } „Dát stranou, vyhradit pro zvláštní účel n. vlastníka.“
- východ I.** slunce *anarórě* √ANAR, OR, *ambaron (ambarón-)* √AM², RO [Et], *amuntě* √AM² [QL] II. svět. strana *rómen* √RO, MEN² [LotR, R GEO, Et], *rómě, hrómen, hrómě* [PE17] III. z něčeho *uswě* √UTH [QL]
- Východ**, východní země *Ambaróně* √AM²+RO [Et], *Ambaróna* [PE17]
- východní rómenya** √RO+MEN², *róna* √RO [Et], *orróna, hróna* [PE17]

- vychytralý** *ruscuitě* √RUS⁴ [VT41] } „Li-šácký“.
- vykřik**, zvolání *yáma* √JAM [QL]
- vykupné** *nanwenda √NDAN+WED [B.S.] } Podle *sind. danwedh.*
- vyměna** zboží *quaptalě* √KWAP [QL]
- vyměnit**, směnit *quapta-* √KWAP [QL]
- vymezený** *lanwa* √LAN⁴ [VT42] } Hom. „tkalcovský stav“ √LAN².
- vyzálež** *aulě* √GAW [Et] } Též jméno Valy – lidová etymologie, *Aulě* ve skutečnosti převzato z valarštiny.
- vyzáležít**, vymyslet *auta-* √GAW [Et] } Hom. „odejít“ √AW⁴.
- vynechat** *hehta-* √ZEK [WJ]
- vyunikající** *arya* [PE17] } Používá se jako 2. stupeň k *mára* „dobrý“; *i arya* pak „nejlepší“.
- vyunikat** *arya-* √AR⁴, *ráta-* √RA⁴ [PE17]
- vypitý** *yulda* √JUL² [PE17]
- vyplašit** *capta-* √KAP [QL]
- vypravěč** *quentaro* √KWET [Et] či skladatel epických básní *nyarnamaitar* √NJAR+MAJ⁴ [PE17]
- vyprávět** *nyar-* √NJAR [Et, PE18]
- vyrabět** *car-* √KAR [Et], s jemnou dovedností *finya-*, *finta-*, min. *fantaně* √PHIN⁴ [PE17] } *Car-* vl. obecně „dělat“.
- vyročí** *atynárě √AT², JEN⁴, AR² [PPQ] } Podle naznačené *eld. etymologie at-yēn-ar* [Et].
- výrobek** *tanwě* √TAN [Et], *taman* √TAM² [PE17]
- vyřečný** *quetsa*, *quetsima* √KWET [QL] } Též prostě „mající schopnost řeči“.
- vyřezávat** *venta-* √WEN² [QL]
- vyšmích** *yaiwě* √JAJ [Et]
- vysoko** *táro* √TAR⁴ [VT27]
- vyšoký** *tunda* √TUN [Et], *ancassěa* √AM²+KAS, *orna* [PE17], ve slož. *oro-* √OR [RGeo, PE17]; též přen. *tára* [PE17, Et, QL], *arta* √ARAT [PE17], bás. *taira* √TAR⁴ [Et]
- výstupek** oblý *tolos(s-)*, na štítu *tolmen* √TOL⁴ [QL]
- vyšívání** *quiltassě* √KWIL [QL]
- vyšíváný** *quilinoitě* √KWIL [QL]
- výška** *táriě* √TAR⁴ [Let, LotR], *ancassě* √AM²+KAS
- vytí** vlčí *ňaulě* √ŇGAW [Et]
- vytrvalost** *voronwě* √BORON [Et], *voronwě* [PE17]
- vytrvalý** *voronwa* √BORON [Et]
- vytrvat** *termar-* √TER+MBAR [UT]
- Vyvýšení** mn. *Aratar* √ARAT [WJ, PM, S], *Máhani* [WJ] } Tj. osm nejvyšších Valar. Druhý výraz je z valarštiny.
- vyzařovat** *faina-* √PHAJ⁴ [Et]
- výzkum**, pátrání *minasuriě* [VT42] } Doloženo v názvu vědeckého spisu o gondorských místních jménech: *Ondonorě nómessengeron minasuriě*.
- význačný** *eteminya* √ET, MIN [VT42], *minda* √MIN [Et]
- vzadu** *ca*, *cata*, *cana* [VT43], *nó* √NO² [VT49] } *Nó* v časovém významu znamená „před“.
- vzdát (se)** *lav-* √DAB [Et] } Též „ustoupit, dovolit“.
- vzdělaný** *istima* √IS⁴ [Et]
- vzduch** *vilma* √WIL [Et], *vilya* [LotR, QL]; jako látka *višta* √WIS⁴ [Et] } *Vilya* též překládáno „obloha“.
- vzdušný**, lehký *vilina* √WIL [QL]
- vzdychání**, nářek *siquilě* √SIKW [QL]
- vzdychat** *sicu-* √SIKW [QL]
- vzestup** *orosta* √OR [QL]
- vzhůru** **I.** *amba* √AM² [Et], *amu* [QL], ve slož. *amba-* [PE17] **II.** bdělý *cuiva √KUJ [QL] } *Cuiva* upraveno z *coiva*.
- vzkvétající** *lotórěa* √LOT [QL]
- vznášet se** *lutta-*, *lutu-* √LUT [QL] } V kapalině (tj. „plavat“) i ve vzduchu.
- Vznešení elfové** *Tareldar* √TAR⁴+ELEN [MR]
- vznešený** *arta* √ARAT [PM, PE17], *arata* [PE17], ve slož. *ar-*, *ara-* √AR⁴ [WJ, PM, UT]; *varanda*, bás. *varda* √BARAD [PE17]; *tára* √TAR⁴ [Et, S] } *Tára* též fyz. „vysoký“. *Varda* jako podst. jméno Valië.
- vzplanout** *turya-* √TUS² [QL]
- vzpomínat** *enyal-* √EN⁴+JAL [UT]
- vzpomínka** *enyalie* √EN⁴+JAL [UT]

vzrušení walmě √GWAL [PE17]
vzrušený, divoký **walda** √GWAL [PE17]
vzrušit walta- √GWAL [PE17] } Dále intr. sloveso *walya-* „být vzrušen, pohnut“.
vztyčit tyulta- √TJUL [QL]
vždy oi √OJ¹ [Et], **illumě** √IL+LU⁴; stále **voro** √BOR [Et, QL], **vor** [QL]

Z

z předl. *et* √ET [LotR, VT45], *ho* √3O [Et], *o* √AW¹ [PE17]; konc. ablativu *-(e)llo* √LO [PI, RGEO] } *Et-* též jako předpona [Et].
za hranicemi něčeho **pella** √PEL²+LA3 [RGEO, PE17, MC], **palla** √PAL+LAŇ, daleko **haila** √KHAJ+LAŇ [PE17]; **han** √3AN² [VT43] } *Pella*, *palla* se v bás. stylu používá jako záložka. Je to lokativní výraz; allativní je *pallan*, *pallanna* [PE17].
zabít nahta- √NDAK [VT49]
záblesk ita √IT [PM], **tindě** √TIN [Et]
začarovat luhta- √LUK⁴ [Et]
záda pontě [PE16]
zadek I. zadní část **tellě** √TELES [Et] **II.** hýždě *hacca* [GL]
zadni, koncový **tella** √TELES [Et]
zadržený tapta √TAP [VT39] } Jako podst. či plné *tapta tengwě* „zadržená hláska“ = „souhláska“.
zahnutý rempa √REP [Et], jako úponek **lepta** √LEP [QL]
zahrada tarwa, okrasná **lotarwa** √LOT, zeleninová **laucien(d-)** √LAW⁴ [QL]
záhuba quemě √KWEL [QL]
zacházet (s něčím), ovládat **mahta-** √MA3 [VT39, 47, PE17] } Hom. „bojovat“ √MAK [Et].
záchrana rehtě √REK [PE17]
zachránit *rehta- √REK [Q.]
zajíc mladý **lapatil** [QL]
zajímat (se) cesya-, min. **-ně** √KETH [PE17] } Pův. vl. „přimět k hledání, zkoumání“.

zakázat váquet- √BA+KWET [W], **avaquet-** √AB+KWET [Et] } Může též znamenat „popřít, odmítnout“.
základ talma √TALAM, **sundo** √STUD [Et]
zákon, pravidlo **sanyě** √STAN [Et]; zejm. Boží **axan** [W, VT39] } *Axan* pochází z val. *akašán* „on [tj. Eru] praví“.
zakončení telma √TEL² [W] } „Zakončení, shrnutí, cokoli ukončující práci či záležitost; často ve významu závěrečného prvku stavby, jako krycí kámen či nejvyšší věžička“.
zákonný sanya √STAN [Et]
zakrslý nauca √NUK [W, PE17] } Odtud *Naucor*, nepřiliš lichotivé označení pro trpaslíky.
zalesněný, porostlý stromy **aldarwa** √GALAD, GAR [Et]
záležet vilda- √BILID [QL] } To, na čem záleží, je podmětem; komu, patrně předmětem v dativu (*vildas nin* „záleží mi na tom“).
zamračen|o, **-é** počasí, podst. **lúřě** √DUB [QL]
zamračený lúřea √DUB [QL]
zamýšlet, činit s úmyslem ***selya-** √STEL [B. S.] } Dle sind. *thel-*.
západ I. slunce **nůmě** √NDU [Let], **andúně** √NDU [LotR, PE17, Et] **II.** směr n. oblast **númen** √NDU+MEN¹, MEN² [LotR, Et, UT], **andúně** [RGEO, LotR], **nůmě** [QL, PE17] } *Andúně* též „večer“ [MC].
zapadat o nebeském tělese **núta-** √NDU [Et]
západní númenya √NDU+MEN¹, MEN² [Et], **núna** [PE17], **númëa** [QL], **andúna** [PE17]
zápach olmě √ŃOL [VT46, Et], **yolmě** √JOL [QL], **holwě** [PE13]; silný **angol** √ŃOL [VT45] } *Olmě* v Etymologiích, jak vyšly v LR, psáno *holmě*.
zapáchající saura √THUS [Et]
zapáchat yol- √JOL [QL]
zapálit narta- √NAR¹ [VT45], ***urta-** √UR¹ [L. F.]
zápalka tusturin(d-) √TUS² [QL]
zápěstí málimě √MA3+LIM [VT47], **marihťa** √MA3+RIK¹ [QL]
záplava ulundě √UL [Et], **luimě** √DUJ [VT48], **lúto** √LUT [QL]; mohutná **oloirě** √LOG [VT42] } *Luimě* též „přiliv“.

- zaplavít** *luita-* √DUJ [VT48], *oloiya-* √LOG [VT42]
- zaplést**, zacuchat *fasta-* √PHAS [Et]; do sítě *rem-* √REM, *remba-* √REB [VT42]
- zapletený** do sítě *rembina* √REB [VT42]
- zarazit**, zastavit před dokončením *nuhta-* √NUK [WJ]
- zárodek** *erdě* √ERED [Et]
- záře** *alcar*, *alcarě* √AKAL [Et, PE17, 18], *ca-lassě* √KAL [GL], *fairě* √PHA⁴ [Et] } *Alcar(ě)* též „nádhra, sláva“; *fairě* často používáno ve význam. „duch“ [MR, MC] a srv. hom. *fairě* „smrt“ √PHIR.
- září** *yavanniě* √JAB+AN⁴ [LotR, UT]
- zářit** bělostí *ninquita-*, min. *ninquintě √NIKW [QL]
- zářivý** *alcarinqua* √AKALAR+KWA⁴ [Et, PE17] } Též „nádherný, slavný“.
- zasněný**, duchem nepřítomný *fanórěa* √PHAN², *olorda* √OLOS [QL]
- zasněžený**, sněhový *niquissěa* √NIKW+IS² [QL]
- zastavit** *tap-* √TAP, *pusta-* √PUS [Et] } První výraz se používá asi jen jako transitivní, druhý určitě tr. i intr.
- zastíněný**, skrytý *halda* √SKAL⁴ [Et]
- zastínit** *halya-* √SKAL⁴ [Et]
- zastřešovat** *tópa-* √TOP [Et]
- zástup** *rimbě* √RIM⁴ [Et, Let] } Též „velké množství“.
- zátka** *tampa* √TAP [Et]
- zátoka** *hópa* √KHOP [Et] } Též „přístav“.
- závazek** *vérě* √WED [Et]
- závěrečný** *tyelima* √KJEL [Et], *telda* √TEL² [WJ]
- závod** *normě*, *noriě* √NOR [PE17], *yuro* √JUR [QL] } Zákl. význam „běh“, ale možná může označovat i jiný závod než běžecký.
- závoj** *vasar* √WATHAR [VT42], *fanwa* √PHAN⁴ [PE17]
- zavřený** *holla* √KHOL [PE17]
- zavřít** *holta-* √KHOL [PE17]
- zavřít se** *holya-* √KHOL [PE17]
- zbavený** (něčeho) *racina* √RAK⁴ [VT39], *úna* √GU [PE17, VT39]
- zbatit** *nehta-* √NEK³ [PE17] } Hom. „hrot“ √NEK⁴.
- zběsilost** *ormě* √GOR [Et]
- zběsilý** *orna* √GOR [Et]
- zboží** *armar* mn. √GAR [Et], *quampa* hrom. √KWAP [QL]
- zdar** *alma* √GAL [Et], *máriě* √MAN⁴, MAG [PE17]
- zdar!** *alla!* √AL⁴ [PE17] } Méně vznešená varianta *aiya*.
- zdráný** *alya* √GAL [Et]
- zdechlina** *quelehtë* √KWEL [QL]
- Zdi světa** *Ilurambar* √ILU+RAB² [Et]
- zdob|ený** *quilin –it quilya-* √KWIL [QL] } Též „barevný, barvit“.
- zdraví** *málě* [PE17] } **Almien!* „Na zdraví!“ √GAL [M. D.]
- zdvojnásobit** *tatya-* √TAT² [Et] } Též „opakovat“.
- zeď** *ramba* √RAB² [Et], obranná, s příkopem *ossa* √OS [QL]
- Zelení elfové** *Laiquendi* √LAJAK+KWEN [W], Et, S]
- zelenina** *lautě*, *laucě* j.č. √LAW⁴ [QL], *quěa* √KEW² [PE17]
- zelený** *laiqua* √LAJAK [Et, PE17, QL], *laica* [Let, PE17, 16], jako listy *laicalassě* √LAJAK+LAS⁴ [PE17]; světle *wenya* √GWEN [Et] } Hom. *laica* „ostrý, bystrý“ √LIK.
- zem**, –ě **I.** oblast *nórě* √NDOR⁴, NDOR², NO⁴ [W], Et, QL], ve slož. *-ndor* [PE17], říše *arda* √GAR [W], Et] **II.** protiklad moře *nór* (*nor-*) √NDOR² [W], PE17]; protiklad nebe *Cemen* √KEMEN [VT43, 47, PE17] **III.** půda *ce-men* [QL], *cén* (*cem-*) [Et] **IV.** povrch *talán* (*talam-*) √TALAM [Et]
- Země** v. svět
- zemětřesení** *pampině* √PAP [QL] } Též ob. „chvění“.
- zesílení** *turyandě* √TUR [PE18] *antoryamě* [VT39] } Ve fonologii: hláskové zesílení, *m* > *mb*, *i* > *ai* apod.
- zesílit**, posílit *torya-*, *antorya-* [VT39]
- zet**, zívát *yanga-* √JAG [Et], *hac-* [MC]

zhroucení, pád *atalantě* √TALAT [MC], *atalantiě* [Let] } Jako podst. *Atalantě*, *Atalantiě* „Padlá“, tj. Númenor [Et, Let, S].

zhroucený atalantěa √TALAT [MC]

zhrouřit se atalta- √TALAT [Et, LR, SD] } Min. *ataltaně* [LR, SD] či *atalantě* [LR].

zima období *hrívě* [LotR, VT49]

zívat, zet *yang-a-* √JAG [Et], *hac-* [MC]

zítra nöa √NO² [VT49], *enwa* √EN² [QL], *entarě, *entaurě √EN²+AR² [T.F.]

zjevení náb. *apantalě √PAT⁴ [H.F.]

zjistit, vyzkoumat *ecces-* √ET+KETH [PE17]

zkáza or telem osudu *umbar(-)* √MBARAT [Et]

zkažený hastaina [MR]

zkoušet nev- √NDEB [PE17]

zlámaný, rozbitý *rácina* √RAK⁴ [MC]

zlato i. malta √MALAT [LotR, PE17], *malda* √SMAL [Et], rudé, bás. *cullo* √KUL [Et]

II. o světle, barvě *laurě* √LAWAR [VT49, RGeo, Et], *lauriě* [PE17]

zlatorudý culda, culina √KUL [Et]

zlatý laurěa √LAWAR [RGeo, PE17], *laurina* [QL], n. žlutý *malda* [PE17] } Týká se barvy n. světla. Pro kov použijme raději skloňované *maltava* „ze zlata“.

zlařák culusta √KUL [QL]

zle předp. *nai-* √NDAJ [PE17] } Např. v „naiquet-“ „rouhat se, klít“.

zlo ulco (ulcu-) √UK [VT43], *ulca* [VT43, 49] } *Ulca* především jako příd. jm. „zlý“.

zločin ongwě √OK [PE17] } Hom. „bolest“ √OŇG [QL].

zloděj naquar √NAKW, *pilmo, pilu* √PIL² [QL]

zlooký henulca √KHEN+UK [SD]

zlý ulca √UK [VT43, 49, QL], *olca* √OK [PE17, VT43]; *hrúa, hrúya* √SRUG [PE17]; *úměa* √UM⁴ [Et]; činičí zlo *saucarya* √KAR [PE17]; v předp. *hrú-, ru-* √SRUG, *sau-* √SAW² [PE17] } Hom. *úměa* „hojný, oplývající“ √UM².

zmatený rúcina [MC] } Též „zdrčený, zhroucený“; možná od koř. RUK.

zmizelý vanwa √AW⁴, WAN² [Et, WJ]

zmizet, odejít *vanya-*, min. *vanně* √WAN² [Et]

znak lingv. *tengwě* √TEN⁴ [WJ, VT39] } Často používáno ve smyslu „foném“ (jakožto znak v mluveném jazyce).

znalost, -i ista, istya √IS⁴ [Et], *issě* [QL]; *handě* √KHAN⁴ [Et]

znamenat, značit *těa-*, min. *tengě* √TEN⁴ [VT39]

znamení tanna √TAN² [MR, PE17], *tanwa* [PE17]

znaménko tehta √TEK [VT39, LotR, Et] } Zejm. diakritické znaménko, ve Fëanorově písmu pro samohlásku (odb. název *ómatehta* √OM [VT39]), ale může mít i širší význam.

známý, jistý *sinwa, sína* √IS⁴ [PE17]

znásilnit amapta- √MAP [QL]

znát ista-, min. *sintě, isintě* √IS⁴ [Et, VT48, QL]

znít lamya- √LAM [Et]

znovu předp. *en-* √EN⁴, *at-, ata-* √AT² [PE17]

zobák penta √PET [QL] } Zejm. datlovitých ptáků.

zpěvák nyello √NJEL, *lindo* √LIN⁴ [Et] } *Lindo* určitě „zpěvný pták“, ale snad i osoba. Telerijští elfové sami sebe nazývali *Lindar*, „Zpěváci“ [WJ, MR, UT].

zpět předp. *nan-* √NDAN [Et, VT49]

zpívat i. lir- √LIR [PE17, Et, QL] **II.** **linda-* √LIN⁴ [S, Et, VT45] } První výraz zdůrazňuje text, druhý (podle *lindalě*) melodii.

zplodit, stvořit *onta-*, min. *óně, ontaně* √ON [PE17, Et], porodit *nosta-* √NO⁴ [PE17] } *Nosta* - jinde přeloženo i jako „narodit se“.

zpožděný, zadržovaný *hampa* √KHAP [PE17]

zpráva, poselství *menta* √MEN² [VT41]

způsobit tyar- √KJAR [Et]

zrádce *varto √WAR [B.S.]

zradit **avarta-* [L.F.], **varta-* √WAR [B.S.]

zrádný carpalima √KARAP [QL]

zranění harwě √SKAR [Et]

zraněný harna √SKAR [Et]

zranit harna- √SKAR [Et]

zrcadlo cilintír, cilintilla √TIR [PE17]

zrno, zrnko *milin* [QL]

zrození, porod *nosta* √NO⁴ [QL]

zručnost *fině* √PHIN¹ [PE17], *findě* √PHIN² [QL, L. F.], *curwě* √KUR [VT41]
zručný *maitě* (*maiti-*) √MA3 [Et, VT47], mn. *maisi* [Et]; *arimaitě* √MA3 [PE17]; *finěa*, *finya*, *leptafinya* √LEP+PHIN¹ [PE17]
zrzavý *roina* √ROJ² [Et]; rusovlasý *rusa* √RUS⁴ [VT41]
ztracený *vanwa* √AW⁴, WAN² [W], R GEO, QL]
zub *nelet* (*nelc-*) √NELEK [Et], *nelcě* [VT46], *nelě* [QL]; ostrý *carca* √KARAK [Et, QL] } *Carcaně* [Et], *carcassě* [QL] „řada zubů“.
zubatý *carcara* √KARAK [QL]
zuřivost *aha* [LotR], *ursa* √RUTH [PE17]
zuřivý *aharwa [C.]
zuřit *ursa-* √RUTH [PE17]
zůstávat *lemya-* √LEM [VT45], *har-* √KHAD [QL] } *Har-* též „sedět“ [UT].
zvadlý *hessa* √KHES² [QL]
zvěd *ettirno √ET+TIR [B. S.] } Dle sind. *ethir*.
zvedání, stoupání *órě* √OR [Et] } Toto ovlivnilo stejně znějící výraz od koř. 3OR⁴ „srdce, vnitřní mysl“.
zvedat *orta-*, min. *ortaně* √OR [R GEO, PE17, Et]
zvedat se *orta-*, min. *orontě* √OR [Et, PE17], *orya-*, min. *oronyě* [PE17]; o těžkých věcech *amorta-* √AM²+OR, *rum-* [MC]
zvětšovat *olta-* √OL² [QL], *velitya-* √BELEK [QL] } Používáno též ve významu „chválit“.
zvětšovat se, růst *olta-*, min. *ólě* √OL² [QL]
zvíře *laman* (*laman-*, *lamn-*) √LAMAN [WJ] } Obvykle jen zvíře čtyřnohé, nikdy pták ani plaz. Obecněji viz „živočich“.
zvířecí, přizemní *lamanwa* √LAMAN [QL]
zvon *nyellě* √NJEL [Et], velký *calonga* [QL]
zvonek I. *timpí* [L. F., GL] **II.** květina *quillě*, *quillinin(d-)* √KWIL+NIN² [QL]
zvonit *timpa-* [L. F., GL], mohutně *calonya-* [QL]
zvracet, trpět nevolností *quam-* √KWAM [QL]
zvrhlý, zvrácený *quarca* [QL]
zvučný *salamba* √SAL [QL]
zvuk *lamma*, rozléhající se *láma* √LAM [Et]; *hlón* (*hlon-*), *hlóna* √SLON [VT48, WJ] } Slova

od koř. SLON mohou též znamenat „hláska“.
zvukový, fonetický *hlonítě* √SLON [WJ], *hlonítě* [VT48]
zvyk *haimě* √KHIM [Et]

Ž

žába *carpo √KAP [E. N.], *haltar √KHAL² [L. F.] } *Carpo* dle sind. *cabor*. *Haltar* vl. „skokan“.
žal *niéřě* √NEJ [L. F., GL] } Upraveno z *nyěře*.
žalář *mando* √MBAD [S]
žár *úřě* √UR⁴ [LotR]
že *i* [VT49] } Shodné s určitým členem. Někdo používá v tomto významu též zájm. *sa* „to“.
žehlit *past-* √PATH [PE17] } Zákl. význam „hladit“.
železný I. ze železa *angaina* √AŇG [Et, QL], *yereva* [QL] **II.** jako železo *yerenwa* [QL]; tvrdý *tornganga* [PE17]
železo *anga* √AŇG [LotR, Et, QL], n. ocel *eren* √GEREN [QL], houskové *yeren* [QL]
žena *nís* (*niss-*) √NDIS [Et, MR], *nissě* [Et]; bás. *ní* √NI⁴ [Et]; silná *nisto* [VT47] } Dále v. „manželka“.
ženský, samičí *inya*, *inimeitě* √IN [Et]
židle *hamma* √KHAM [VT45], *hamba [T. D.]
živočich *celva* √KEL [S]
život *coiviě* √KOJ [VT49], rostlinný *lōa* √LAW⁴ [QL] } *Cuiviě* [VT42], *cuilě* [Et] obsahují méně vhodnou podobu kořene; *lōa* též „rok“.
živý *coina* √KOJ [QL], *coirěa* [PM]
žízeň *loimě* √LOJ² [QL]
žiznivý *soica* √SOK [VT39], *loiměa*, *loirě* √LOJ² [QL], *fauca* √PHAW [Et]
žlutozelený *wenya* √GWEN [Et]
žlutý *malina* √MAL², SMAL [Et, PE17, QL], bledě *malwa* √MAL² [QL], n. zlatý *malda* [PE17]
žvanec *tyus* (*tyux-*) √TJUK [QL]
žvýkat *tyuhta-* √TJUK [QL]

Slovník česko–quenijský. Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena s využitím sekundárních pramenů z oboru eldarské jazykovědy sepsal Quen. Práce nebyla konzultována s rodilým mluvčím žádného z eldarských jazyků ani s oxfordským profesorem jazyků, a podle toho je třeba posuzovat její důvěryhodnost.

Vysázeno pomocí systému $\LaTeX$, obálka vytvořena v programu Scribus. Text je z Antykwy Toruňské.

e-mail: quenduluin@seznam.cz

web: <http://quenyalambe.bluefile.cz>

Verze Lairë (totiž léto) 2013.

